

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ
Факультет дизайну
Кафедра дизайну інтер'єру і меблів

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

Дизайн-проектування інтер'єру інклюзивно-ресурсного центру як соціально
значущого простору

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 022 Дизайн

Освітня програма Дизайн середовища

Виконала: студентка групи МгДс24

Котельнікова Д. В.

Науковий керівник д. філос., доц.

Шмельова-Нестеренко О. Є.

Рецензент к.мист., доц. Косенко Д. Ю.

Київ 2025

АНОТАЦІЯ

Котельнікова Д. В. Дизайн-проектування інтер'єру інклюзивно-ресурсного центру як соціально значущого простору – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 022 Дизайн – Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, 2025 рік.

У кваліфікаційній роботі представлено результати комплексного дослідження принципів формування внутрішнього середовища інклюзивно-ресурсного центру. Розглянуто теоретичні та практичні аспекти організації простору, спрямованого на підтримку дітей з особливими освітніми потребами. Проаналізовано передумови створення ІРЦ, їх соціальну роль, сучасні підходи до організації середовища та вимоги до його функціональної, сенсорної й комунікаційної доступності. Проведено аналіз об'єкта проектування, визначено вплив архітектурних, психологічних та ергономічних чинників на сприйняття простору дітьми з різними типами порушень розвитку. Сформовано технічне завдання для розробки дизайн-проекту, у якому враховано принципи універсального дизайну, адаптивності, безбар'єрності та емоційної комфортності. На основі одержаних результатів створено авторську проектну пропозицію інтер'єру інклюзивно-ресурсного центру, що включає планувальні рішення, предметно-просторове наповнення, колористичні та світлотехнічні прийоми. Значущість роботи полягає у формуванні практичних рекомендацій щодо створення інклюзивного середовища, здатного посилити ефективність корекційної, освітньої та консультативної діяльності ІРЦ. Запропонований дизайн-проект може бути використаний як основа для подальшої реалізації подібних об'єктів у сучасному освітньому просторі України.

Ключові слова: *інклюзивно-ресурсний центр, дизайн середовища, безбар'єрність, універсальний дизайн, просторове планування, сенсорна адаптація.*

SUMMARY

Kotelnikova D. V. Interior Design of an Inclusive Resource Center as a Socially Significant Space – Manuscript.

Master's qualification thesis for the degree of Master in specialty 022 Design – Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, 2025.

The thesis presents the results of a comprehensive study of the principles for shaping the interior environment of an inclusive resource center. Theoretical and practical aspects of organizing a space aimed at supporting children with special educational needs are examined. The prerequisites for the emergence of inclusive resource centers (IRCs), their social role, contemporary approaches to spatial organization, and requirements for functional, sensory, and communicative accessibility are analyzed. The design object is examined with regard to the impact of architectural, psychological, and ergonomic factors on how children with different types of developmental disorders perceive space. A design brief for the interior project is formulated, taking into account the principles of universal design, adaptability, barrier-free environment, and emotional comfort. Based on the findings, an original interior design proposal for an inclusive resource center is developed, including planning solutions, object-spatial layout, as well as coloristic and lighting strategies. The significance of the study lies in the development of practical recommendations for creating an inclusive environment capable of enhancing the effectiveness of the corrective, educational, and consultative activities of IRCs. The proposed design project can serve as a basis for the further implementation of similar facilities within the contemporary educational space of Ukraine.

Keywords: *inclusive resource center, environmental design, barrier-free environment, universal design, spatial planning, sensory adaptation.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЄКТУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ.....	10
1.1. Визначення поняття інклюзивно-ресурсного центру та його суспільної ролі.....	10
1.2. Огляд науково-теоретичних досліджень та літератури у сфері інклюзивного дизайну в контексті ІРЦ.....	13
1.3. Аналіз законодавчих та нормативних вимог щодо проєктування установ з високим коефіцієнтом користувачів з інклюзією.....	19
1.4. Аналіз сучасного закордонного та вітчизняного досвіду проєктування об'єктів подібного призначення	24
Висновки до розділу 1	39
РОЗДІЛ 2 ПРИНЦИПИ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ.....	43
2.1. Аналіз передумов формування середовища ІРЦ. Принципи універсального дизайну та безбар'єрності	43
2.2. Аналіз просторово-функціональної структури інклюзивно-ресурсного центру	48
2.3. Меблеве та предметне наповнення для інклюзивних просторів	52
2.4. Інноваційні технічні засоби, інтерактивні технології та обладнання.....	60
2.5. Естетичні та колористичні прийоми в дизайні інклюзивного середовища.....	68
Висновки до розділу 2	77
РОЗДІЛ 3 РОЗРОБКА ДИЗАЙН-ПРОЄКТУ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ.....	81
3.1. Аналіз вихідних даних та характеристик об'єкта. Визначення завдання на проєктування	81
3.2. Опис та обґрунтування функціонально-планувальних рішень та зонування приміщень	90
3.3. Проєктна пропозиція дизайну інтер'єру інклюзивно-ресурсного центру	94
Висновки до розділу 3	99
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	105
ДОДАТКИ.....	115

ВСТУП

Сучасна система освіти в Україні перебуває в стані концептуальної трансформації, що охоплює не лише оновлення змісту навчання, а й перегляд архітектурно-просторових моделей, у яких цей зміст реалізується. Після ратифікації Україною Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю (2009 р.) держава взяла на себе зобов'язання впроваджувати принципи універсального дизайну, доступності та безбар'єрності у всі сфери освітнього процесу, включно з просторовою організацією закладів освіти [64; 19]. Це означає перехід від медичної моделі сприйняття особливих освітніх потреб до соціальної, у якій середовище не обмежує, а відкриває можливості для розвитку користувача [7; 35].

Інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ), створення яких регламентовано нормативними документами Міністерства освіти і науки України [41; 42], стали одним із ключових інструментів реалізації державної політики інклюзії. Вони покликані забезпечувати психолого-педагогічний супровід, корекційно-розвиткову допомогу та консультативні послуги дітям з особливими освітніми потребами, їхнім батькам і педагогам [29; 43]. У науковій літературі наголошується, що ІРЦ є не лише сервісними установами, а просторовими платформами для формування нових соціальних сценаріїв взаємодії, інтеграції та підтримки дитини у середовищі [72]. Попри наявність вимог до кадрового, організаційного та матеріального забезпечення центрів, аспект формування їхнього архітектурного та інтер'єрного середовища залишається недостатньо розробленим. Аналітичні джерела засвідчують, що більшість українських ІРЦ задовольняються мінімальними параметрами доступності, але не використовують потенціал дизайну як чинника сенсорної інтеграції, психологічної підтримки та поведінкової регуляції користувачів [67].

Відсутність комплексної дизайнерської методології призводить до появи просторів, що відповідають нормативам, проте не формують емоційно безпечного, терапевтично спрямованого середовища. На противагу цьому

зарубіжні дослідження вказують на важливість простору як повноцінного учасника педагогічного процесу: дизайн інклюзивних закладів розглядається як система, де колір, матеріали, акустика, сценарії руху та технологічні рішення працюють на корекційний результат та розвиток автономності дитини. У таких моделях середовище перестає бути фоном і стає медіатором між дитиною, спеціалістом та соціальним контекстом [72].

Актуальність теми зумовлена розривом між законодавчими вимогами до інклюзивності та реальною якістю середовища українських ІРЦ. Значна частина існуючих центрів відповідає мінімальним нормам доступності, проте не реалізує потенціалу дизайну як інструмента розвитку, адаптації та психологічної підтримки дитини. Бракує чіткої методології, яка поєднувала б нормативну базу, наукові підходи до інклюзії та дизайнерські принципи формування середовища. Це створює ризик перетворення ІРЦ на технічні установи з функціональним, але емоційно неефективним простором, що не сприяє соціалізації й розвитку сенсорної автономності дітей. Натомість світовий досвід демонструє, що дизайн інклюзивних просторів є інтегрованою системою, де матеріали, колір, світло, технології та сценарії використання є частиною єдиного терапевтичного процесу.

Мета дослідження: обґрунтування принципів формування внутрішнього середовища інклюзивно-ресурсного центру та розробка дизайн-проєкту ІРЦ, який інтегрує нормативні вимоги, інклюзивні підходи та сучасні дизайнерські практики.

Завданням даної кваліфікаційної роботи є:

1. Проаналізувати сутність поняття інклюзивно-ресурсного центру та визначити його суспільну роль, з'ясувавши місце ІРЦ у сучасній освітній системі та моделі інклюзії.
2. Опрацювати науково-теоретичні підходи та літературні джерела, що стосуються інклюзивного дизайну, для окреслення базових принципів формування середовища ІРЦ.
3. Дослідити нормативно-законодавчу базу, яка регламентує

проектування об'єктів з високою часткою користувачів з інклюзією, визначити обов'язкові просторові, функціональні та безбар'єрні вимоги.

4. Провести аналіз українського та зарубіжного досвіду створення інклюзивних просторів, визначити ефективні практики та їх можливість адаптації до умов ІРЦ.

5. Визначити вимоги до формування внутрішнього середовища інклюзивно-ресурсного центру, зокрема планувальні, просторово-функціональні, колористичні, сенсорні та технічні параметри.

6. Розробити функціонально-планувальне рішення приміщення ІРЦ, сформувати логіку зонування та маршрути користувачів з урахуванням типологічних особливостей закладу.

7. Обґрунтувати меблево-предметне наповнення та систему навігації ІРЦ, визначивши їхній вплив на корекційні процеси та поведінкові сценарії користувачів.

8. Сформувати дизайн-проект інклюзивно-ресурсного центру, що інтегрує отримані теоретичні положення, нормативні вимоги та принципи інклюзивного й біофільного дизайну.

Об'єкт дослідження: інклюзивно-ресурсний центр як освітній, соціальний та архітектурно-дизайнерський простір.

Предмет дослідження: принципи, методи та композиційно-просторові рішення формування внутрішнього середовища інклюзивно-ресурсного центру.

Методи дослідження полягають в аналізі літературних і нормативних джерел, вивченні підходів до формування інклюзивного середовища та досвіду проектування аналогічних об'єктів в Україні й за кордоном, порівнянні їхніх функціональних і просторових рішень, а також у систематизації отриманих даних та формуванні висновків на їхній основі. Практична частина роботи виконувалася за допомогою комп'ютерного моделювання, що дало змогу розробити планувальні та інтер'єрні рішення інклюзивно-ресурсного центру у програмних середовищах Autodesk Revit та SketchUp, перевірити ергономіку простору, логіку пересування користувачів і відповідність запропонованих

рішень функціональним та психологічним потребам дітей з особливими освітніми потребами. Отримані результати стали підґрунтям для подальшого синтезу концепції та створення авторського дизайн-проєкту.

Наукова новизна дослідження полягає у формуванні авторської моделі архітектурно-дизайнерських принципів ІРЦ, у якій дизайн розглядається як механізм підтримки психоемоційного, когнітивного та сенсорного розвитку дитини. Робота систематизує розірвані нормативні, соціальні та дизайнерські підходи, пропонуючи цілісну методологію проєктування інклюзивного середовища. Іншими словами, цінність полягає в обґрунтуванні ролі інтер'єру ІРЦ як інструмента корекційної взаємодії, що формує сенсорну, соціальну та поведінкову автономність дитини, спираючись на нормативні, психологічні та дизайнерські моделі.

Практична цінність: результатами роботи є дизайн-проєкт інклюзивно-ресурсного центру, який може бути використаний як основа для створення реальних об'єктів, розроблення технічних завдань, формування обладнання кабінетів і впровадження методичних рекомендацій для майбутніх центрів. Практичне значення полягає у можливості застосування результатів дослідження у проєктній діяльності при створенні та реконструкції ІРЦ в Україні. Розроблений дизайн-проєкт є реальним інструментом впровадження інклюзивних стандартів, що може бути адаптований для різних форматів закладів освіти та використаний як методичний матеріал для архітекторів, дизайнерів і органів місцевого самоврядування.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження оприлюднено на Міжнародній конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених *«Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості»*. 18 листопада 2025 р. Київ.

Публікації: Котельнікова Д. В., Шмельова-Нестеренко О. Є. Сучасні тенденції та особливості дизайну інтер'єрів інклюзивно-ресурсних центрів. *Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості*: Матеріали Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (18

листопада 2025 р., м. Київ). К. : КНУТД, 2025. Т. 1. С. *Прийнята до друку.*

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Обсяг роботи: загальний обсяг роботи 176 с. з якого 104 с. обсяг основного тексту, 75 джерел. та додатки.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЄКТУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ

1.1. Визначення поняття інклюзивно-ресурсного центру та його суспільної ролі

Інклюзивно-ресурсний центр – це державна установа, створена для реалізації права дітей з особливими освітніми потребами на повноцінну освіту. Основна мета його діяльності полягає у проведенні комплексної оцінки розвитку дитини, визначенні її освітніх труднощів і формуванні рекомендацій щодо індивідуальної освітньої траєкторії. ІРЦ працює з дітьми віком від двох до вісімнадцяти років, які здобувають дошкільну, загальну середню або професійну освіту, забезпечуючи не лише психолого-педагогічний супровід, а й системну допомогу в адаптації освітнього середовища до потреб кожної дитини [41]. Діяльність центрів регламентується державними документами, що визначають порядок їх створення, структуру та підпорядкування. Вони функціонують як юридичні особи з власним балансом і рахунками в органах державного казначейства, а їх засновниками виступають органи місцевого самоврядування – міські, районні ради чи ради об'єднаних територіальних громад. ІРЦ утворюються на територіях громад із розрахунку один центр на сім тисяч дітей або до дванадцяти тисяч – у великих містах. Якщо кількість дітей більша, центри мають право розширювати штат фахівців відповідно до кількості виявлених дітей з особливими освітніми потребами [29].

Інклюзивно-ресурсні центри з'явилися в Україні у 2018 році, замінивши психолого-медико-педагогічні консультації, які тривалий час були єдиним інструментом діагностики дітей з порушеннями розвитку. Проте підхід, закладений у ПМПК, базувався на медичній моделі, що фокусувалася на визначенні відхилень, тоді як нова структура ґрунтується на соціальній моделі інклюзії. Її сутність полягає у зміні фокусу з дитини на систему освіти, яка має пристосовуватись до індивідуальних особливостей учня. Освітній простір у

такій системі сприймається не як місце, куди дитина має «вписатися», а як гнучке середовище, здатне адаптуватися до її можливостей і потреб [33].

З моменту утворення перших центрів мережа ІРЦ поступово розширювалась. Уже через рік після початку реформи, станом на листопад 2019 року, в Україні функціонувало 603 центри, а до кінця 2020 року планувалося відкрити ще близько сотні. Такий темп розвитку засвідчив актуальність цієї структури та суспільний запит на системну підтримку дітей з особливими освітніми потребами. ІРЦ стали початковою ланкою в системі інклюзивної освіти, яка забезпечує діагностику, супровід і адаптацію навчального процесу.

Зміна парадигми в розумінні інвалідності й інклюзії в Україні пов'язана із впровадженням міжнародних стандартів, що визначають освітні труднощі не як фізичні або психічні порушення, а як соціальний наслідок недоступності середовища. З 2018 року у діяльності ІРЦ застосовується «Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності і здоров'я. Діти і підлітки», яка орієнтує фахівців на аналіз функціонування дитини у різних життєвих контекстах, а не на діагноз. Цей підхід вимагає об'єктивності оцінювання, доказовості результатів і стандартизації процедур. Саме тому Міністерством освіти і науки України було закуплено сучасний пакет методик для комплексної психолого-педагогічної оцінки, що відповідає міжнародним вимогам [29]. Загалом ІРЦ виступає інституцією соціальної допомоги та механізмом реформування самої системи освіти. Його роль полягає у поступовій трансформації підходів до навчання, коли поняття «доступність» набуває системного характеру і інклюзія перестає бути окремою практикою, а стає нормою функціонування освітнього простору [40].

Щодо суспільної ролі ІРЦ: сучасна система функціонування таких центрів тісно пов'язана з процесами децентралізації, які змінили архітектуру управління освітою в Україні. Передача політичних, фінансових та адміністративних повноважень на рівень територіальних громад зробила можливим реальне наближення послуг до отримувача, тобто до дитини, сім'ї, педагогічного колективу. Завдяки цьому саме громади отримали

відповідальність за створення ІРЦ, розподіл ресурсів і контроль якості надання освітніх та соціальних послуг. У межах такої системи інклюзивно-ресурсні центри стали структурними елементами місцевого освітнього менеджменту. Вони беруть участь у плануванні потреб громади, здійснюють облік дітей з освітніми труднощами, координують роботу закладів дошкільної та шкільної освіти, а також соціальних служб і медичних установ. Це забезпечує безперервність підтримки від моменту виявлення потреби до повноцінної участі дитини у навчальному процесі [7].

Особливу увагу в системі управління інклюзивною освітою приділено співпраці між ІРЦ, освітніми закладами та органами соціального захисту. Таке партнерство створює єдиний механізм ухвалення рішень і дозволяє ефективно використовувати інклюзивну субвенцію – кошти, що надходять до бюджетів громад пропорційно кількості осіб з особливими освітніми потребами, кількості асистентів учителів та педагогів, які працюють у центрах. Реформа децентралізації вплинула не лише на управлінську модель, а й на філософію взаємодії між державою і громадою. Вона змістила акценти від централізованого адміністрування до принципу взаємозалежності: кожен рівень, держава, громада, заклад освіти, дитина, бере участь у створенні безбар'єрного простору. Саме ІРЦ виконують координуючу роль у цьому процесі: вони стають посередником між адміністрацією громади, батьками та освітніми інституціями, що дозволяє формувати системні маршрути допомоги для кожної конкретної дитини.

Водночас діяльність ІРЦ розвиває культуру комунікації на місцевому рівні. Громади, де створені ефективно працюючі центри, демонструють вищий рівень соціальної інтегрованості: тут налагоджено обмін інформацією між школами, медичними та соціальними службами, а громадяни отримують більш зрозумілу і доступну інформацію про можливості освітньої підтримки. Такий підхід формує не лише механізми надання послуг, а й довіру до місцевих інституцій, що є ключовим для сталого розвитку інклюзивного середовища [8].

Інклюзивно-ресурсні центри виконують також важливу аналітичну

функцію – вони формують статистичну та методичну базу для оцінювання ефективності впровадження інклюзії. Станом на 2024 рік кількість проведених комплексних оцінок перевищила 438 тисяч, а мережа закладів, де реалізовано інклюзивне навчання, нараховує понад сім тисяч установ. Ці дані відображають масштабну трансформацію освіти, де кількість дітей, які потребують адаптованих умов навчання, стабільно зростає. Це, своєю чергою, підвищує значення ІРЦ як системоутворюючого елемента у впровадженні державної політики рівних можливостей [7].

1.2. Огляд науково-теоретичних досліджень та літератури у сфері інклюзивного дизайну в контексті ІРЦ

Теоретичні підходи до вивчення інклюзивного простору останніми роками значно розширилися: від педагогічних і соціологічних досліджень до аналізу архітектурно-дизайнерських стратегій. У центрі уваги більшості праць лежить питання безбар'єрності як базового принципу інклюзивності. Сучасні науковці розглядають її не лише як фізичну доступність середовища, а як комплексну систему умов, що забезпечує безпеку, комфорт і можливість повноцінної участі кожного у навчальному процесі [46].

Вітчизняні дослідження показують, що трансформація освітнього простору в Україні почалася з початку 2000-х, коли з'явилися перші проекти соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами. Цей процес поступово переріс у реформу освітньої політики, спрямовану на створення безбар'єрного середовища у школах, дитячих садках і позашкільних закладах. На сучасному етапі його розвиток закріплено в законодавчому полі, зокрема у Законі України «Про освіту» [43], який визначає поняття безпечного освітнього середовища як сукупність умов, що унеможливають дискримінацію, насильство, порушення прав чи гідності учасників освітнього процесу.

Дослідниця Л. Прохоренко наголошує, що бар'єрність у суспільстві має багатовимірний характер, вона проявляється не лише в архітектурних перепонах, а й у психологічних, соціальних, інформаційних чи культурних

обмеженнях [46]. Саме тому безбар'єрність і інклюзивність не є тотожними поняттями: перша створює технічні та організаційні умови для доступності, друга забезпечує психологічну готовність і соціальне прийняття. В освітньому контексті їх взаємодія визначає якість інклюзивного процесу: лише за умови поєднання обох компонентів створюється справді адаптивний простір, де кожна дитина може навчатися без відчуття відокремленості.

Аналіз наукових підходів демонструє, що питання безбар'єрності переважно досліджується у межах соціальної інклюзії. Роботи зарубіжних авторів, зокрема Блейз, Чорнобой і Крокера [47], показують, що створення середовища, яке не лише усуває фізичні бар'єри, а й враховує комунікативні, сенсорні та когнітивні особливості дітей, є ключовим для формування їхньої соціальної компетентності. Цей підхід безпосередньо пов'язаний із діяльністю інклюзивно-ресурсних центрів, які мають на меті не лише підтримку освітнього процесу, а й адаптацію самої архітектурної та просторової структури освітніх установ до принципів інклюзивного дизайну.

Поступово у вітчизняному науковому полі формується тенденція інтеграції принципів універсального дизайну в освітню сферу. Роботи С. Паламар і М. Науменко акцентують, що універсальний дизайн є не просто технічним набором рішень, а філософією рівності, яка забезпечує справедливе, комфортне й гуманне середовище для всіх користувачів [34]. У цьому контексті діяльність ІРЦ набуває особливої актуальності, адже саме ці установи виступають комунікаційним і консультативним містком між педагогічними колективами, архітекторами та управлінцями при створенні доступних навчальних просторів.

Ідеї універсального дизайну, започатковані ще у 1970-х роках американським архітектором Рональдом Мейсом [67], стали теоретичною основою сучасних концепцій інклюзивної архітектури. Він визначав універсальний дизайн як створення простору, який не потребує адаптації, оскільки від початку враховує різноманітність користувачів. Ця філософія стала підґрунтям для переосмислення архітектури освітніх закладів, де простір має

бути одночасно гнучким, безпечним і емоційно комфортним для всіх учасників освітнього процесу.

Інклюзивно-ресурсні центри в системі соціальної роботи розглядаються не лише як освітні осередки, а як багаторівневі структури підтримки, які інтегрують педагогічну, психологічну та соціальну допомогу. Їхня діяльність спрямована на створення умов, де дитина з особливими освітніми потребами не лише навчається, а й проходить процес соціальної адаптації. При цьому акцент робиться на взаємодії між усіма суб'єктами інклюзивного процесу – педагогами, батьками, соціальними працівниками та однолітками. Такий підхід дозволяє сформувати цілісну систему супроводу, у якій ІРЦ виступає координатором спільних зусиль різних інституцій. Практика показує, що лише за умови міждисциплінарної співпраці можливе досягнення сталих результатів, таких як розвиток самостійності, впевненості та соціальної активності дитини.

Водночас ІРЦ виконують роль посередника між освітнім закладом і сім'єю, забезпечуючи психологічну підтримку батькам, які часто потребують не менше фахової допомоги, ніж самі діти. Соціальний потенціал ІРЦ полягає у здатності впливати на формування інклюзивної культури громади. Центри не обмежуються діагностикою чи корекційними послугами, вони створюють умови для розвитку відповідального ставлення суспільства до проблем дітей з ООП, популяризують цінності рівності, підтримки та толерантності. У контексті соціальної роботи ІРЦ забезпечують супровід сімей, допомагають батькам адаптуватися до нових умов, сприяють встановленню взаємодії між школою, громадою та службами підтримки. Саме така триєдність: центр, дитина і родина формує основу ефективного інклюзивного середовища. Водночас дослідники відзначають, що залишається низка невирішених питань: кадровий дефіцит фахівців соціальної сфери, недостатня готовність молодих спеціалістів до роботи в умовах інклюзивного простору та потреба у постійній міжсекторальній комунікації. Вирішення цих проблем визначає подальший напрям розвитку ІРЦ як ключового елемента соціально-освітньої системи України [53].

Подальші дослідження у сфері інклюзивної освіти підтверджують, що ефективність роботи інклюзивно-ресурсних центрів безпосередньо залежить від командного підходу та взаємодії між різними фахівцями: педагогами, психологами, логопедами, дефектологами, соціальними працівниками. Як зазначають Калініна Т. С. та Яцинік А. В., індивідуальна освітня траєкторія дитини з особливими освітніми потребами має формуватися колегіально, з урахуванням усіх аспектів розвитку, включно з корекційно-розвитковою складовою [25]. Взаємодія між командою супроводу та ІРЦ є ключовою умовою цілісності освітнього процесу, адже саме вона забезпечує безперервність підтримки, синхронізацію педагогічних і психологічних методик, а також узгодженість дій усіх учасників.

У сучасних соціально-політичних умовах роль ІРЦ посилюється. Як підкреслює В. Засенко [15], війна суттєво ускладнила роботу закладів освіти, зокрема інклюзивних, що потребують особливих умов організації навчання та постійного супроводу дітей з інвалідністю чи сенсорними порушеннями. В умовах змішаного чи дистанційного навчання особливо важливим стало збереження психолого-педагогічної підтримки. ІРЦ довелося адаптувати традиційні методики до онлайн-формату, розробити нові підходи до взаємодії з батьками та дітьми, а також активно залучати цифрові інструменти для проведення корекційних занять. Така гнучкість продемонструвала, що інклюзивно-ресурсні центри можуть виконувати не лише освітню, а й стабілізаційну функцію в умовах соціальної турбулентності, підтримуючи дітей у найскладніших життєвих ситуаціях.

Актуальні статистичні дані підтверджують розширення функціоналу ІРЦ у воєнний час (рис. 1). Найбільшу частку становить діагностична та консультативна допомога – 41,2 %, що свідчить про пріоритетність комплексного психолого-педагогічного оцінювання розвитку дитини та надання рекомендацій для батьків і педагогів. Близько 29,4 % становлять корекційно-розвиткові заняття, які охоплюють логопедичну, дефектологічну, поведінкову та психологічну підтримку. Методична підтримка педагогів і

супервізія складає 17,6 %, а соціальна підтримка та інклюзія – 11,8 % [45]. Такий розподіл демонструє, що ІРЦ залишаються багатовекторною системою допомоги, де діагностика і корекція поєднуються з методичною та соціальною роботою (рис. 1.1).

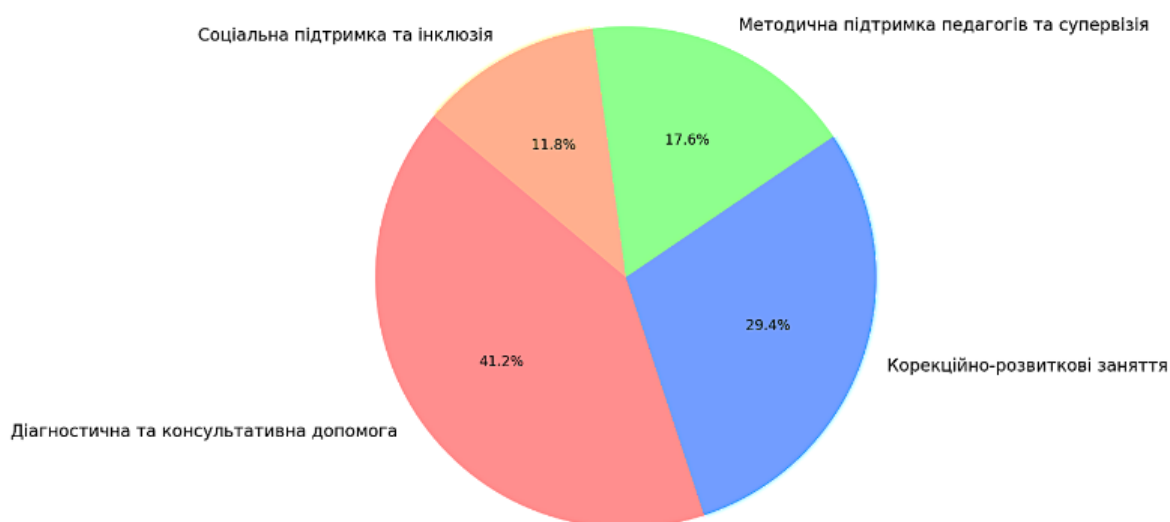

Рис. 1.1. Діаграма зі статті Прохоренко Л. [45]

Попри обмежене фінансування та кадровий дефіцит, фахівці ІРЦ активно адаптуються до воєнних умов. Удосконалюються методики комплексної оцінки, з'являються рекомендації щодо підтримки дітей-переселенців, осіб із травматичним досвідом, а також дітей, які перебувають у зонах бойових дій. Значну увагу приділено підготовці кадрів. Поряд із традиційними курсами підвищення кваліфікації запроваджуються міжнародні тренінги з кризового втручання, роботи з дитячою травмою, надання першої психологічної допомоги. Це свідчить про формування нової якості професійної діяльності ІРЦ, орієнтованої не лише на діагностику чи супровід, а й на стійкість системи освіти до кризових викликів [45].

Дослідження сучасних підходів до інклюзивної освіти демонструють, що трансформація від «медичної» до «соціальної» моделі є ключовою передумовою формування справді інклюзивного середовища. Згідно з

аналітичними узагальненнями М. Пантюк, І. Садової та С. Ілляш, соціальна модель освіти ґрунтується на розумінні, що різноманітність людського розвитку не може розглядатися як відхилення від норми [35]. На відміну від медичної, яка зосереджується на усуненні порушень, соціальна модель передбачає трансформацію самого освітнього простору. У центрі уваги не «дитина з проблемою», а суспільство, яке повинно адаптувати середовище, зробити його гнучким, дружнім і доступним для кожного.

Модель нормалізації, у свою чергу, виступає проміжною ланкою – вона визнає індивідуальність дитини й акцентує на створенні умов, наближених до «нормальних», проте ще не повністю долає традиційну логіку компенсації відмінностей. Як ілюструє таблиця (рис. 1.2) [35], що систематизує три ключові підходи – медичний, нормалізаційний і соціальний, перехід до останнього означає відмову від патерналістського сприйняття осіб з ООП. Соціальна модель утверджує гуманістичну філософію рівності, у якій кожна дитина розглядається як самодостатня особистість із власним потенціалом. Такий підхід формує нову якість суспільної взаємодії, засновану на повазі до індивідуальних відмінностей, залученні всіх учасників освітнього процесу до співтворення безбар'єрного простору. Саме в інтеграції соціального та медичного підходів полягає перспектива розвитку інклюзивної освіти в Україні: перший формує етичну й правову основу, другий – забезпечує професійну підтримку та корекційний супровід [35].

Медична модель	Модель нормалізації	Соціальна модель
Дитина недосконала	Дитина з ООП – це індивідуум, що розвивається і здатний освоювати різні види діяльності.	Кожна дитина – найвища цінність суспільства і приймається такою, якою вона є.
Діагноз. Порушення стає центром уваги. Пристосування до існуючого середовища і суспільства.	Суспільство має забезпечити дитині умови життя, максимально наближені до нормальних (звідси і назва моделі).	У кожної дитини є позитивний потенціал і потреби, які визначаються самою дитиною та її оточенням.
Сегрегація і надання відповідних медичних послуг, терапія порушень.	Надання можливостей для навчання таких категорій осіб у звичайних закладах освіти.	Доступність усіх освітніх послуг із використанням необхідних додаткових ресурсів.
Суспільство залишається консервативним до проблем дітей з ООП.	Суспільство розвивається у бік визнання відмінностей дітей з ООП, які приймаються, схвалюються та підтримуються.	Суспільство має створити такі умови, за яких кожна дитина цінна, незалежно від того, якою вона є і яких успіхів може досягти.

Рис. 1.2. Таблиця з матеріалів статті Пантюк М., Садової І., Ілляш С. [35]

Ідеї кооперації, взаємодії й рівноправної участі, що лежать в основі соціальної моделі, знаходять свій розвиток і в сучасній філософії дизайну. Як зазначають Ліз Сандерс і Пітер Ян Степперс, еволюція проєктного мислення за останні десятиліття пройшла шлях від «дизайну для людей» до «дизайну разом із людьми», тобто від об'єктного підходу до ко-дизайну [72]. Ця концепція безпосередньо перегукується з принципами інклюзивної освіти: участь користувачів у створенні середовища, врахування їхнього досвіду, потреб і бачення перетворює освітній простір на спільний результат. У цьому контексті ІРЦ стає не просто місцем надання послуг, а платформою спільного формування стратегій підтримки, навчання й розвитку дитини.

Виходячи з вище сказаного, формується думка, що поєднання соціально-гуманістичної моделі інклюзії та принципів ко-дизайну відкриває новий вектор теоретичних і практичних досліджень. Інклюзивно-ресурсні центри постають не як заклади з фіксованою структурою, а як динамічні простори співтворення, у яких дизайн, педагогіка і соціальна робота взаємодіють задля формування середовища, що розвиває кожного учасника: і фахівця, і дитину, і батьківську спільноту. Це зумовлює необхідність подальшого розгляду архітектурно-просторових та методологічних основ інклюзивного дизайну, який поєднує технічні, соціальні та ціннісні аспекти в єдину систему.

1.3. Аналіз законодавчих та нормативних вимог щодо проєктування установ з високим коефіцієнтом користувачів з інклюзією

Розвиток політики інклюзивного проєктування в Україні є складовою ширшої концепції безбар'єрного суспільства, що формується під впливом європейських стратегічних документів і практик. Як зазначається у звіті Національного інституту стратегічних досліджень [17], у більшості країн ЄС питання інклюзії інтегруються у п'ять головних сфер: транспорт, освіту, інформаційно-комунікаційні технології, ринок праці та міську інфраструктуру. Комплексність підходу полягає в тому, що фізична доступність тісно пов'язана з соціальною та цифровою. Держава не лише усуває просторові бар'єри, але й

забезпечує рівний доступ до послуг, освіти та професійного самовираження.

Європейський акт про доступність та Директива про вебдоступність визначають спільний вектор – створення універсального простору, у якому всі громадяни, незалежно від функціональних можливостей, мають однакові права та умови для користування інфраструктурою. Цей принцип відображено і в Цілі 11 Порядку денного сталого розвитку ООН: забезпечення інклюзивності, безпеки та стійкості міст. Для України важливо адаптувати подібні підходи на рівні законодавства, архітектурного планування та освітніх установ, зокрема інклюзивно-ресурсних центрів.

В українському контексті ключовими є практичні рекомендації щодо універсального дизайну освітнього середовища, сформульовані в аналітичних напрацюваннях Байди [2]. Вони визначають послідовність дій, необхідних для впровадження стандартів доступності у навчальних закладах: проведення аудиту бар'єрів, створення плану їх усунення, удосконалення інформаційної комунікації, оновлення шкільних меблів, адаптацію освітнього процесу та підтримку педагогів. У рекомендаціях наголошується, що доступність не обмежується архітектурними рішеннями, вона включає комфорт акустичного, візуального та соціального середовища, а також інтеграцію допоміжних технологій (сенсорних комп'ютерів, адаптивного програмного забезпечення, інтерактивних панелей). Таким чином, створення безбар'єрного простору розглядається як безперервний процес модернізації навчального середовища, а не як одноразовий проєкт.

Питання архітектурно-просторової доступності в Україні регламентуються ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» [11]. Цей документ має обов'язковий характер і містить конкретні технічні вимоги до планувальних рішень, габаритів, нахилів, зон обслуговування та інформаційних елементів. Основна мета стандарту – забезпечити можливість самостійного користування приміщеннями всіма групами населення, включно з особами з порушеннями зору, слуху та опорно-рухового апарату. Маємо велику кількість умов до проєктування, як-от, наприклад: мінімальна ширина проходу

для пересування інвалідного візка має становити 900 мм, а діаметр розвороту – не менше 1500 мм. Розміщення дверних ручок, вимикачів і розеток визначається у межах 0,8–1,1 м від рівня підлоги, що забезпечує ергономічний доступ з положення сидячи. Тактильні смуги повинні відрізнятися за кольором і фактурою від основного покриття, а входні зони повинні бути обладнані пандусами з ухилом не більше 8% або підйомниками з горизонтальним під'їздом.

Стандарт також передбачає комплексне застосування тактильних, візуальних і звукових засобів орієнтації. Написи шрифтом Брайля, звукові індикатори, контрастні позначення сходинок і дверей формують багатоканальну систему навігації, яка враховує потреби користувачів з різними типами сприйняття. Особлива увага приділяється освітленню: рівень яскравості у приміщеннях для осіб із порушеннями зору має перевищувати норматив звичайних приміщень на одну ступінь. При цьому колірні контрасти між стінами, підлогою та дверима повинні мати різницю світлості не менше 60 LRV, що забезпечує розпізнавання меж і напрямків руху.

Згідно з ДСТУ Б ISO 21542:2013 [13], принципи безбар'єрного середовища формуються на засадах рівності, автономності та безпеки користування. Документ встановлює не лише технічні параметри, а й філософію проектування: простір повинен бути передбачуваним, зрозумілим і комфортним для всіх користувачів. Ось деякі з вимог:

- логічність маршрутів руху та мінімізація відстаней між функціональними зонами;
- однорівневі входи і виходи, без порогів і перепадів;
- мінімальний радіус повороту 1500 мм, що забезпечує розворот в інвалідному візку;
- чиста висота дверного прорізу не менше 2000 мм;
- мінімальний простір перед дверима 1500×1500 мм для маневрування;
- висота встановлення ручок і елементів керування 800–1200 мм;

- протиковзкі покриття та однорідна текстура підлоги у межах шляхів руху;
- візуальний контраст між сходами, підлогою і стінами;
- звукове дублювання сигналів і використання тактильних позначень.

Узгодження архітектурних та технічних вимог інклюзивного простору неможливе без нормативного закріплення спеціальних засобів і матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу. Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 23 квітня 2018 року № 414 [42], установи, де навчаються діти з особливими освітніми потребами, мають бути оснащені комплексом спеціалізованого обладнання для компенсації функціональних порушень слуху, зору, мовлення та рухової координації. До обов'язкових засобів належать апаратно-програмні комплекси для корекційно-розвиткової роботи, тренажери жестової мови, відеожестівники, тифлокомплекси з брайлівськими дисплеями, а також навчальні аудіо- та відеоматеріали для розвитку слухового і фонематичного сприйняття.

З технічного боку це означає, що архітектурне середовище має передбачати умови для розміщення такого обладнання: окремі зони для слухових кабінетів із шумоізоляцією, лінгафонні класи з якісною акустикою, спеціалізовані місця для комп'ютерної техніки з адаптивними інтерфейсами. Важливою є також відповідність електротехнічних параметрів – стабільна напруга, належне освітлення, вентиляція, температурний режим. Такі вимоги трансформують саму логіку проєктування інклюзивно-ресурсних центрів: архітектор має мислити не лише простором, а й функціональною взаємодією людини, технології та середовища.

Варто також звернути увагу й на ДБН В.2.2-4:2018 «Заклади дошкільної освіти» (зі зміною № 1, 2022) [10], положення якого безпосередньо впливають на формування вимог до проєктування інклюзивно-ресурсних центрів. Хоча документ первинно регламентує норми для дитячих садків, його принципи часто застосовуються під час створення або реконструкції ІРЦ, адже цільова аудиторія обох типів установ частково збігається, це діти дошкільного та

молодшого шкільного віку з різними освітніми потребами. Норми цього документа задають чітку структуру проєктних вимог, які визначають не лише функціональність, а й безбар'єрність та комфорт середовища. Зокрема, у пунктах 5.1–5.8 передбачено вимоги до забудови ділянки, серед яких: організація доступних шляхів пересування, пандусів, місць для паркування осіб з інвалідністю, мінімізація перепадів висот і облаштування зелених зон для відпочинку. Такі принципи є фундаментальними і для ІРЦ, де середовище повинно підтримувати не лише навчальні, а й корекційні процеси.

Вимоги до поверховості, висоти поверхів, планувальної структури будівель та входів (пункти 6.1–6.7) формують основу архітектурної доступності. Вони визначають обов'язкову відсутність порогів, достатню ширину коридорів і дверних прорізів, наявність пандусів і підйомників, а також спеціально обладнаних санітарних приміщень. Ці положення створюють базову модель інклюзивного середовища, у якому діти з різними фізичними можливостями можуть самостійно пересуватись і користуватися приміщеннями без сторонньої допомоги.

Важливою частиною є вимоги до функціонального зонування: передбачення окремих блоків для активної діяльності (ігрові, фізкультурні, музичні приміщення) і спокійних зон (кімнати відпочинку, медичні кабінети, зали для індивідуальних занять). Для ІРЦ така логіка є принциповою, адже забезпечує можливість чітко розмежувати простір для різних видів корекційної роботи – логопедичної, психологічної, сенсорної тощо. ДБН також встановлює вимоги до освітлення, інсоляції та акустичного комфорту, що має безпосереднє значення для створення сприятливого терапевтичного середовища. Зокрема, норми передбачають використання природного світла, уникнення шумових подразників і забезпечення достатньої звукоізоляції, що відповідає потребам дітей із сенсорними порушеннями.

Попри наявність нормативної бази, впровадження принципів інклюзивного проєктування в Україні відбувається поступово та нерівномірно. Багато положень законодавства вже закріплені на папері, однак потребують

подальшої практичної деталізації та узгодження між різними відомствами. Сучасний етап розвитку характеризується перехідним станом: від поодиноких прикладів адаптації будівель до системного впровадження безбар'єрних стандартів у проектуванні освітніх і громадських просторів. Зміцнення цього процесу можливе через інтеграцію технічних, педагогічних і соціальних аспектів у єдину методологію, що дозволить створювати архітектурне середовище, чутливе до потреб усіх користувачів, але водночас функціонально цілісне та нормативно обґрунтоване.

1.4. Аналіз сучасного закордонного та вітчизняного досвіду проектування об'єктів подібного призначення

Сьогодні у світі існує безліч форматів закладів, що допомагають дітям з особливими освітніми потребами, від невеликих шкільних консультаційних кімнат до масштабних центрів підтримки при громадах. В Україні цю функцію виконують інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ) – окремі установи, створені спеціально для надання комплексної психолого-педагогічної, корекційної та консультативної допомоги дітям з ООП, їхнім батькам і педагогам [19]. За кордоном же подібна підтримка найчастіше інтегрована безпосередньо у структуру шкіл, дитячих садків або community-hub центрів, які поєднують освітню, соціальну й терапевтичну складові в одному просторі [64; 55].

Кожна з цих моделей має свою логіку та сильні сторони. Інтегрована система, що характерна для більшості країн Європейського Союзу, США та Канади, орієнтується на залучення дитини у звичайне шкільне середовище без відокремлення від колективу. Такий підхід дозволяє дітям природно взаємодіяти з однолітками, формує культуру прийняття й підтримує соціалізацію [55; 52]. Присутність фахівців безпосередньо у школі дає можливість реагувати на потреби учнів швидко, без зайвих переміщень та бар'єрів. Проте для ефективного функціонування цієї моделі потрібні не лише адаптовані простори, а й постійне навчання педагогів, зміна підходів до організації уроків і достатнє фінансування.

Українська модель з відносно недавніх пір – це окремі центри, що функціонують як незалежні структури. Вона має свої переваги: можливість створення повноцінного терапевтичного середовища, де продумана акустика, ергономіка, колір і простір працюють на комфорт дитини. Тут концентруються ресурси та працюють спеціалісти вузького профілю, що важливо для дітей із комплексними порушеннями. Крім того, ІРЦ часто сприймається як «нейтральна територія», де дитина не відчуває тиску шкільної системи чи домашніх очікувань. Водночас окремість центру створює певну дистанцію від навчального процесу: іноді важко налагодити регулярну комунікацію між педагогами школи та фахівцями ІРЦ, через що частина рекомендацій може губитися в реальній практиці.

У перспективі українська система може розвиватися як гнучка мережа професійних центрів, які не лише надають консультації, а й активно співпрацюють зі школами, допомагаючи їм поступово впроваджувати елементи інклюзивного підходу у власний освітній простір [55]. Світовий досвід показує, що найкращі результати дає саме поєднання обох моделей. Коли ІРЦ стає методичним і ресурсним ядром, а заклади освіти отримують автономію та компетенції для щоденної роботи з дітьми з ООП у звичному середовищі [52]. Такий баланс між спеціалізацією й інтеграцією створює основу для справді сталого розвитку інклюзивної освіти.

Пропонуємо розглянути вже функціонуючі заклади ІРЦ на території України. Вивчення вже реалізованих об'єктів в Україні дозволить простежити, як нормативні принципи інклюзивності та універсального дизайну втілюються на практиці. Хоча всі ІРЦ мають спільну мету – надання допомоги дітям з особливими освітніми потребами, їх архітектурно-планувальні та естетичні рішення часто відрізняються залежно від місцевого контексту, фінансування та підходів керівництва.

Першим розглянемо *ІРЦ № 13 Дніпровського району м. Києва* (рис. 1.3). Цей центр розташований у будівлі типового освітнього зразка й демонструє

приклад адаптації існуючого архітектурного середовища до вимог інклюзивної освіти. Простір оформлено стримано: домінують світлі відтінки, природні дерев'яні фактури та м'яке розсіяне освітлення, що створює спокійну, врівноважену атмосферу. Акценти використовуються мінімально, лише для візуального орієнтування та підтримання комфортного емоційного фону. Серед переваг – раціональне планування, чітке зонування та зручна логіка пересування. Кабінети фахівців відокремлені, є комфортні місця очікування, де діти та батьки можуть відпочити без перевантаження сенсорними подразниками. Інтер'єр позбавлений надмірних декоративних елементів, що сприяє зосередженості та спокійному сприйняттю простору. Водночас у проєкті відчувається потреба в більшій гнучкості. Меблі залишаються переважно стаціонарними, бракує мобільних перегородок чи змінних сценаріїв використання приміщень. Система навігації виконана технічно, без достатнього візуального контрасту чи елементів тактильності. Окремі проходи та дверні отвори не цілком відповідають сучасним нормам безбар'єрності.

Рис. 1.3. ІРЦ № 13 Дніпровського району м. Києва [23]

Інтер'єр *інклюзивно-ресурсного центру № 1 у місті Суми* (рис. 1.4) має характер типового ІРЦ. Судячи з фото, його розміщено у приміщенні колишнього освітнього призначення, адаптованому під потреби дітей з особливими освітніми потребами. Простір виглядає функціональним, проте має риси застарілого середовища, де акценти зроблено радше на наявність обладнання, ніж на цілісність дизайну [57]. Сенсорна кімната обладнана базовим набором елементів для розвитку координації, моторики та сенсорного сприйняття дітей. Простір виглядає доглянутим, але дещо хаотичним у структурі: яскраві предмети різної форми й кольору розташовані без чіткої системи зонування. Загальний вигляд створює відчуття функціональності, проте бракує продуманості з точки зору дизайну та композиційної рівноваги.

Рис. 1.4. ІРЦ № 1 м. Суми [57]

Колірна гама контрастна, строкаті відтінки жовтого, зеленого, рожевого та фіолетового поєднуються з темними стінами та блискучим дерев'яним паркетом, через що простір візуально здається важким. Глянцева підлога створює відблиски, які можуть дезорієнтувати дітей із підвищеною сенсорною чутливістю. Освітлення природне, але не дифузне: вертикальні жалюзі виглядають технічно й не дозволяють м'яко регулювати світловий потік, що важливо для сенсорного комфорту. Позитивним аспектом є наявність підвісного гамака, сенсорних доріжок і м'яких модулів для фізичних вправ, що дозволяє проводити різні форми терапії. Разом із тим відсутні чіткі кордони між активною та релаксаційною зонами, що знижує ефективність простору як терапевтичного інструмента. Не передбачено м'якого підлогового покриття чи поручнів, що важливо для безпеки.

Загальне враження складається наступним чином: кімната виконує основну функцію, але сприймається радше як набір окремих предметів, а не як єдиний інклюзивний простір. Їй бракує дизайнерської цілісності, продуманого сценарію користування й гармонійної взаємодії між кольором, світлом і матеріалами.

Інклюзивно-ресурсний центр Тетіївської громади (рис. 1.5) розміщено в будівлі, що раніше мала освітнє призначення, і нині виконує функції комплексної підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Простір адаптовано до нових завдань, проте зберігає візуальні риси старої школи, такі як дерев'яні меблі, масивні шафи, важкі штори й лінолеумне покриття. Атмосфера камерна, але дещо формальна, без чітко виражених елементів сучасного терапевтичного середовища.

Функціонально простір організований логічно: є окремі зони для діагностики, корекційної роботи, занять і сенсорна кімната. У приміщеннях достатньо природного світла, але його якість не підкреслюється дизайнерськими рішеннями. Загальний колір стін холодний, переважають зеленувато-сірі відтінки, що підсилюють офіційність інтер'єру [12].

Рис. 1.5. ІРЦ Тетіївської громади [12]

Серед сильних сторін – наявність необхідного обладнання для корекційної роботи, базовий спортивний інвентар і засоби для сенсомоторного розвитку. Кімнати мають просту, але зрозумілу структуру, що полегшує орієнтацію відвідувачів. Разом із тим відсутній цілісний візуальний код ІРЦ. Колірна палітра, графіка та освітлення не формують впізнаваного стилю установи. Дизайн загалом залишився в межах пострадянської естетики: простір чистий і функціональний, але позбавлений виразності, теплоти та сучасних принципів інклюзивного дизайну (рис. 1.6) [12]. Атмосфера радше нагадує шкільний клас, ніж простір для розвитку й терапії. Незважаючи на це, центр виконує свою соціальну функцію – забезпечує доступність послуг для дітей у невеликій громаді та слугує прикладом реалізації інклюзивної реформи на місцевому рівні.

Рис. 1.6. ІРЦ Тетіївської громади [12]

Наступним проаналізуємо приклад більш сучасного дизайну середовища **ІРЦ. Інклюзивно-ресурсний центр у Жмеринці** (рис. 1.7) створює враження сучасного, добре організованого простору, орієнтованого на ранній розвиток і корекційно-освітню підтримку дітей молодшого віку. Інтер'єр вирізняється світлом, відкритістю та візуальною чистотою. Переважають світлі сірі стіни, теплий відтінок дерев'яної підлоги та білі меблі, що формують спокійне, збалансоване середовище без надлишкових подразників. Завдяки великим вікнам кімнати наповнені природним світлом, що позитивно впливає на емоційний стан дітей [56].

Рис. 1.7. ІРЦ в м. Жмеринка [56]

Простір сформовано з урахуванням потреб різних видів активності: окремо виділено зону для ігор, навчання, сенсорного розвитку й комунікації. М'який килим і модульні іграшки створюють безпечне середовище для рухливих занять. Ігрове обладнання сучасне й різноманітне, на стінах розміщено розвивальні панелі, використовуються тактильні, дрібномоторні та конструктивні матеріали, що сприяють залученню дітей із різними типами сприйняття. Особливо помітним є продуманий баланс кольорів: яскраві іграшки й дидактичні елементи виступають акцентами на тлі нейтрального інтер'єру, не перевантажуючи зорове поле. Меблі відповідають зросту дітей, забезпечують ергономічність і вільний доступ до матеріалів.

Наступним розглянемо **Гірський інклюзивно-ресурсний центр у**

Київській області (рис. 1.8). Він є непоганим прикладом сучасного підходу до просторової організації середовища для дітей з особливими освітніми потребами. Інтер'єр поєднує функціональність і чітку візуальну ідентичність установи. Дизайн виконано у спокійній палітрі з поєднанням відтінків зеленого, сірого та дерева, що створює відчуття стабільності й комфорту. Вхідна зона оформлена лаконічно та професійно: логотип центру інтегрований у декоративну стінову панель із вбудованими світловими лініями, що підкреслюють сучасний характер простору [27].

Кімната реабілітолога демонструє високий рівень продуманості: тут поєднані різні сценарії активності, від рухових до релаксаційних. М'які модулі, підвісні елементи, балансири та кольорові доріжки забезпечують можливість варіювати заняття відповідно до індивідуальних потреб дитини. Матеріали безпечні, поверхні нековзкі, а колірні акценти яскраві, проте врівноважені нейтральним тлом. Простір візуально структурований за допомогою геометричних форм і кольору, що сприяє концентрації та орієнтації дітей (рис. 10) [27].

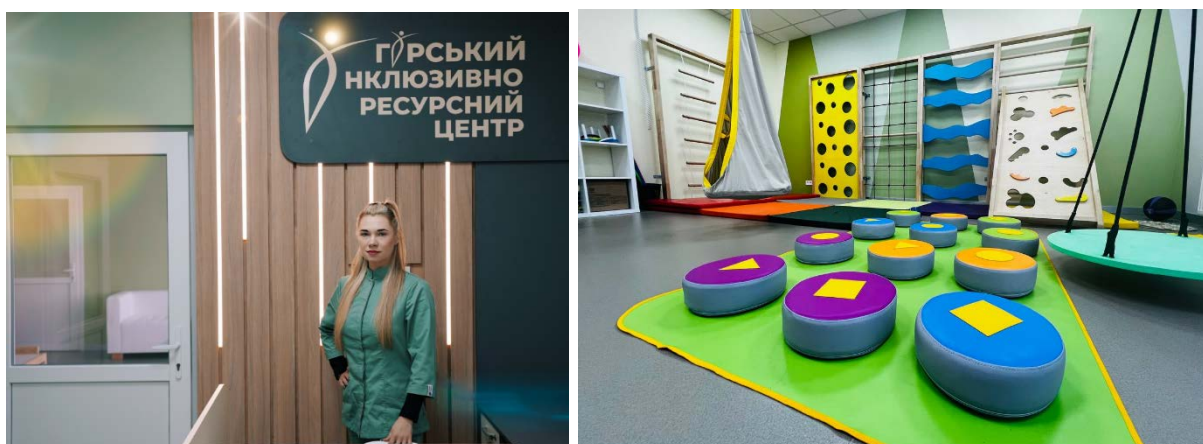

Рис. 1.8. Гірський ІРЦ [27]

Наступним проаналізуємо **інклюзивно-ресурсний центр Чернігівської області** (рис. 1.9, 1.10), відкритий у 2018 році. Його можна вважати показовим прикладом реалізації сучасних підходів до створення середовища для дітей з особливими освітніми потребами. Приміщення було капітально

відремонтовано, що дозволило інтегрувати одразу кілька спеціалізованих зон:

- кабінети логопеда, дефектолога та психолога;
- зал лікувальної фізкультури;
- ресурсну кімнату;
- сенсорний простір для дітей із порушеннями зору.

Центр оснащено мультимедійною технікою, сенсорними тренажерами, інтерактивними панелями, комплексом «Живий звук», а також меблями та ігровим, корекційно-розвитковим обладнанням, адаптованим для дітей різного віку [58].

Рис. 1.9. Корекційно-розвиткове обладнання [58]

Рис. 1.10. Сенсорний тренажер [58]

Приклад цього інклюзивно-ресурсного центру в Чернігові є показовим для аналізу сучасних підходів до організації простору. Великим плюсом стало продумане функціональне зонування: окремі кабінети для логопеда, психолога, дефектолога, сенсорна кімната, зал ЛФК. Це дозволяє поєднувати індивідуальні та групові заняття і комплексно працювати з дітьми. Також важливо, що середовище враховує принципи безбар'єрності: меблі зручні для дітей, обладнання на доступній висоті, є достатньо простору для пересування. Особливо важливою є наявність сенсорної кімнати та інтерактивних технологій, які створюють сприятливі умови для терапії та розвитку.

Після аналізу кількох функціонуючих інклюзивно-ресурсних центрів на території України можна зробити висновок, що система вже має певну структурованість і потенціал для подальшого розвитку, але потребує осучаснення у сфері дизайну, сенсорної ергономіки та візуальної айдентики. Щоб краще зрозуміти можливі напрями вдосконалення архітектурно-просторових рішень, доцільно звернутися до зарубіжного досвіду, де практика інклюзивного проектування набула більшої системності та інтеграції з освітнім процесом.

У контексті цієї роботи ми розглянемо низку шкіл США, які визнані серед *«10 найкраще спроектованих інклюзивних навчальних закладів»* [74]. Вибір саме цих прикладів зумовлений їхньою репрезентативністю: вони демонструють різні підходи до реалізації інклюзивного простору в межах загальноосвітньої інфраструктури, а також показують, як архітектура та дизайн можуть виступати інструментом розвитку соціальних і комунікативних навичок учнів.

Pope Farm Elementary School (Middleton, Wisconsin, USA) (рис. 1.11) – приклад навчального простору, де архітектура й дизайн працюють як продовження освітньої філософії. Школа побудована навколо ідеї відкритості, взаємодії та природної інклюзії, не через виділення «спеціальних» зон, а через інтеграцію всіх учнів у спільне середовище. Центральним елементом стала зона “social stairs” – багаторівнева відкрита тераса, що водночас слугує місцем

відпочинку, спілкування та неформального навчання. Архітектурно вона продумана так, щоб діти, які пересуваються на візках, могли займати ті самі позиції в просторі, що й інші учні. Це виключає сегрегацію та формує відчуття рівноправної участі.

Інтер'єр школи побудований на поєднанні природного освітлення, великої кількості відкритих зон і насичених кольорів, які підтримують концентрацію та водночас створюють доброзичливу атмосферу. Графіка з природними мотивами підсилює емоційний комфорт, а мобільні перегородки дозволяють гнучко трансформувати простір під різні типи занять, від групових до індивідуальних [74].

Можемо брати цей об'єкт до уваги як приклад повної інтеграції принципів інклюзивності без демонстративності: простір не «для когось», а «для всіх». Архітектура сприяє комунікації, розвитку соціальних навичок і створенню природного середовища співпраці. Водночас відкритість простору має і свої виклики: акустика потребує контролю, а велика кількість кольорів і графіки може бути надмірною для дітей із сенсорною гіперчутливістю.

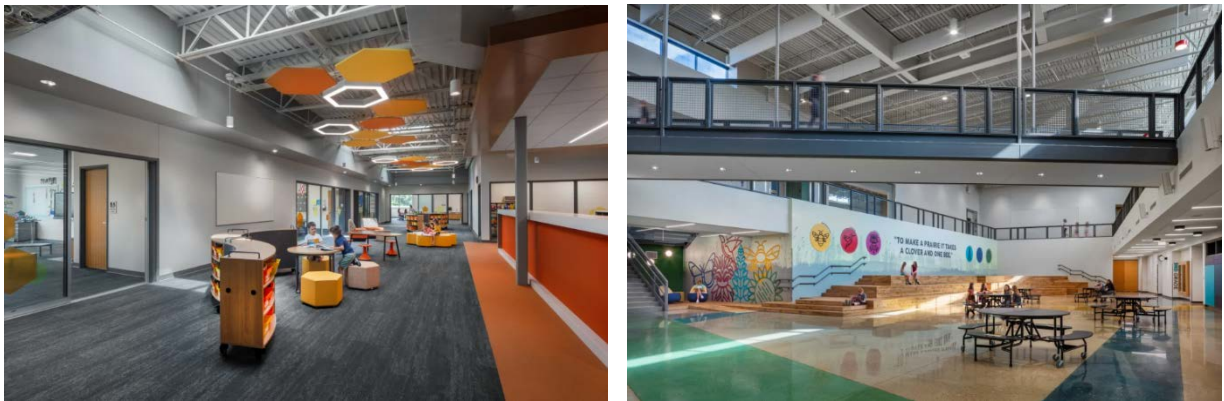

Рис. 1.11. Pope Farm Elementary School [74]

Наступний приклад – ***Lane Tech College Prep High School*** (рис. 1.12), один із найбільших державних навчальних закладів Чикаго, який став піонером у впровадженні інклюзивного дизайну серед шкіл старшого рівня. На базі школи створено *Sensory Well-being Hub* – перший у США сенсорний простір

такого типу, розроблений архітекторами студії HKS у тісній співпраці з педагогами. Площа хабу становить близько 46 м² – це компактна, але надзвичайно функціональна зона, спроектована для роботи з учнями програми кластерної підтримки.

Простір поділено на три зони: активну, рекреаційну (respite) та «сосоон» (камерну капсулу для повного сенсорного занурення). У межах цього середовища поєднано регульоване освітлення, тактильні поверхні, «сенсорну автомийку» при вході, гойдалки, акустичні панелі та м'які меблі з ваговими ковдрами. Хаб розташований безпосередньо поруч із навчальними класами, що дозволяє учням використовувати його як місце для саморегуляції, короткого відпочинку чи альтернативного навчання.

Завдяки мультисенсорному підходу, поєднанню світла, звуку, текстури й руху простір допомагає учням керувати власним станом і підтримувати оптимальний рівень зосередженості протягом дня [74].

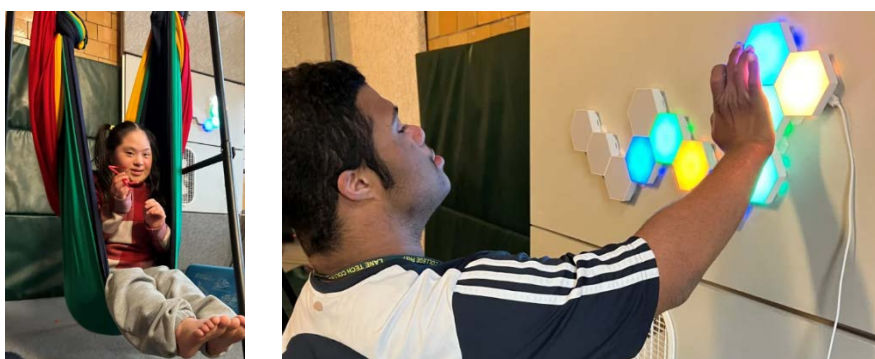

Рис. 1.12. Sensory Well-being Hub. Lane Tech College Prep High School [74]

Lane Tech демонструє сучасний підхід до створення мікроінклюзивного середовища, де навіть невелика площа здатна суттєво впливати на психоемоційний стан учнів. Цей приклад показує, що правильно організований простір може бути ефективним інструментом для підтримки уваги, саморегуляції та комунікації. Досвід Lane Tech став точкою переходу до глибшого розуміння ролі архітектури у навчальному процесі та відкрив можливість для формування нових форматів інклюзивного середовища.

Однак практика інклюзивного проектування за кордоном виходить за рамки окремих шкіл. У різних країнах сформовано низку об'єктів, які пропонують нові моделі простору для дітей з особливими освітніми потребами. Такі приклади дозволяють оцінити інші сценарії використання архітектури в освітньому процесі та визначити перспективи розвитку українських ІРЦ.

Inclusive Education Center, спроектований Enrico Molteni Architecture в Італії, став зразком простору, де архітектурна форма працює на користувача, а не існує як декоративний фон [65]. Приміщення побудоване на простоті та тактильності: спектр матеріалів обмежено деревом, матовими поверхнями та м'якими тканинами. Відсутність візуального шуму сприяє концентрації дітей, що особливо цінно для користувачів з аутистичним спектром чи сенсорними порушеннями. Зовнішні тераси та внутрішні дворики не лише розширюють функціональну програму, а й дозволяють проводити заняття на свіжому повітрі. У центрі створено умови, де дитина може перемикатися між активністю й спокоєм без внутрішнього конфлікту із середовищем (рис. 1.13).

Рис. 1.13. Inclusive Education Center [65]

Ще одним репрезентативним прикладом є комплекс проєктів компанії ***Wold Architects & Engineers***, що працює зі школами у США, впроваджуючи принципи «спеціальної освіти через простір» [73]. Тут інклюзивність реалізується через гнучкість: рухомі стіни, регульоване освітлення, мобільні навчальні станції та спеціально розроблені маршрути пересування. Архітектори систематизують потреби кожної нозології і створюють дизайн, який відповідає конкретним ситуаціям: для дітей із гіперактивністю – простір з мінімумом

візуальних подразників, для учнів із порушенням моторики – чіткі орієнтири та можливість безперешкодного руху (рис. 1.14). Це приклад системного мислення, де інклюзія перестає бути додатком до школи і перетворюється на основу її структурної логіки.

Рис. 1.14ю Cambridge-Isanti Woodland Campus [73]

Особливо цікавим для аналізу є формат *resource room* – спеціальних кімнат підтримки у школах США [70]. Ці приміщення не є окремими центрами, проте відіграють роль точок індивідуальної взаємодії з учнем, який потребує адаптації матеріалу або психологічної підтримки. Кімнати обладнані так, щоб учень міг працювати з педагогом у безпечній атмосфері без відчуття ізоляції (рис. 1.15). Перевагою цього формату є тісний зв'язок із освітнім процесом: учні не вибувають із шкільного середовища, зберігають контакт з однолітками та поступово повертаються до загального класу після корекційної роботи.

Ще один приклад – *дитячий центр Spring*, створений Joey Ho Design у Гонконзі [71]. Тут архітектура вибудована на ідеї розвитку через гру: округлі форми, відсутність гострих кутів, широка палітра теплих кольорів і продумана масштабність елементів формують атмосферу, яка стимулює уяву й водночас зменшує тривожність. Кімнати організовані так, щоб дитина могла поступово змінювати активність, рухаючись від тихих зон до комунікаційних та сенсорних просторів (рис.1.16). Дизайнери застосовують принцип «зчитуваності середовища»: кожна функція має свій матеріал, колір або світловий сценарій. Завдяки цьому діти легко орієнтуються в просторі, що особливо важливо для користувачів з когнітивними або емоційно-вольовими

особливостями.

Рис. 1.15. Ресурсна кімната [70]

Рис. 1.16. Центр Spring [71]

Якщо узагальнити результати проведеного аналізу, можна побачити одну спільну лінію – і в українських ІРЦ, і в зарубіжних прикладах мета залишається спільною: створити середовище, у якому дитина почувається спокійно, безпечно й має простір для розвитку. Усі розглянуті заклади, попри різні умови, бюджети чи рівень технічного оснащення, працюють над тим, щоб дитина з особливими освітніми потребами не просто отримувала допомогу, а відчувала себе частиною середовища, де її сприймають, розуміють і підтримують.

Українські центри наразі здебільшого фокусуються на практичній стороні та забезпеченні необхідного обладнання, кабінетів і відповідності базовим нормам доступності. Але часто в них бракує цілісної дизайнерської логіки, сенсорного балансу й естетичного підходу, який безпосередньо впливає на психоемоційний стан дітей. Водночас сила нашої системи – у вузькій спеціалізації, професійності фахівців і структурованій роботі з конкретними запитами [74].

Закордонний досвід, представлений Pope Farm Elementary School чи Lane Tech College Prep High School, показує інший вектор: простір не лише виконує функцію, а сам стає педагогом. Тут архітектура працює як м'який модератор процесу взаємодії, допомагаючи дітям соціалізуватися, концентруватися чи розслаблятися без відчуття тиску. Інклюзія в таких середовищах не подається як окрема система підтримки – вона вбудована в саму логіку простору.

Inclusive Education Center Enrico Molteni Architecture, проекти Wold Architects & Engineers у сфері спеціальної освіти, модель resource room у школах США також можуть бути джерелом натхнення та аналізу як приклади для наслідування. У цих об'єктах простір бере участь у педагогічному процесі: архітектура допомагає регулювати рівень стимуляції, підтримує концентрацію, задає сценарії переходу від активності до відпочинку, працює з тактильністю, світлом і кольором як інструментами підтримки. Інклюзія інтегрована в планувальну структуру і не виділяється як окрема «зона підтримки», а входить у тканину повсякденного шкільного життя.

І саме в цьому головний орієнтир для розвитку українських ІРЦ. Йдеться не про протиставлення спеціалізованих центрів і інтегрованих шкіл, а про їхнє взаємне збагачення. Український досвід точкової професійної допомоги можна поєднати з просторовою відкритістю західних моделей. Результатом стане новий формат ІРЦ – не ізольований, а відкритий, візуально узгоджений і гнучкий. Простір, у якому архітектура не обрамлює процес, а бере в ньому участь, допомагає, заспокоює, навчає й підтримує розвиток кожної дитини.

Висновки до розділу 1

Проведений аналіз дозволяє зрозуміти, що інклюзивно-ресурсний центр – не просто інституція освітньої підтримки, а своєрідна точка перетину соціальної, педагогічної та просторової взаємодії [33; 7; 8; 53]. Його місія виходить далеко за межі діагностики чи корекції, йдеться про створення середовища, у якому дитина з особливими освітніми потребами отримує допомогу і можливість відчувати себе рівноправним учасником суспільства.

Саме тому ІРЦ – це простір для послуг та одночасно місце довіри, співпраці й розвитку, де архітектура, психологія та педагогіка мають спільну мову [8; 34; 53].

В основі діяльності ІРЦ лежить перехід від медичної моделі до соціальної, від підходу, де «виправляють» дитину, до системи, яка адаптується під неї [15]. Це зрушення визначає нову етику проєктування: середовище має бути гнучким і передбачливим. Воно має не просто відповідати нормам, а вміти відгукуватися на стан дитини, її рівень енергії, чутливість до кольору чи звуку. Іншими словами, простір має бути живим, таким, що допомагає людині взаємодіяти зі світом без відчуття бар'єру.

На основі опрацьованих джерел і прикладів можна сказати, що українські ІРЦ сьогодні стоять на етапі становлення власної ідентичності. Більшість із них уже функціонально відповідають державним стандартам – мають необхідне обладнання, корекційні кімнати, зони очікування. Проте часто бракує саме дизайнерського осмислення середовища як інструменту терапії: відчуття композиційної гармонії, роботи зі світлом, кольором і матеріалами, що формують емоційну безпеку. Простір виконує свої функції, але не завжди «говорить» з дитиною її мовою.

Позитивним є те, що з'являються центри нового зразка, як у Жмеринці чи Гірській громаді, де простір сприймається не як технічна рамка, а як продовження педагогічного процесу. У таких інтер'єрах читається спокій, логіка, природність. Там дизайн підтримує, створює атмосферу прийняття. І це саме той напрям, у якому варто рухатись далі: до створення архітектури, що лікує і допомагає, а не просто «відповідає вимогам».

Порівняння з міжнародними практиками, такими як Pope Farm Elementary School чи Lane Tech College Prep High School, показує, наскільки важливо розглядати простір як активного учасника навчального процесу. Там архітектура буквально виховує: підказує, заспокоює, стимулює до взаємодії. Це приклади, де інклюзія не підкреслюється, а природно вплетена у повсякденність [55; 52; 74]. Простір «для всіх» – це не лозунг, а структурна

логіка середовища.

І саме це є тим, чого поки не вистачає українським ІРЦ – інтеграції філософії дизайну в саму суть освітнього процесу.

Узагальнюючи, можемо сказати, що перший розділ показав: майбутнє інклюзивно-ресурсних центрів – у синтезі соціальної місії, педагогічної чутливості та просторової якості. Архітектура таких закладів має не лише задовольняти нормативи, а створювати емоційно зрозумілу мову комфорту [11; 13; 10]. ІРЦ нового покоління – це не «місце, куди приходять», а простір, у якому хочеться бути. Простір, де дитина не відчуває себе гостем, а стає частиною середовища, яке підтримує, приймає і допомагає рости.

У цьому полягає головна ідея: дизайн інклюзивного центру не може бути нейтральним. Він повинен бути добрим, теплим і чесним. Саме через такі простори суспільство вчиться людяності природно, через середовище, у якому кожен має право на спокій, розвиток і гідність.

Розвиток інклюзивно-ресурсних центрів в Україні напряму залежить від того, наскільки відповідально ми ставитимемось до якості середовища. Архітектура ІРЦ має перестати виконувати роль фону й перетворитися на інструмент впливу. Кожне планувальне рішення, акустика, спосіб подачі світла чи вибір матеріалів формують поведінку дитини, рівень її напруги, темп роботи, здатність зосередитись. У цьому сенсі дизайн стає частиною терапії, так само вагомою, як методики корекційної педагогіки. Саме тому питання емоційної грамотності простору має бути включеним у процес проєктування на рівні з технічними вимогами. Якість середовища – це безпека, передбачуваність та м'якість у взаємодії з користувачем.

Попередній аналіз показує, що для формування середовища нового покоління потрібна міждисциплінарна співпраця. Архітектори та дизайнери мають працювати разом із корекційними педагогами, психологами, нейропсихологами та фахівцями з сенсорної інтеграції. Лише так можна створити простір, який не дублює кабінетний формат, а підтримує різні стани дитини: від активної взаємодії до потреби в усамітненні. За цим стоїть зовсім

інша філософія: простір не тисне, не провокує перевантаження, не нав'язує сценарії поведінки. Він дозволяє дитині рухатися власним темпом. Таке середовище формує культуру поваги, де кожен користувач – від маленької дитини до дорослого спеціаліста – відчуває стабільність, ясність і турботу.

РОЗДІЛ 2

ПРИНЦИПИ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ

2.1. Аналіз передумов формування середовища ІРЦ. Принципи універсального дизайну та безбар'єрності

Інклюзивно-ресурсні центри поступово перетворилися на один із ключових елементів сучасної соціально-освітньої системи, де архітектурний простір перестає бути лише тлом для навчально-виховного процесу, а стає його повноцінним учасником, себто посередником між дитиною, педагогом і суспільством. Передумови їхнього становлення пов'язані з глибокими змінами у світовому розумінні феномену інвалідності, освіти та просторової доступності. Україна, ратифікувавши Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю (2009 р.), взяла на себе зобов'язання впроваджувати принципи універсального дизайну та безбар'єрності у всі сфери життєдіяльності. Це означає перехід від медичної до соціальної моделі адаптації, коли не людина змушена підлаштовуватись під середовище, а простір трансформується, щоб відповідати її можливостям, сприйняттю та потребам.

Формування сучасного інклюзивного середовища спирається на засади універсального дизайну, запропоновані Роном Мейсом: рівність і доступність використання, гнучкість, простота та інтуїтивність, інформативність, толерантність до помилок, мінімальний рівень фізичних зусиль та забезпечення необхідного простору для дії [31]. Ці принципи задають загальну логіку проектування, в межах якої архітектурно-просторові рішення повинні поєднувати фізичну доступність із психологічним комфортом, інтуїтивністю орієнтації та гідністю користувача.

В українських реаліях, незважаючи на наявність нормативної бази, поняття безбар'єрності часто реалізується формально. Бар'єри виявляються не лише у відсутності пандусів, навігаційних знаків чи належної ширини проходів, а й у перевантаженості середовища, неузгодженості колірних і світлових

акцентів, порушенні ергономіки. Це свідчить про необхідність зміни парадигми – від нормативного мислення до дизайнерського, коли архітектор проектує не за шаблоном, а виходячи з досвіду користувача, його фізичного та психоемоційного сприйняття.

Це свідчить про необхідність системного впровадження дизайнерських стратегій, що орієнтуються не лише на стандарт, а на досвід користувача, особливо дітей з особливими освітніми потребами, для яких простір ІРЦ часто стає першим середовищем соціальної взаємодії. Архітектура інклюзивно-ресурсних центрів повинна бути не просто адаптованою, а динамічною, здатною реагувати на зміни когнітивного, емоційного й сенсорного стану дитини.

За спостереженнями українських педагогів та фахівців зі спеціальної освіти [33], бар'єри, з якими стикаються діти з когнітивними порушеннями, мають не лише фізичний, а передусім психологічний та поведінковий характер: швидка втома, низький рівень концентрації, емоційна лабільність, агресивні реакції, уникання вимог, порушення мовлення чи моторики. Просторове середовище може або посилювати ці прояви, або, навпаки, компенсувати їх через грамотно організовані зони спокою, чітку структуру маршруту, приглушене освітлення, контрольований шумовий режим та використання сенсорних матеріалів.

Дизайн середовища ІРЦ має перетворюватись на інструмент підтримки, що формує у дитини відчуття контролю й безпеки. Наприклад, можливість обирати маршрут руху, наявність «зони тиші» чи інтерактивної панелі зі зрозумілими візуальними підказками знижують рівень тривожності та стимулюють самостійність. У випадку дітей із розладами аутистичного спектра або синдромом дефіциту уваги важливим є створення структурованого простору з мінімумом відволікаючих стимулів, логічною послідовністю зон, прозорими перегородками й адаптивним освітленням. Безбар'єрність у контексті ІРЦ – це гуманістичний принцип, який стосується сприйняття дитини, її безпеки, орієнтації, довіри до простору.

Для дітей із порушеннями когнітивного розвитку чи поведінковими особливостями середовище стає першим засобом комунікації. Від того, наскільки воно логічне, зрозуміле, неагресивне, залежить здатність дитини концентруватися, заспокоюватися, реагувати на інструкції [33]. Діти із затримкою психічного розвитку часто губляться у надмірній візуальній складності, швидко виснажуються, демонструють імпульсивні реакції, а шум або різкі контрасти світла можуть викликати спалахи агресії чи відчуття тривоги [50]. Це означає, що архітектура ІРЦ повинна виконувати роль терапевтичного інструмента, зменшувати інтенсивність подразників, чітко структурувати простір, створювати «острови спокою». У приміщеннях важливо контролювати акустику, дифузність світла, колірну насиченість. Розуміння цих моментів при проєктуванні простору ІРЦ безпосередньо впливає на поведінку дітей та їх емоційний стан.

Проєктування простору, наприклад, для дітей із розладами аутистичного спектра вимагає зовсім іншої логіки: середовище повинно бути передбачуваним, з послідовним ритмом зон, зрозумілою візуальною мовою і можливістю контролювати ступінь стимуляції. Перехід від активної зони до тихої має бути поступовим – через зміну фактур, кольору, освітлення, через нерізку архітектурну межу. Подібний підхід знижує ризик емоційного перевантаження і формує у дитини відчуття автономності [50].

Правильне планування інклюзивного простору дозволяє нейтралізувати те, що педагогічно подолати складно: якщо діти з синдромом дефіциту уваги не можуть утримувати концентрацію, то, замість зауважень, варто переглянути простір – прибрати відволікаючі деталі, створити зони з акцентним освітленням лише над робочими місцями, відокремити навчальні ділянки акустичними панелями. Усе, що сприймається очима, шкірою, слухом, є частиною педагогічного процесу, який архітектор продовжує своїми засобами.

Насамперед архітектор чи дизайнер має сприймати тіло та психіку дитини як відправну точку проєктування. Усі складові простору інтер'єру подібних установ, такі як меблі, проходи, місця для гри чи навчання, повинні

бути узгоджені з антропометрією, дозволяти свободу руху та не створювати ситуацій напруження. Простір, який відповідає пропорціям користувача, формує відчуття контролю й захищеності, що є критично важливим для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату або сенсорними розладами [50].

Інклюзивний дизайн передбачає не лише свободу руху, а й можливість взаємодії з простором. У цьому контексті особливого значення набуває інтерактивність. Меблі, які можна пересувати, панелі, що реагують на дотик, або модульні конструкції, що змінюють форму, перетворюють дитину з пасивного спостерігача на учасника середовища. Це розвиває моторику, створює відчуття впливу та підсилює віру у власні сили.

Таблиця 1.

Чинники впливу на проектування ІРЦ

Категорія дітей	Основні бар'єри	Типові сенсорні / поведінкові реакції	Архітектурно-дизайнерські рішення
Діти з РАС (розлади аутистичного спектра)	Перевантаження сенсорними стимулами (світло, шум, фактура, запахи); низька толерантність до хаотичного простору [68]. Порушена здатність до орієнтації у складних маршрутах [33]	Паніка, уникання контакту, закривання вух чи очей, емоційне перевантаження, meltdown [33]. Ритуалізованість поведінки, потреба у передбачуваності [68]	– Сенсорне зонування: плавні переходи між зонами, градація стимулів [50] – Монохромна або приглушена палітра, мінімум візуальних подразників [68] – Передбачувана структура маршруту: низька навігаційна складність, візуальні підказки [1] – Дифузне або регульоване освітлення [50]
Діти із ЗПР (затримка психічного розвитку)	Труднощі із соціальною та шкільною адаптацією; підвищена виснажуваність, знижена працездатність, недостатність цілеспрямованої діяльності, розсіяність, епізодичні соматовегетативні реакції (0–3 р.) [60]	Імпульсивність, неуважність, швидка втома, психомоторне збудження, тики, заїкання (4–10 р.) [60] Розгубленість при великій кількості інформації [33]	– Чітка, структурована логіка простору: мінімізація складних переходів – Акцентне освітлення над робочими зонами для концентрації [50] – Спрощена текстурність і мінімум декоративних об'єктів [33] – Низькоконфліктна візуальна навігація (контрастні, але прості маркери)
Діти з порушеннями ОРА (опорно-	Порушення м'язового тону (спастичність, гіпотонія, ригідність). Парези, паралічі, тремор,	Страх падіння, невпевненість у русі, повільність, обережність, потреба у	– Широкі проходи (мінімум 1,5 м), відсутність перепадів висот – Стабільні протиковзкі

рухового апарату)	гіперкінези Порушення рівноваги, координації, відчуття руху, неможливість самостійного пересування на рівнях III–V GMFCS [6]	точках фіксації [6] Висока чутливість до нахилів підлоги чи слизьких поверхонь.	покриття [50] – Поручні по всій траєкторії руху, особливо у поворотах – Регульовані меблі з опорою для тулуба і голови (для GMFCS IV–V) [6] – Точки візуальної орієнтації та просторової фіксації
Діти з особливостями поведінки та емоційними особливостями (гіперактивність, емоційна лабільність)	– Надмірна стимульованість середовищем – Висока реактивність на шум або світло – Складність контролю власних емоцій та імпульсів [60]	– Агресія, імпульсивні рухи – Виснаження після активної діяльності – Відмова від виконання вказівок, уникання вимог [33]	– Сенсорні кімнати «тиші» для регуляції (приглушене світло, м'які матеріали) – Акустичний контроль: звукопоглинальні стелі, панелі [50] – Поділ простору на активні та пасивні зони з фізичними або візуальними межами [33] – М'яке, рівномірне освітлення без різких контрастів

Аналіз передумов формування середовища інклюзивно-ресурсних центрів засвідчує, що універсальний дизайн та безбар'єрність не можуть розглядатися виключно як нормативна вимога чи формальна умова доступності. Вони формують методологічну основу, яка задає нові критерії роботи з простором: від переосмислення маршруту користувача до контролю сенсорних характеристик середовища.

Представлена матриця дозволяє побачити, що доступність у контексті ІРЦ має багатовимірний характер: кожна категорія дітей стикається з різними фізичними, когнітивними або сенсорними бар'єрами, а отже вимагає різних архітектурних рішень та рівнів середовищної підтримки. Універсальний дизайн у цьому контексті стає не стільки принципом рівності, скільки принципом гнучкості, здатністю простору адаптуватися до мінливих потреб користувача, зберігаючи при цьому зрозумілість, безпечність та передбачуваність.

Безбар'єрність перестає бути набором окремих вимог і перетворюється на інтегральну характеристику середовища, де фізична доступність невіддільна від сенсорної, психологічної та емоційної комфортності.

Формування архітектурно-просторової моделі ІРЦ базується на поєднанні

двох ключових підходів: соціальної моделі інвалідності та принципів універсального дизайну, що задають вектор подальшого проєктування (табл. 1). Простір ІРЦ має бути не лише нейтральним чи адаптованим, а функціонально чутливим, здатним компенсувати бар'єри, підтримувати розвиток дитини та забезпечувати умов для її повноцінної взаємодії з педагогами і середовищем. Саме така логіка створює підґрунтя для подальшого аналізу архітектурних рішень та формування концептуальних моделей інклюзивного простору ІРЦ у наступних підрозділах.

2.2. Аналіз просторово-функціональної структури інклюзивно-ресурсного центру

Простір інклюзивно-ресурсного центру завжди відображає його внутрішню структуру, зміст роботи та філософію підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Це не типовий освітній заклад, де функції зведені до навчання. ІРЦ працює на перетині освіти, психології, медицини, корекційної педагогіки й соціальної взаємодії, тому його структура неминує багатокomпонентна. Кожне приміщення тут виконує свою роль у складному маршруті, який проходить дитина: від первинної зустрічі до стійкого супроводу, від діагностичних тестів до регулярних корекційних занять.

Офіційне визначення ІРЦ у Положенні 2017 року [41] відображає цей багатовекторний характер діяльності. Центр забезпечує комплексну оцінку розвитку, формування рекомендацій, ведення супроводу, а також консультування родини й педагогів. Усередині цієї системи функціональні блоки не існують окремо один від одного, вони утворюють єдину логіку, яка й визначає архітектурну модель приміщень.

У типового інклюзивно-ресурсного центру завжди формується кілька ключових зон:

- місце первинних контактів та взаємодії з батьками, де виникає перше враження від простору, його зрозумілість та емоційний комфорт;
- експертно-діагностичний блок, що потребує ізольованих спокійних

приміщень для психологічних тестів, логопедичних проб, спостережень та спеціалізованої апаратури;

- корекційно-розвиткові кімнати з урахуванням віку, моторних можливостей та сенсорних особливостей дітей;
- зони консультативної роботи з батьками та педагогами, де важлива атмосфера довіри та можливість конфіденційного спілкування;
- простори фахівців, необхідні для підготовки документації, аналізу динаміки розвитку, взаємодії з закладами освіти.

Це означає, що архітектор не працює з абстрактним «кабінетом», а з чітким функціональним завданням: створити умови, у яких різні види діяльності не забиратимуть увагу одне в одного, не створюватимуть звукових чи візуальних перешкод, але перебуватимуть у логічній взаємодії.

Кадровий склад ІРЦ також впливає на просторову структуру. Зазвичай у центрі працює команда фахівців: психологи, логопеди, дефектологи, реабілітологи, фахівці зі зору та слуху [48]. Їхня присутність автоматично формує запит на різні типи кімнат: для мовленнєвої корекції, сенсорної інтеграції, соціально-побутового тренування, моторної реабілітації, занять з дітьми раннього віку. Чим ширший профіль фахівців, тим складніша і цікавіша просторова структура центру.

Важливо, щоб приміщення не просто існували як набір функцій, а взаємодіяли між собою через зручні маршрути. Наприклад, дитина, яка переходить із діагностичної кімнати до реабілітаційної, не повинна потрапляти у шумну частину центру або губитися у складних коридорах. Принципи інклюзивного дизайну вимагають, щоб маршрут був зрозумілим інтуїтивно: без різких поворотів, без візуального перевантаження, з чітко організованими орієнтирами.

Підхід до доступності, описаний Фоменко [59], додає ще одну важливу грань – потребу враховувати не лише фізичні, а й когнітивні, сенсорні та інформаційні бар'єри. Від цього залежить, як організують входи, ширину проходів, можливість переміщення дітей з порушеннями моторики, характер

візуальних підказок, освітлення, акустику. Доступність у цьому контексті уособлює середовище, у якому дитина відчувається не обмеженою, а підтриманою простором.

Аналіз потреб дітей стає основою для створення функціональних приміщень. Діагностичні кімнати потребують нейтрального середовища без сенсорних подразників; логопедичні – акустичної стабільності; реабілітаційні – достатньої площі та безпечної траєкторії руху; сенсорні – можливості регулювати інтенсивність стимулів [59]. Функції центру безпосередньо визначають типологію його приміщень та їхній взаємозв'язок.

У структурі інклюзивно-ресурсного центру важливе місце займають приміщення, орієнтовані на дітей із порушеннями опорно-рухового апарату, зокрема тих, хто має ДЦП. Їхні рухові, сенсорні та когнітивні особливості формують окремий пласт вимог до простору, що виходять далеко за межі стандартної доступності. Інклюзивний дизайн у цьому випадку передбачає відмову від усереднених рішень і створення середовища, яке працює під конкретні можливості дитини, під її здатність рухатися, сприймати, контролювати тіло та взаємодіяти з іншими [49].

Для таких дітей важливо, щоб середовище було зрозумілим і передбачуваним. У структурі ІРЦ це означає продуману систему приміщень, яка враховує антропометрію користувача та принципи ергономіки. Проектування зон для дітей з порушеннями моторики починається з базових параметрів: ширини дверей, можливості під'їхати до столу на кріслі колісному, доступності пандусів та наявності поручнів. Такі рішення формують перший рівень безпеки, який дозволяє дитині без напруження переміщатися будівлею та почуватися контрольовано.

У системі інклюзивного середовища центру простір має не лише забезпечувати рух, але й підтримувати сенсорний та емоційний стан дитини. Діти з ДЦП часто мають нестабільність уваги, підвищену чутливість до шуму, труднощі з концентрацією, внутрішню тривогу через непередбачуваність оточення. Тому функціональні приміщення ІРЦ мають бути організовані так,

щоб середовище працювало на стабілізацію: спокійна колірна гама, природні матеріали, приглушені тактильні стимули та відсутність хаотичного візуального ряду допомагають сформувати відчуття безпеки.

У великих приміщеннях доречно використовувати зонування за допомогою різної підлоги, кольору, фактур чи меблів. Дитина, що пересувається невпевнено, повинна легко «зчитувати» межі простору й розуміти, де розташована ігрова зона, де відбуваються реабілітаційні вправи, а де можна перепочити або пересидіти момент емоційної перенасиченості. Таке зонування добре інтегрується в просторову структуру ІРЦ і допомагає організувати логічний маршрут усередині приміщення.

У просторі, де працюють діти з руховими та сенсорними порушеннями, важливо створити умови, що стимулюють інтерес і залучають до активності. Колірні акценти, природні відтінки, м'які вкраплення яскравих кольорів здатні підсилювати мотивацію, підтримувати увагу та допомагати дитині запам'ятовувати маршрути. Дослідження, на які спираються автори [50], показують, що діти охоче реагують на червоні та жовті колірні акценти, що сприймаються не як подразники, а як елементи, що додають комфорту та заспокоюють. Для ІРЦ це цінне спостереження, адже такі кольори можна використовувати для позначення зон активності чи місць, які мають привертати увагу.

У відкритих просторах ІРЦ варто застосовувати скляні перегородки. Вони знижують рівень тривоги: дитина завжди бачить, що відбувається поруч, не відчуває себе ізольованою, легше приймає нове середовище. Крім того, це добре вписується у функціональну структуру центру: педагог і батьки можуть непомітно спостерігати за процесом роботи фахівців, а дитина отримує можливість поступово соціалізуватися, спостерігаючи за іншими дітьми.

Суттєве місце у функціональній структурі ІРЦ займає інтерактивна архітектура. Діти з ДЦП мають високу потребу у взаємодії з предметами, їм цікаво змінювати простір: пересувати модулі, катати предмети, натискати елементи, взаємодіяти з тактильними поверхнями. Модульні конструкції,

мобільні меблі, панелі з різними текстурами, м'які куби та сенсорні доріжки створюють можливості для гри, реабілітації та самостійної активності. У логіці ІРЦ такі елементи збагачують середовище і підсилюють корекційний потенціал простору.

2.3. Меблеве та предметне наповнення для інклюзивних просторів

Меблеве й предметне наповнення в інклюзивному середовищі працює не як декорація, а як окрема «лінія підтримки» дитини. Те, якими є столи, стільці, полиці, тактильні об'єкти, роздаткові матеріали, напряду пов'язано з тими бар'єрами, які описують фахівці спеціальної педагогіки: швидка втомлюваність, емоційна нестабільність, труднощі з концентрацією, мовленнєві та когнітивні порушення. У цьому контексті меблі та предмети стають продовженням педагогічних і терапевтичних стратегій, а не просто фоном для занять.

Діти із затримкою психічного розвитку, за спостереженнями дослідників [14], часто мають низьку довільну увагу, швидко виснажуються, демонструють імпульсивні реакції та спалахи фрустрації. Для таких користувачів мало просто «правильно організувати простір» на рівні планування. Середовище має підтримувати темп діяльності, давати можливість перепочинку, знижувати ризик перевантаження. Це безпосередньо впливає на вибір меблів: бажано використовувати стійкі, зрозуміло сформовані робочі місця без надлишку візуальних деталей; передбачати м'які зони зниження напруги; уникати громіздких, візуально хаотичних елементів. Столи з чітко окресленими робочими поверхнями, прості за формою стільці, невелика кількість відкритих полиць допомагають зосередити погляд на завданні, а не на предметному «шумі» навколо.

Стратегії підтримки дітей із ЗПР, які наголошують на необхідності контролю втомлюваності та поступовості завдань [14], мають бути відображені у предметному наповненні. Зручно, коли в просторі є мобільні столики або невеликі тумби, що дозволяють швидко змінювати сценарій: перейти з

фронтальної роботи до індивідуальної, змістити дитину в більш спокійну зону, додати тактильні або ігрові елементи для перезапуску уваги. Меблі у такому середовищі виступають «регуляторами» інтенсивності навантаження: переміщення, трансформація, зміна масштабу робочої зони можуть працювати як м'який спосіб переключення, а не як додатковий стрес.

У дітей з розладами аутистичного спектра й РДУГ окремим викликом стають відволікаючі стимули: яскраві об'єкти, блискучі поверхні, візуально перевантажені стелажі. Аналітичні матеріали [14] акцентують, що для таких дітей важливо контролювати кількість подразників, особливо в полі зору під час виконання завдань. Це означає, що меблеве наповнення в інклюзивних просторах має працювати на «фільтрацію» зайвого. Закриті шафи замість відкритих стелажів, нейтральні фасади без дрібного декору, органайзери для матеріалів, що дозволяють швидко «прибирати з очей» все непотрібне, зменшують хаос і підтримують здатність дитини залишатися в завданні. Важливо також, де саме розташоване робоче місце: діти з РДУГ краще концентруються, коли позаду немає «руху» та візуального шуму, отже меблі повинні дозволяти формувати такі «спокійні острови» у просторі.

Окремий вимір меблевого та предметного наповнення стосується дітей з мовленнєвими порушеннями. У працях, присвячених безбар'єрному мовленнєвому середовищу [14], наголошується, що труднощі з артикуляцією, сприйняттям мовлення на слух чи побудовою висловлювань тягнуть за собою вторинні когнітивні та емоційні бар'єри: страх помилки, небажання говорити, уникання завдань.

У цьому випадку предмети й меблі переходять з розряду «нейтральних» у розряд «опорних»: картки, тактильні й об'ємні букви, стійки з наочністю, панелі з піктограмами, зручні поверхні для закріплення схем, алгоритмів, візуальних підказок. Варто, щоб у кабінеті логопеда чи в інклюзивній групі були передбачені вертикальні площини: магнітні дошки, м'які панелі, змінні стенди, які дозволяють гнучко налаштовувати візуальне поле під конкретну дитину або групу.

Дослідження інклюзивних практик у сфері мистецтва для людей з порушеннями зору [5] додають до теми меблевого й предметного наповнення ще один важливий пласт – тактильний досвід. Автори звертають увагу, що доступ до мистецтва для людей з інвалідністю зору забезпечується не через «спрощені копії», а через продуману роботу з масштабом, фактурою, глибиною рельєфу та багатоканальністю сприйняття.

Ці спостереження легко перенести в інклюзивні освітні простори: меблі й предмети мають створювати ситуації, коли дитина може «складати» образ не лише зорово, а й через дотик, звук, іноді запах. Тактильні моделі будівель, рельєфні карти, об'ємні ілюстрації, книги з тисненням, блоки з різною текстурою – усе це перетворює середовище на поле багатоканального пізнання.

Тактильність у предметному наповненні важлива не лише для незрячих або слабозорих дітей. Вона дає можливість залучити до активної взаємодії тих, хто через тривожність, мовленнєві бар'єри або когнітивні труднощі не готовий одразу включатися в вербальне чи зорове завдання. Дотик до об'єкта, можливість «прочитати» його форму руками, знайти межі, відчуття ваги та фактуру запускає інший канал сприйняття, який часто виявляється менш травматичним і більш інтуїтивним.

Меблеве й предметне наповнення в інклюзивних просторах у цьому випадку стає інструментом, який допомагає зняти напругу, змінити спосіб входження в діяльність, дати дитині почуття контролю над ситуацією. Усе це показує, що питання меблів і предметів в інклюзивних просторах значно глибше, ніж вибір «зручного столу» чи «м'якого стільця». Йдеться про формування чіткої відповідності між бар'єрами, які описуються в спеціальній педагогіці [14; 5], і тим, як середовище відповідає на них через форму, фактуру, масштаб, мобільність та логіку розміщення об'єктів.

Разом із цим меблеве та предметне наповнення працює ще й на рівні сенсорної саморегуляції. У дослідженнях сенсорного розвитку дітей наголошується, що кожна дитина взаємодіє зі світом крізь власний «сенсорний профіль». Хтось постійно шукає додаткові стимули, хтось, навпаки, швидко

перевантажується й прагне сховатися від надмірних вражень [63]. В одних дітей нервова система має високий поріг чутливості: вони «не помічають» частину сигналів, повільно реагують, легко випадають із завдання. Інші мають низький поріг: значна кількість звуків, запахів, дотиків, візуальних деталей викликає тривогу, роздратування або захисну поведінку.

Для ІРЦ це означає, що меблі й предмети мають не тільки забезпечувати безпечну посадку чи доступність, а й підлаштовуватися під ці різні моделі сенсорної поведінки. Звідси випливає потреба в гнучкому меблюванні: частина елементів середовища має «підсилювати» відчуття (контрастні фактури, різні матеріали, вагомі предмети, насичені текстури), а частина, навпаки, «приглушувати» надмірні подразники (матові поверхні, м'які текстури, мінімалістичні форми).

Наприклад, для дітей із низькою сенсорною реєстрацією можна передбачати тактильні панелі, коробки з різнофактурними наповнювачами, важчі предмети, які вимагають від тіла більшої участі. Для дітей, які легко перевантажуються, більш доречними будуть однотонні меблеві фасади, обмежена кількість відкритих полиць, приглушена палітра, зрозуміла структура столу без зайвих дрібниць [63].

Практично це означає, що в інклюзивному просторі меблі не можуть бути «однаковими для всіх». Бажано, щоб у приміщенні були різні за характером місця: зони з активним сенсорним наповненням і зони «сенсорної паузи», де поверхні спокійні, фактури м'які, світло розсіяне. Така багатошаровість дозволяє фахівцям підбирати для дитини не лише вправу, а й оточення під неї. Це і є адаптація середовища через меблювання, а не тільки через методику.

Українські рекомендації щодо архітектурної доступності освітніх закладів пропонують підходити до середовища системно: від аудиту бар'єрів до поетапного плану їх усунення [61]. У цьому переліку меблі та обладнання фігурують на рівні з пандусами, маркуванням сходів, освітленням чи акустикою. Для ІРЦ це хороший орієнтир: предметне наповнення не варто сприймати як «післяремонтний бонус». Воно має входити в загальний план

доступності поряд з іншими елементами, від меблів у зонах очікування до організації простору їдальні, кабінетів терапії та ігрових кімнат. Саме на рівні меблів часто «ламається» безбар'єрність: дитина дістається будівлі завдяки пандусам, але не може зручно сісти, дотягнутися до столу чи самостійно обрати матеріал з полиці.

Окремо варто згадати, що сучасні посібники з доступності шкіл ідуть далі за традиційні норми й пропонують дивитися на обладнання як на частину ширшої системи підтримки: сюди включають не тільки парти й стільці, а й допоміжні технології, інтерактивні дошки, спеціальні клавіатури, тактильні позначки, піктограми [61]. Для ІРЦ це особливо важливо: у багатьох дітей поєднуються кілька типів труднощів – рухові, когнітивні, мовленнєві, сенсорні. Тому меблеве та предметне наповнення має бути не «узагальненим», а таким, що дозволяє комбінувати різні засоби: традиційні меблі, адаптивні сидіння, тактильні носії інформації, візуальні підказки, цифрові пристрої з простим інтерфейсом.

Аналіз сучасних меблевих систем показує, що ринок пропонує цілеспрямовані рішення для закладів корекційної та реабілітаційної спрямованості [30; 18]. У пропозиціях виробників помітна орієнтація на предмети, здатні знижувати сенсорні, моторні й когнітивні труднощі дітей та підтримувати педагогічні стратегії команди ІРЦ. Меблі у такому просторі виконують функцію підтримки: вони регулюють інтенсивність діяльності, структурують середовище, формують безпечні маршрути та впливають на здатність дитини утримувати увагу.

Однією з ключових категорій є столи з регульованою висотою та змінним кутом нахилу, які пропонуються у спеціалізованих лінійках меблів для корекційних центрів [30]. Такі конструкції адаптуються під зріст, моторні можливості або положення тіла дітей, що користуються кріслами-колясками. Подібні столи знижують навантаження на хребет і руки, стабілізують позу, забезпечують комфортне положення для дрібної моторики та корекційних вправ, що важливо під час роботи з дітьми з руховими порушеннями (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Стіл з регулюванням висоти (3–6 ростові групи) [30]

Спеціалізовані сидіння становлять окремий сегмент пропозицій. У каталогах представлені стільці з боковими опорами, поглибленими сидіннями, широкими спинками та варіантами з роликовою базою [30]. Такі конструкції розраховані на користувачів, яким потрібна підтримка корпусу, стабілізація положення або можливість легкого мікроруху під час роботи. Моделі «динамічних» сидінь допомагають зменшити напруження та підтримати концентрацію, що є актуальним для дітей з РДУГ (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Стіл-парта з елементами фіксації тулуба [30]

Мобільні модулі, пересувні шафи, легкі перегородки, столики на колесах дозволяють швидко змінювати конфігурацію простору. У закладах ІРЦ така гнучкість підтримує різні сценарії: індивідуальну роботу, групові заняття,

перехід у спокійніші зони, організацію сенсорних пауз. Подібні рішення представлені як у продукції для корекційних центрів, так і в меблевих лінійках інклюзивної освіти.

Системи зберігання – ще один важливий елемент. Виробники пропонують низькі стелажі з можливістю маркування, тумби із закритими фасадами, органайзери для дрібних матеріалів, що допомагають зменшити візуальну перевантаженість середовища [18]. Закриті фасади зменшують кількість подразників, що є корисним під час роботи з дітьми, схильними до імпульсивних реакцій або чутливими до сенсорного перенасичення.

У спеціалізованих меблевих системах для ІРЦ поширені сенсорні об'єкти: м'які модулі, тактильні доріжки, фактурні панелі, поверхні з об'ємним рельєфом [18] (рис. 2.3). Такі елементи підтримують сенсорний розвиток, допомагають дитині орієнтуватися у власному тілі, знижують рівень тривожності та стимулюють дослідницьку активність. Вони доречні у корекційних кімнатах, сенсорних зонах та просторах очікування.

Рис. 2.3. М'які кубики [18]

Тактильні матеріали у меблях та предметному наповненні особливо важливі для дітей з порушеннями зору або мовлення. Об'ємні форми, рельєфні панелі, елементи для рук, вертикальні площини для наочності підтримують багатоканальне сприйняття. Це пов'язано з тим, що тактильний досвід формує

додатковий спосіб «прочитування» інформації й підсилює можливість орієнтуватися у просторі або виконувати завдання, не покладаючись виключно на зорові канали.

Частина меблевих систем у сегменті інклюзивної освіти зосереджена на підтримці автономності користувача [18]. Йдеться про низькі полиці, доступні рівні зберігання, стійкі робочі поверхні та зрозумілу геометрію об'єктів (рис. 2.4). Це дає дитині можливість самостійно обирати матеріали, організовувати робоче місце та виконувати побутові дії без зайвої допомоги дорослого.

Рис. 2.4. Стелаж «Сходи́нка» з висувними ящиками [18]

Проаналізований матеріал показує, що меблеве та предметне наповнення є одним із ключових інструментів формування інклюзивного середовища. Воно працює у зв'язці з архітектурним плануванням, сенсорними умовами, педагогічними та терапевтичними стратегіями, впливаючи на темп діяльності дитини, рівень втомлюваності, концентрацію й емоційну стабільність.

Різні сенсорні профілі, описані у фаховій літературі, підтверджують необхідність гнучкого меблювання з можливістю регулювання, трансформації, зниження або підсилення стимулів відповідно до потреб користувача. Ринкові пропозиції демонструють, що сучасні меблеві системи вже орієнтуються на ці виклики: вони поєднують підтримку моторики, сенсорну модульність, доступність і зрозумілу логіку взаємодії.

Для ІРЦ це означає, що вибір меблів має здійснюватися не після завершення проєктування, а на етапі формування концепції середовища та структури простору.

2.4. Інноваційні технічні засоби, інтерактивні технології та обладнання

Середовище інклюзивно-ресурсного центру працює на двох рівнях: матеріальному (архітектура, меблі, предмети) й технологічному. У попередньому розділі було окреслено, як меблеве й предметне наповнення підтримує корекційні стратегії, впливає на концентрацію, рівень тривоги, можливість самостійних дій дитини. Наступний крок – розглянути, як до цього шару додаються інноваційні технічні засоби: інтерактивні панелі, підлога, пісочниці, тренажери дрібної моторики, сенсорні комплекси. Вони змінюють спосіб, у який дитина вступає у взаємодію з простором: через рух, дотик, зображення, звук і негайний зворотний зв'язок.

Методичні матеріали для ІРЦ підкреслюють, що сучасне корекційне середовище вже не обмежується набором «класичних» кабінетів і стандартного обладнання [16]. Психолог, логопед, учитель-реабілітолог очікують від простору можливості гнучко поєднувати традиційні методики з цифровими інструментами, які підсилюють мотивацію, допомагають утримувати увагу, роблять вправи більш наочними й керованими за рівнем складності.

Паралельно ринок пропонує готові рішення сенсорних кімнат із комплексом світлового, звукового та проєкційного обладнання, орієнтованих на релаксацію й сенсорну інтеграцію [51]. У цьому контексті інтерактивні технології варто розглядати як повноцінний компонент архітектурного середовища ІРЦ, а не як випадкове «доукомплектування» після ремонту.

Інтерактивне обладнання в ІРЦ додає до архітектурного середовища ще один вимір – «цифровий шар», який безпосередньо впливає на моторику, увагу, емоційний стан і мотивацію дитини. Якщо традиційні меблі задають опору і структуру, то інтерактивні панелі, підлога, пісочниці й тренажери працюють з

динамічними параметрами: рухом, світлом, звуком, зворотним зв'язком у реальному часі.

У методичних рекомендаціях Л. Захарової та Г. Норд інтерактивні панелі, інтерактивна підлога, тренажери дрібної моторики та пісочниці описуються як окремі інструменти корекційно-розвиткової роботи, але в архітектурному контексті їх варто розглядати як частину просторового сценарію ІРЦ [16].

Інтерактивна LCD-панель, яку авторки описують як «великий планшет на мобільній стійці», фактично стає гібридом стіни, дошки та робочого місця [16]. Її можна переміщувати між кімнатами, підключати до різних пристроїв, використовувати з дітьми, що мають різний рівень рухової й когнітивної складності. Для архітектора це означає, що в просторі мають з'являтися зони з достатнім відступом від стін, можливістю під'їзду на колісному кріслі, місцями для спільної роботи дитини й фахівця «обличчям до екрана». Інтерактивна панель добре працює там, де потрібна візуалізація навчального чи терапевтичного матеріалу, але водночас дозволяє переключити дитину на музику, гру або вправу-розмальовку, коли потрібно зняти напругу. Важливо закладати в проєкт не лише розеткові групи, а й фон для екрана (відсутність сліпучих віконних відблисків, контрольоване штучне освітлення).

Тренажер дрібної моторики на базі Leap Motion, який фіксує рухи кисті перед екраном, демонструє, як технічний пристрій «прив'язує» тіло до конкретної пози в просторі [16]. Дитина мусить сидіти певним чином, утримувати руку в заданій зоні, одночасно стежити за завданням на екрані. Це піднімає питання організації мікропростору: висота столу, глибина стільця, відстань до екрану, відсутність зайвих подразників у полі зору.

Такі тренажери корисні не лише для розвитку дрібної моторики, а й для тренування концентрації та посидючості, тому логічно розміщувати їх у спокійніших кабінетах (логопеда, психолога), де немає постійного потоку дітей.

Інтерактивна пісочниця поєднує фізичний матеріал «пісок» із проєкцією змінного ландшафту. Вона потребує зовсім іншої логіки простору, ніж класична «суха» сенсорна зона. Потрібне затемнення або контрольоване

розсіяне світло, місце для вільного підходу з кількох боків, можливість одночасної роботи кількох дітей. В описах Захарової підкреслюється, що інтерактивна пісочниця працює на діагностичному, комунікативному, пізнавальному та корекційно-розвитковому рівнях [16].

Для архітектора це сигнал закладати навколо такої зони достатньо простору для групової взаємодії, передбачати місця для зберігання фігурок, «ландшафтних» елементів, а також акустику, яка не буде підсилювати шум від групової гри.

Інтерактивна підлога вносить в ІРЦ зовсім інший ритм – це вже історія про рух по всій площині приміщення [16]. У роботі з дітьми з РАС, РДУГ або ЗПР вона використовується і як спосіб залучення в заняття, і як тренажер для уваги, координації, дотримання правил гри.

Для інтер'єрного рішення тут важливі дві речі. Перша – чистий простір без перешкод: колони, випадкові меблі, виступи підлоги можуть перетворитися на фактор ризику. Друга – можливість трансформації: інтерактивна підлога доречна не лише у спеціалізованій кімнаті, а й у багатофункціональній залі, де в різний час проводяться групові заняття, рухливі ігри, свята. Це потребує мобільних меблів, які легко відсуваються, та чіткої маршрутизації, щоб дитина розуміла, де «ігрове поле», а де зона спокою.

У методичних рекомендаціях авторки звертають увагу на ще один момент: інтерактивне обладнання не працює у вакуумі, воно вбудовується в командну роботу фахівців. Та ж сама інтерактивна панель або підлога може слугувати і для логопедичних вправ, і для тренування координації, і для психоемоційної розрядки.

Для просторової організації це означає, що приміщення ІРЦ мають підтримувати сценарії, коли психолог, реабілітолог, логопед використовують одну й ту саму технічну базу з різними акцентами. Важливо передбачати спільні зони з доступом до інтерактивних комплексів та більш камерні кабінети, де ці ж пристрої працюють у режимі індивідуальної сесії.

Окремий блок інноваційного обладнання пов'язаний із сенсорними

кімнатами. На ринку представлені готові комплекти на кшталт сенсорної кімнати «Релакс» від TIA-Sport, де у складі рішення поєднуються м'які модулі, світлові елементи, тактильні поверхні, іноді сухі басейни й підвісні конструкції [51]. Такі набори показують, як виробники конструюють «готовий сценарій» для релаксації й сенсорної інтеграції: дитина може сидіти, лежати, гойдатися, торкатися, спостерігати за світловими ефектами.

Для проєктування ІРЦ важливо не лише формально «передбачити кімнату релаксації», а й оцінити, як конкретний набір обладнання працюватиме з плануванням: де розміщуються колони і вікна, як розташовані входи, чи не перетинаються шляхи дітей, що прагнуть усамітнення, з потоками руху коридором.

Інноваційні технічні засоби в ІРЦ можна розглядати як ще один «рівень меблювання», але вже цифровий. Вони впливають на те, як дитина пересувається, торкається, концентрується, грає, вчиться, взаємодіє з дорослими та однолітками. Інтерактивна панель, підлога, пісочниця, тренажер дрібної моторики і сенсорні кімнати не існують самі по собі. Їхня ефективність залежить від того, чи підтримує архітектурне середовище гнучку зміну сценаріїв, безпечний рух, різні режими освітлення й акустики, можливість одночасно працювати з однією дитиною і невеликою групою.

Для дизайнера інтер'єру це означає, що інтерактивні технології потрібно закладати вже на стадії концепції, поруч із меблями, світлом і навігацією, а не «доукомплектовувати» простір після завершення ремонту.

Технічне оснащення інклюзивно-ресурсних центрів визначає не тільки зручність роботи фахівців, а й якість самої корекційної взаємодії. Технологічні рішення, які використовують психологи, логопеди, реабілітологи та педагоги, повинні відповідати декільком критеріям: безпечність, варіативність застосування, сумісність із методиками різних спеціалістів...

Технічне оснащення інклюзивно-ресурсних центрів визначає не лише зручність роботи фахівців, а й якість самої корекційної взаємодії. Технологічні рішення, які використовують психологи, логопеди, реабілітологи та педагоги,

повинні відповідати кільком критеріям: безпечність, варіативність застосування, сумісність із методиками різних спеціалістів, мобільність, стійкість до інтенсивного використання. У цьому контексті важливо враховувати не лише ринок інноваційних пристроїв, а й нормативну базу, яка визначає обов'язковий і рекомендований перелік обладнання для ІРЦ.

Оновлений державний перелік засобів корекційної роботи, затверджений наказом № 873 [39], формує чітку структуру технічного оснащення. У документі зведено як базові позиції (матеріали для логопедичних занять, дидактичні набори, сенсорні коробки), так і спеціалізоване обладнання, орієнтоване на підтримку дітей з порушеннями зору, слуху, мовлення, рухового розвитку. Цей перелік створює «мінімальний стандарт», на який можуть спиратися центри під час формування матеріальної бази. Найбільш цінною є частина переліку, що містить інноваційні інтерактивні засоби, оскільки саме вони розширюють можливості корекційної роботи. До таких засобів належать:

Інтерактивна підлога. У державному переліку вона визначена як обладнання для демонстрації зображень та організації інтерактивного ігрового простору [39]. На практиці це один із найефективніших інструментів для роботи з дітьми з порушеннями уваги, сенсорною гіперчутливістю, РАС та ЗПР. Підлога поєднує рухову активність із когнітивними завданнями, що дозволяє м'яко вводити дитину у діяльність, підтримувати інтерес та тренувати довільну поведінку (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Інтерактивна підлога [21; 22]

Інтерактивна панель. У документах МОН це обладнання фігурує як мультимедійний інструмент для навчання, корекції та розвитку [39]. Згідно з рекомендаціями [16], його перевага полягає в тому, що панель об'єднує функції великого планшета, проектора, комп'ютера та тренажера моторики. Панель особливо ефективна у роботі з дітьми із ЗПР, мовленнєвими порушеннями, РДУГ: можливість миттєвого зворотного зв'язку утримує увагу й підтримує мотивацію.

Тренажери дрібної моторики (рис. 2.6). У переліку МОН вони подані як засоби для формування навичок письма, точності рухів, координації руки [39]. В описах [16] увага зосереджена на їхній ролі у розвитку довільності, пізнавальних процесів та просторової орієнтації. У діяльності психолога та логопеда такі тренажери служать етапом переключення: вони знижують напруженість, допомагають підготувати дитину до складніших завдань.

Рис. 2.6. Тренажер для дрібної моторики [54]

Сенсорні засоби та комплекси. Окремий сегмент обладнання – це засоби сенсорної інтеграції. До них належать:

- сенсорні коробки з предметами різних фактур, температур, ваги;
- дидактичні набори для емоційно-соціального розвитку;
- тактильні матеріали для просторової орієнтації;
- комплекси для розвитку мовлення та комунікації, включно з матеріалами PECS [39].

Ці позиції перегукуються з комерційними сенсорними кімнатами, які пропонує ринок. Наприклад, комплект «RELAX» від TIA-Sport [51] містить світлові колони, м'які модулі, дзеркальні панелі, підвісні елементи, волоконно-оптичні системи. Таке обладнання підтримує емоційну стабілізацію, допомагає знімати тривожність та забезпечує багатоканальну стимуляцію для дітей з РАС, тривожними розладами, порушеннями регуляції поведінки.

Обладнання для дітей з порушеннями зору та слуху. Наказ № 873 містить окремий блок засобів, серед яких:

- брайлеві дисплеї,
- прилади для відтворення текстів у звуковому форматі,
- оклюдери та пов'язки для корекції зору,
- комп'ютерні програми для тренування зорового сприйняття.

Ці засоби формують інклюзивний простір для дітей, які взаємодіють зі світом через інші сенсорні канали. Їхнє використання важливе не лише в окремих кабінетах, а й у зоні загальної доступності: холах, сенсорних куточках, навчальних просторах.

Використання інтерактивних засобів у роботі ІРЦ має не лише корекційний потенціал, а й низку обмежень, які необхідно враховувати під час проектування середовища. Частина технічних пристроїв підходить не всім групам дітей, тому простір повинен забезпечувати альтернативні сценарії роботи. У методичних матеріалах наголошено, що інтерактивна пісочниця потребує обережності у випадку епілепсії, шизофренії, тяжкої тривожності, астматичних чи дерматологічних станів [16]. Спалахи світла, зміна проєкції та дрібнодисперсний пил можуть викликати небажану реакцію, тому поруч слід передбачати зону швидкого переходу, наприклад: м'яке сидіння, місце для релаксації, відокремлене від основної групової активності. Інтерактивна підлога має свої обмеження: при виражених порушеннях опорно-рухового апарату, низькій координації або високому рівні гіперактивності вона може стати джерелом ризику під час швидких рухів. У таких випадках важливо забезпечити простір без гострих кутів і перешкод, передбачити можливість

роботи з підлогою в «щадному режимі», на малих ефектах, із м'ячами або сидячи. Тренажери дрібної моторики не рекомендуються дітям із дуже низькою рухливістю рук, атонією чи гіпотонією, а також дітям із високим рівнем ЗПР, які ще не здатні зрозуміти принцип гри. Це вимагає мікропростору з можливістю участі дорослого («рука в руці»), а також наявності альтернативних інструментів моторного розвитку. Сенсорні кімнати мають свої протипоказання: для дітей з епілепсією або світлочутливістю небажані ефекти з мерехтінням, динамічними світловими хвилями чи дзеркальними поверхнями [51]. У таких випадках варто передбачати можливість змінювати інтенсивність світла, глушити звук, переводити обладнання у статичний режим.

Ці обмеження впливають на організацію простору: він має бути багаторівневим, містити різні режими стимуляції та зони з мінімальним сенсорним навантаженням. Інтерактивні засоби у фізичному середовищі ІРЦ працюють ефективно лише тоді, коли дитина може безпечно перейти з одного режиму взаємодії в інший, не потрапляючи в ситуацію перевантаження чи втрати контролю.

Загалом інноваційні технічні засоби розширюють можливості інклюзивно-ресурсного центру, додаючи до фізичного середовища новий, динамічний рівень взаємодії. Вони створюють умови, у яких дитина може навчатися, рухатися, зосереджуватися й розслаблятися через різні канали сприйняття, такі як зображення, звук, дотик, проєкція, гра. Однак їхня ефективність залежить не лише від функціональності пристроїв, а й від того, наскільки продумано інтегровані ці технології у просторову структуру ІРЦ. Для дизайнера важливо враховувати технічні вимоги обладнання, специфіку користувачів і можливі обмеження, щоб забезпечити безпечний, адаптивний і варіативний простір. Інтерактивні панелі, підлога, пісочниці, тренажери дрібної моторики та сенсорні комплекси стають дієвими інструментами підтримки лише тоді, коли середовище дозволяє гнучко змінювати сценарії занять, регулювати рівень стимуляції та забезпечувати індивідуальні маршрути для дітей з різними потребами.

Підсумовуючи, технологічні рішення виступають невід'ємною частиною сучасного ІРЦ: вони доповнюють архітектуру, підсилюють методики, розширюють спектр корекційних можливостей і формують середовище, здатне відповідати реальним потребам дитини, а не лише нормативним вимогам. Це робить їх стратегічним елементом проектування, який закладають на етапі концепції, а не додають постфактум.

2.5. Естетичні та колористичні прийоми в дизайні інклюзивного середовища

Роль кольору в інклюзивному середовищі виходить далеко за межі декоративного оздоблення і перетворюється на засіб просторової організації, психологічної регуляції та підсилення доступності. У працях Й. Іттена підкреслено, що колір формує не лише емоційний фон, а й поведінкові реакції людини, впливає на її рівень активності, комфорт, відчуття масштабу та ритму середовища [24]. Для інклюзивно-ресурсних центрів ці властивості набувають особливої значущості, оскільки користувачами є діти з різними сенсорними та когнітивними особливостями, для яких колір може бути як підтримувальним елементом, так і фактором перевантаження. У середовищах ІРЦ колір виконує одночасно кілька функцій: створює зрозумілу візуальну структуру простору, забезпечує навігаційну читаємість, знижує рівень тривоги, підсилює концентрацію або допомагає знизити сенсорне збудження. В основі цих функцій лежать фундаментальні закономірності колірної взаємодії, описані Іттенем, зокрема контраст світлого і темного, теплих і холодних відтінків, чистих і приглушених кольорів, які можуть змінювати «темп» сприйняття інтер'єру та формувати відчуття гармонійності або напруженості [24]. Для дітей з підвищеною сенсорністю або розладами аутистичного спектра важливо уникати агресивних, високонасичених колірних площин, які провокують гіперзбудження, тоді як для дітей з низькою сенсорною реєстрацією доречними можуть бути більш теплі та чітко окреслені акцентні поєднання.

Наукові дослідження у сфері інклюзивного дизайну підсилюють тезу про

те, що колір має розглядатися як інструмент доступності. Булатов акцентує на зв'язку між колірними поєднаннями та спроможністю користувачів із вадами зору або когнітивними порушеннями сприймати інформацію без додаткових бар'єрів [3]. Доступність кольору визначається не самою палітрою, а її контрастністю, здатністю уникати проблемних колірних пар і відповідністю принципам, які дозволяють зчитувати інформацію незалежно від типу зорового сприйняття. У цьому сенсі колір стає своєрідною мовою, що сприяє впорядкуванню простору: виокремлення входів, важливих об'єктів, маршрутів руху, меж зон діяльності. Правильно підібраний контраст допомагає дитині швидше орієнтуватися, зменшує ризик втоми та помилок, а також сприяє кращому розумінню інструкцій у навчальній або терапевтичній ситуації.

Естетичні характеристики кольору мають і психофізіологічний вимір. У посібнику Прокопович виокремлено власні та невластиві властивості кольору: те, що можна виміряти, і те, що виникає у взаємодії з людською психікою [44]. Саме невластиві властивості, теплота чи холодність, м'якість чи жорсткість, враження вагомості або легкості, формують якість просторового досвіду користувача. Наприклад, холодні відтінки в середовищі ІРЦ доречні для зон релаксації, де необхідно знизити сенсорну напругу, тоді як теплі пастельні відтінки створюють відчуття захищеності й сприяють соціальній взаємодії в ігрових або терапевтичних кімнатах. Ненасичені, «м'які» кольори краще сприймаються дітьми з тривожними розладами, тоді як спектрально чисті та контрастні відтінки варто використовувати лише як функціональні акценти, оскільки вони здатні привертати увагу надмірно інтенсивно.

Концепція синестетичного впливу кольору, описана Прокопович, також має значення для інклюзивного дизайну [44]. Деякі кольори сприймаються як «гладкі», «сухі», «теплі» або «холодні» не лише у фізичному, а й у метафоричному сенсі. Ці відчуття, хоч і на перший погляд суб'єктивні, впливають на емоційний комфорт дитини, її здатність розслабитися або, навпаки, зосередитися. Завданням дизайнера є робота з цими ефектами обережно, щоб уникати середовищ, які перевантажують або вводять в

емоційний дискомфорт.

У контексті інклюзивного середовища колір має формувати логіку простору, яка базується на принципах впорядкованості, передбачуваності й зниженої стимуляції. Це передбачає використання нейтральних, спокійних фонів, на яких акценти виконують лише навігаційну або функціональну роль. Надмірна декоративність або випадкове поєднання яскравих кольорів у приміщенні, де перебувають діти з підвищеною сенсорністю, може спричинити перевантаження, порушити концентрацію або викликати дезорієнтацію. Тому палітра інклюзивного простору має будуватися на балансі між емоційною підтримкою та функціональною читабельністю.

Можна зробити такий висновок, що естетика кольору в інклюзивному дизайні – це одночасно і про стильові рішення, і про створення середовища, яке працює на користувача. Вона спирається на закономірності взаємодії кольору та психіки (Іттен), на принципи доступності та уникнення візуальних бар'єрів (Булатов), а також на психофізіологічні особливості сприйняття кольору різними групами дітей (Прокопович). Колір у ІРЦ виконує регулятивну, навігаційну та емоційну функції, формуючи простір, у якому дитина може почуватися впевнено, спокійно й здатною до навчання та терапії.

У дизайні інклюзивного середовища освітлення працює не лише як інструмент візуальної орієнтації чи забезпечення комфортної яскравості. Воно має окрему корекційну функцію, оскільки здатне впливати на сенсорну регуляцію, емоційний стан, рівень тривожності та здатність дитини утримувати увагу. Дослідження сенсорної інтеграції підкреслюють, що зір є одним із ключових каналів сприйняття, через який нервова система отримує й інтерпретує величезний обсяг інформації [32]. Для дітей з порушеннями сенсорної обробки світлові стимули можуть бути як ресурсом, так і бар'єром: надмірна яскравість, мерехтіння або хаотичні колірні поєднання здатні викликати дезорієнтацію та перевантаження, а стабільне контрольоване освітлення, навпаки, допомагає заземлитися та переключити увагу. Тому у сенсорних кімнатах, корекційних кабінетах і зонах релаксації застосовують

спеціалізоване світлове обладнання, яке працює з м'якими, передбачуваними або ритмічними світловими ефектами. Таке обладнання не конкурує із загальною системою освітлення, а формує окремий «корекційний рівень», що дозволяє працювати з емоційною регуляцією, тілесною усвідомленістю та розвитком сенсорної інтеграції.

Одним із найбільш ефективних елементів є *бульбашкові колони* (рис. 2.7). Їхній світловий ефект має стабільний вертикальний ритм, який дитина може спостерігати тривалий час без перенавантаження. Легкі рухи повітряних бульбашок у поєднанні з м'яким райдужним підсвічуванням підтримують концентрацію та сприяють зниженню рівня збудження. Подібні об'єкти доречні в зонах сенсорної паузи, де дитина має можливість заспокоїтися, впорядкувати сенсорні враження та повернутися до діяльності в більш зібраному стані.

Рис. 2.7. Бульбашкова колона Юніор для сенсорної кімнати кутова з пухом [4]

Інший тип обладнання – *LED-куби* (рис. 2.8), які працюють через дифузне світло, що рівномірно розподіляється в об'ємі. Така конструкція забезпечує м'яку світлову домінанту без різких контрастів, що позитивно впливає на дітей із підвищеною чутливістю або схильністю до швидкого сенсорного виснаження. Куби можуть слугувати не тільки світловими

елементами, а й об'єктами взаємодії: на них можна сидіти, торкатися їх поверхні, використовувати у вправах на баланс, що поєднує світловий і пропріоцептивний вплив.

Рис. 2.8. LED-куб для сенсорної кімнати [66]

Важливе місце у сенсорній інтеграції займає **волоконна оптика**, яка створює спрямоване, точкове світло. Дитина може брати світлові нитки до рук, проводити ними по поверхнях, спостерігати зміну кольору на невеликій дистанції. Завдяки тактильності та безпеці матеріалу волоконна оптика стає інструментом для розвитку зорово-тактильної інтеграції й стимулює дослідницьке зорове сканування без перенавантаження. Її використовують у вправах на уповільнення темпу, фіксацію погляду та зниження тривожності.

Усі ці світлові елементи відповідають логіці сенсорної інтеграції, описаної Мирошніченко О. О., згідно з якою корекційна взаємодія має будуватися на можливості «дозовано подавати сенсорний стимул, дозволяючи дитині адаптуватися та переходити на вищий рівень сенсорної організованості» [32]. Світло у такому контексті стає регулятором інтенсивності впливу: його м'якість, колірна динамічність, ритм і ступінь контрасту можуть бути підібрані відповідно до сенсорного профілю кожної дитини.

З огляду на це роль освітлення в інклюзивному дизайні значно ширша, ніж технічне забезпечення нормованої освітленості. Воно формує атмосферу безпеки, передбачуваності та емоційного комфорту, підтримує роботу фахівців

і дає можливість адаптувати простір до різних станів дитини. Світлові елементи в сенсорній кімнаті або корекційному кабінеті такі ж важливі інструменти, як меблі, тактильні матеріали чи інтерактивні пристрої. Їх використання підсилює корекційний потенціал середовища й допомагає будувати більш гнучкі, багатоканальні сценарії взаємодії з простором.

Після розгляду колористичних аспектів інклюзивного середовища доречно перейти до ще одного важливого елемента його формування – візуальної ритміки та просторового порядку, які визначають загальну зчитуваність середовища, його структурність та психологічну комфортність. Якщо колір формує емоційний фон і впливає на психофізіологічні реакції, то ритміка, форма і порядок забезпечують цілісність сприйняття простору та створюють логіку, яка допомагає дитині орієнтуватися і безпечно взаємодіяти з середовищем. У дослідженнях З. Гнецько підкреслено, що композиційна впорядкованість предметно-просторового середовища безпосередньо впливає на емоційний стан дитини та якість її взаємодії з оточенням [9]. Для інклюзивного простору це особливо значуще, оскільки діти з РАС, РДУГ чи труднощами сенсорної інтеграції чутливі до хаотичності та надлишкового візуального шуму. Упорядковане середовище забезпечує передбачуваність, знижує тривожність і допомагає адаптуватися до діяльності. Простір сприймається через систему повторюваних елементів: форми, кольору, фактури та світла, які у своїй сукупності створюють візуальний ритм та композиційну цілісність [9]. Повторюваність не є декоративним прийомом: вона формує зрозумілу структуру, у якій кожен об'єкт займає логічне місце. У середовищі ІРЦ це забезпечує важливу функцію – зменшення когнітивного навантаження, оскільки дитині не потрібно додатково витрачати ресурс на інтерпретацію складних чи суперечливих образів.

Візуальна ритміка проявляється в таких елементах:

- стабільність та повторність форм меблів;
- узгоджені матеріали та поверхні;
- врівноважене співвідношення вертикальних і горизонтальних ліній;

- передбачувана логіка розташування функціональних зон;
- візуальна симетрія або асиметрична, але закономірна побудова композиції.

Світло у цьому контексті виконує роль інструмента підсилення ритму. Як зазначає Гнецько, світло моделює форму, підкреслює пропорції та сприяє формуванню єдності простору через розподіл тіней, акцентів та плавних переходів між зонами [9]. Для ІРЦ це особливо важливо, оскільки освітлення одночасно впорядковує простір і допомагає уникнути сенсорного перенавантаження. Дифузне рівномірне світло в основних приміщеннях, локальні акценти у зонах роботи та м'які декоративні джерела у зонах релаксації забезпечують баланс між функціональністю та психологічним комфортом.

Просторовий порядок у кімнатах ІРЦ є не лише композиційним, а й терапевтичним чинником. Чітка організація предметних груп, логічний поділ активних і спокійних зон, мінімізація зайвих предметів – усе це сприяє кращій концентрації, підвищенню відчуття контролю та зниженню ймовірності сенсорного перевантаження. У дослідженні підкреслено, що надлишок кольорів або форм може «розбивати» простір на фрагменти й ускладнювати його зчитування, тоді як стримані та узгоджені рішення роблять середовище більш цілісним і легким для орієнтації [9]. В інклюзивному дизайні ритм, форма та просторовий порядок мають розглядатися як інструменти регуляції. Вони визначають, наскільки дитина може безпечно переміщатися, швидко адаптуватися та підтримувати внутрішню стабільність у процесі навчання чи терапії. Надмірно насичене, хаотичне або стилістично нерівномірне середовище здатне порушити баланс, тому ритмічні повтори, чистота композиції та структурність виконують роль «візуальної опори».

Розуміння принципів колористики, освітлення, композиційної ритміки та сенсорної організації простору набуває конкретної форми тоді, коли ці закономірності проявляються у реалізованих інтер'єрах. Вдалими прикладами,

що демонструють комплексний підхід до створення комфортного й доступного середовища для дітей, є Dou Dou Education Center (Шанхай, Китай) [71] та SEED Special Education Center (Дубай, ОАЕ) [69]. Обидва проєкти демонструють, як архітектурні та дизайнерські рішення можуть працювати не лише на естетичний образ, а на забезпечення передбачуваності, сенсорної регуляції та підтримки навчального процесу.

У *Dou Dou Education Center (Китай)* [71] (рис. 2.9) простір вибудовано на принципах візуальної навігації та композиційної впорядкованості. Колірні «маршрути», застосовані у підлогових графічних візерунках та оздобленні стін, виконують функцію зрозумілого орієнтиру для дітей різного віку. Вони формують безпечну траєкторію руху та допомагають читати логіку простору інтуїтивно, що є ключовим для дітей із порушеннями уваги або труднощами у просторовій орієнтації. Важливим елементом є й організація меблювання: воно низьке, безпечне, тактильно приємне, з округленими формами, які мінімізують ризик травмування й водночас сприяють сенсорному комфорту. Завдяки великій кількості відкритих оглядових точок простір залишається візуально цілісним, але поділеним на зрозумілі функціональні зони – бібліотеку, простір раннього розвитку, ігрові та тихі зони. Відсутність надмірної декоративності поєднується з акцентними кольорними площинами, які працюють виключно як засіб навігації або організації уваги. Ці прийоми повністю узгоджуються з принципами колористики Іттена, правилами доступності кольору та закономірностями композиційної рівноваги, описаними у роботах Булатова й Гнецько [3; 9].

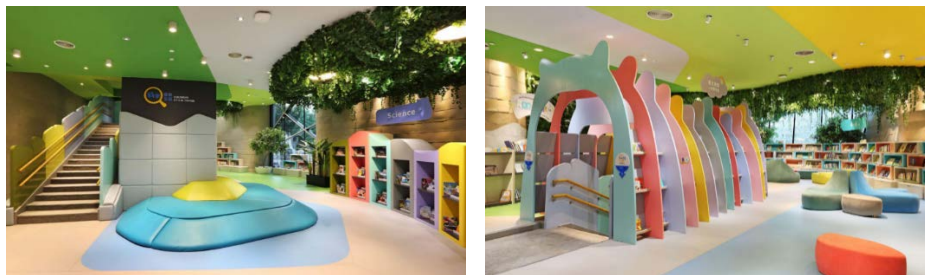

Рис. 2.9. Dou Dou Education Center [71]

Інший підхід демонструє *SEED Special Education Center (OAE)* [64] (рис. 2.10). Інтер'єри цього центру побудовані на принципах сенсорної стриманості та нейтральності. Основу складають світлі, м'які, ненасичені відтінки, які знижують ризик перенавантаження сенсорними стимулами та зменшують рівень тривожності. Така палітра підтримує концентрацію і сприяє збереженню емоційної рівноваги, що є критично важливим для дітей із РАС, РДУГ та сенсорними розладами. Простір організований модульно: меблі легко трансформуються, а зони можуть швидко адаптуватися під індивідуальну чи групову роботу.

Рис. 2.10. SEED SEC [69]

Цей підхід відповідає принципу «відкритого простору», описаному Гнецько, де композиція формується через ритміку форм, світла і мінімалістичні акцентні елементи. Особливу увагу приділено матеріалам: поверхні мають низький коефіцієнт блиску, що запобігає відблискам, а фактури забезпечують достатню тактильну виразність. Це формує середовище, яке водночас підтримує сенсорну стабільність і стимулює дослідницьку поведінку в безпечних межах.

В обох прикладах простежується ключовий принцип інклюзивного дизайну: естетика підпорядкована функції, а візуальні та просторові рішення працюють на забезпечення доступності, сенсорної організованості та емоційної рівноваги. Dou Dou демонструє силу колірної навігації та ритмічної композиції; SEED – ефективність стриманої палітри, м'якого світла та масштабованих

просторів. Ці два підходи не суперечать один одному. Разом вони формують палітру прийомів, серед яких можна вибирати залежно від потреб дітей. Їх аналіз дозволяє зробити важливий висновок: інклюзивне середовище має бути гнучким, передбачуваним і сенсорно зваженим, а естетичні рішення ставати інструментами підтримки розвитку, а не декоративними елементами самі по собі.

Аналіз колористичних, світлотехнічних і композиційних підходів у дизайні інклюзивного середовища дає підстави стверджувати, що естетика у таких просторах має функціональну природу. Колір, світло, ритм і порядок в ІРЦ працюють як інструменти сенсорної регуляції, орієнтації та емоційної підтримки, а не як декоративні акценти. Палітра визначає психологічний фон, світло – рівень збудження та концентрації, ритмічна композиція – структуру та зчитуваність простору. Міжнародні приклади, такі як Dou Dou Education Center [71] та SEED Special Education Center [69], демонструють, що якісне інклюзивне середовище поєднує стримані кольори, передбачувані композиційні рішення, контрольовану світлову динаміку та матеріали, що підтримують тактильний і зоровий комфорт. У таких інтер'єрах естетичні прийоми стають частиною терапевтичної логіки: вони допомагають дитині заспокоїтися, краще орієнтуватися, зосереджуватися й безпечно перемикатися між видами діяльності. Тому формування естетичної складової ІРЦ слід розглядати як комплексне завдання, у якому взаємодіють колір, світло, фактура, ритм і порядок. Лише їх узгоджена робота створює середовище, здатне підтримувати різні сенсорні потреби, зменшувати бар'єри сприйняття й забезпечувати психологічну стабільність.

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз показує, що інклюзивно-ресурсний центр формує якісно інший тип освітнього середовища: простір набуває статусу співавтора корекційного процесу, а не нейтральної «оболонки» для діяльності фахівців. Перехід від медичної до соціальної моделі інвалідності, закріплений

міжнародними документами та національними нормативами, задає принципову зміну оптики: адаптації потребує не дитина, а середовище, у якому вона живе, навчається й отримує підтримку [31; 59; 61; 39]. Універсальний дизайн та безбар'єрність у цьому контексті функціонують як методологічна основа, а не як перелік формальних вимог. Вони передбачають рух від нормативного мислення до проєктування, орієнтованого на реальний досвід користувача, його сенсорний профіль, моторні можливості та емоційну чутливість [31; 33; 49].

Архітектурно-просторова структура ІРЦ виявляється багатошаровою: вона включає функціональне зонування, меблеве та предметне наповнення, технологічні засоби й естетичні параметри середовища. Кожен із цих рівнів впливає на поведінку, самопочуття та залученість дитини, а отже не може розглядатися ізольовано. Аналіз просторово-планувальних рішень показує, що організація маршрутів, логіка переходів між зонами, характер «входу» у простір та послідовність переміщень є не менш важливими, ніж площі кабінетів чи відповідність ширини дверей нормам [48; 59]. Особливу роль відіграє робота з дітьми з порушеннями опорно-рухового апарату: тут архітектура має одночасно забезпечувати безпечний рух, опору для тіла, передбачуваність середовища та сенсорну стабільність [6; 50]. Простір, який узгоджений з антропометрією, моторикою та емоційними особливостями дитини, працює як фактор підтримки, а не як додаткове джерело напруги [33; 50; 60].

Меблеве та предметне наповнення у середовищі ІРЦ виявляється продовженням педагогічних і терапевтичних стратегій, а не другорядним елементом «декору». Саме через меблі, тактильні об'єкти, системи зберігання та допоміжні засоби простір відповідає на ті бар'єри, які описує спеціальна педагогіка: швидка втомлюваність, імпульсивність, знижена концентрація, тривожність, мовленнєві та когнітивні труднощі [14; 5]. Гнучке меблювання, можливість трансформації й варіації ступеня сенсорного навантаження дозволяють підлаштовувати середовище під різні сенсорні профілі: від дітей, які потребують додаткових стимулів, до тих, що швидко перевантажуються й шукають «сенсорну паузу» [63; 61]. Спеціалізовані меблеві системи для

корекційних центрів демонструють зміщення акценту від «універсальних» шкільних меблів до адаптивних рішень, що підтримують моторну, сенсорну й когнітивну автономність дитини [30; 18].

Інноваційні технічні засоби доповнюють архітектурне середовище ще одним рівнем взаємодії, а саме цифровим. Інтерактивні панелі, підлога, пісочниці, тренажери дрібної моторики та сенсорні комплекси працюють із рухом, світлом, звуком та зворотним зв'язком у реальному часі, що розширює діапазон корекційних можливостей команди ІРЦ [16; 51]. Водночас вони посилюють вимоги до якості простору: потрібні безпечні траєкторії руху, контроль освітлення, продумана акустика, можливість швидко змінювати сценарій заняття: від індивідуальної роботи до групової активності [16]. Нормативний перелік обладнання, закріплений у наказі № 873, структурує технічну складову ІРЦ та окреслює мінімальний стандарт, який має поєднувати базові дидактичні засоби й інноваційні інтерактивні рішення [39]. Це підкреслює, що технологічний шар не може з'являтися «після ремонту», його слід інтегрувати у просторову концепцію на ранніх етапах проектування.

Естетична компонента інклюзивного середовища виявляється функціональною за своєю природою. Колір, світло, ритм і композиційний порядок працюють як інструменти сенсорної регуляції, орієнтації та емоційної підтримки, а не як набір декоративних ефектів. Колористика інтер'єру спирається на закономірності взаємодії кольорів, описані Іттенем, проте у контексті ІРЦ ці закономірності інтерпретуються через призму доступності та сенсорної чутливості дітей [24; 44]. Контраст, насиченість і температура кольорів впливають на здатність користувачів із когнітивними порушеннями чи вадами зору розрізняти елементи простору та зчитувати інформацію без додаткових перешкод [3]. Світло, у свою чергу, стає окремим корекційним ресурсом: м'які, керовані світлові ефекти, бульбашкові колони, LED-об'єкти й волоконно-оптичні системи дають можливість дозовано впливати на рівень збудження, тривожності та сенсорної організованості дитини [32; 4; 66]. Композиційна впорядкованість, ритмічні повтори форм і матеріалів, відсутність

візуального шуму, про які пише Гнецько, у середовищі ІРЦ набувають терапевтичного виміру: вони знижують когнітивне навантаження, підсилюють відчуття передбачуваності й безпеки [9].

Міжнародні реалізації, такі як Dou Dou Education Center та SEED Special Education Center, демонструють, як комплексно вибудована взаємодія кольору, світла, меблів, маршрутизації та масштабів простору підтримує різні групи дітей, не зводячи інклюзивність до формального набору рішень [63; 64]. У першому випадку акцент зроблено на колірній навігації та ритмічній композиції; у другому – на сенсорній стриманості, м'якій світловій атмосфері та модульності простору. Обидва підходи підтверджують: естетика в інклюзивному дизайні є інструментом підтримки, а не самоціллю.

Отже, розділ 2 дозволяє сформулювати кілька ключових висновків. По-перше, універсальний дизайн та безбар'єрність у контексті ІРЦ мають розглядатися як динамічна система гнучких рішень, що враховують різні сенсорні, моторні й когнітивні профілі дітей, а не як статичний набір норм [31; 1; 59]. По-друге, ефективне середовище ІРЦ формується на перетині просторово-функціональної організації, меблювання, технологічного оснащення та естетичних параметрів, жоден із цих рівнів не може виконати свою роль окремо [48; 14; 16; 24]. По-третє, архітектурна модель ІРЦ має бути чутливою до змін: здатною адаптуватися до зростання кількості дітей з ООП, оновлення методик, появи нових технологій і змін у нормативній базі [60; 61; 39].

Такий підхід створює підґрунтя для подальшої розробки концептуальних моделей інклюзивного середовища ІРЦ, у яких архітектурний простір, предметне наповнення, технології та естетика працюють синхронно, підтримуючи дитину в її реальних, а не абстрактно окреслених потребах. Саме на цій основі у наступних розділах можливо переходити до моделювання конкретних планувальних рішень, сценаріїв використання приміщень та авторської концепції інклюзивного центру.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА ДИЗАЙН-ПРОЄКТУ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

3.1. Аналіз вихідних даних та характеристик об'єкта. Визначення завдання на проєктування

Попередній аналіз законодавчої бази, принципів універсального дизайну та функціонально-психологічних вимог до інклюзивного простору засвідчує, що вибір локації для інклюзивно-ресурсного центру не може бути випадковим. Місце розташування закладу формує фізичну доступність та визначає соціальне сприйняття дитини, її маршрути взаємодії зі світом. Згідно з державними вимогами та науковими підходами, визначальними факторами є:

- **безпека та доступність пересування** для користувачів із різними формами мобільності;
- **інтегрованість в освітню та соціальну інфраструктуру громади**, що відповідає моделі соціальної інклюзії, описаній у попередніх розділах;
- **відсутність маркерів стигматизації** – ІРЦ не має виглядати «медичною установою» або замкненим простором;
- **стимулююче середовище**, здатне підтримувати сенсорні, когнітивні та комунікаційні процеси дітей;
- **наявність простору для проживання різних соціальних сценаріїв**, зокрема взаємодії, гри, спостереження, усамітнення та поступового занурення в соціальні контакти.

Ці вимоги задають рамку, у якій вибір території стає питанням концепції, а не географії. У цьому контексті було прийнято рішення розмістити ІРЦ на території інноваційного парку **UNIT.City**, який не є окремо функціонуючою будівлею, а по суті є сформованим урбаністичним організмом із цілісною логікою просторових, соціальних і поведінкових сценаріїв [37; 20]. Його структура поєднує офіси, освітні хаби, дослідницькі простори, арт-об'єкти,

рекреаційні та публічні зони. Для ІРЦ це означає включення в екосистему, яка вже функціонує як середовище взаємодії, розвитку та підтримки. Вибір UNIT.City як локації для ІРЦ має кілька ключових переваг, що безпосередньо відповідають принципам безбар'єрності та соціальної моделі інклюзії.

Архітектурний ландшафт UNIT.City формує відчуття відкритості та просторової свободи, що є важливим чинником для дітей з особливими освітніми потребами. Складні фасади, прозорі входні групи, відсутність домінуючих парканів і закритих периметрів створюють середовище, яке сприймається як доступне і безпечне. Візуальні кордони тут мають м'який характер, а перехід між зовнішнім і внутрішнім простором відбувається поступово, без контрастних бар'єрів. Подібна просторово-візуальна логіка відповідає вимогам сенсорної комфортності, оскільки знижує ризик перевантаження, посилює орієнтацію у просторі та сприяє формуванню відчуття контролю над середовищем, що є критичним для дітей, схильних до тривожних реакцій.

Середовище парку вирізняється низкою візуальних і тактильних акцентів, здатних виконувати роль «якорів» для просторової навігації. Арт-інсталяції, як-от масштабна пластична фігура на території комплексу (рис. 3.1) [36], не виконують функцію випадкового декору, а формують унікальний візуальний код місця. Її м'яка пластика та непретензійний, позбавлений агресивних елементів образ сприяють розслабленню та викликають емоційну зацікавленість без примусу до взаємодії. Для користувачів ІРЦ це стає маркером територіальної ідентичності та точкою, яка допомагає вибудувати маршрут від входу до потрібного об'єкта, що важливо для людей із порушеннями просторового та когнітивного сприйняття.

Рис. 3.1. Інсталяція Merman на території UNIT.City. Фото: UDP [36]

Особливістю UNIT.City є ігрові та соціальні сценарії, інтегровані безпосередньо у тканину простору. Наявність рекреаційних зон, таких як шахова площа з інтерактивними елементами (рис. 3.2) [26], виводить взаємодію за межі примусової комунікації. Тут дитина має можливість спостерігати, долучатися або залишатися осторонь доти, доки не сформується внутрішня мотивація. Така модель поведінкової свободи відповідає принципам інклюзивного середовища, де користувач не адаптується до простору, а простір підлаштовується під темп, потреби й психологічні особливості конкретної дитини. Територія парку демонструє те, що в українських реаліях часто доводиться створювати всередині будівлі: відчуття середовища, у якому не існує «неправильної» форми поведінки. Скульптура хлопчика, зануреного у споглядання (рис. 3.2) [75], підкреслює цю ідею на рівні символу. Образ не закликає до активності, не створює очікувань і не нав'язує соціальної ролі. Він легітимізує право на спостереження як окремий спосіб існування в просторі – для дітей з ООП це часто початковий етап формування соціальної взаємодії.

Рис. 3.2. Територія інноваційного парку UNIT.City [26; 75]

Насиченість території елементами, які спрямовані на розвиток творчості, допитливості, тактильних і когнітивних стимулів, формує ціннісний рівень середовища. Простір не просто красиво оформлений, він програмує поведінку користувача: запрошує до спостереження, дослідження, поступового включення. Це відповідає сучасним світовим підходам до архітектури для дітей, де середовище не є фоном, а виступає співучасником навчального та терапевтичного процесу. UNIT.City позбавлений характеристик, властивих традиційним «спеціалізованим» закладам. Тут немає сигналів, які створюють бар'єрний контекст або підкреслюють залежність дитини від послуги. Присутність ІРЦ у такому середовищі не буде маркером проблеми, навпаки, він стане логічною частиною екосистеми розвитку. Це переформатовує суспільне уявлення про інклюзію: замість закладу, що «компенсує недоліки», створюється простір, де можливості людини розглядаються як результат доступу до ресурсів, а не як відхилення від норми. Територія парку відповідає функціональним вимогам розміщення ІРЦ та формує ідеологічний контекст, у якому інклюзія сприймається як природний спосіб взаємодії з середовищем.

Територіальна привабливість обраної локації посилюється її міським контекстом. UNIT.City розташований у Шевченківському районі Києва, що входить до структури центральної частини міста і має сформовану транспортну та соціальну інфраструктуру. Близькість до вулиць Дорогожицької, Олексія Тихого та проспекту Перемоги забезпечує зрозумілу логістику та різні сценарії пересування для користувачів центру. Наявність зупинок громадського транспорту в пішохідній доступності, зокрема тролейбусних та автобусних маршрутів, робить шлях до майбутнього ІРЦ передбачуваним і позбавленим зайвих часових витрат. Для сімей із дітьми з особливими освітніми потребами цей чинник має практичне значення, оскільки регулярність відвідувань часто залежить від зручності маршруту.

Соціальний склад району також сприяє доцільності розміщення ІРЦ саме тут. Шевченківський район є одним із найнасиченіших у місті за кількістю освітніх і культурних закладів. Поруч із територією парку функціонують

школи, приватні освітні ініціативи, коворкінги, простори для навчання та дозвілля дітей і підлітків. Серед найбільш значущих для контексту майбутнього центру є освітні проекти STEM-спрямування, що працюють на території UNIT.City, а також заклади основної середньої освіти, розташовані в межах доступності. Це означає, що діти, які потребують корекційно-освітньої підтримки, не будуть виходити зі звичного маршруту, а відвідування ІРЦ логічно поєднуватиметься з навчальним та соціальним процесами.

Функціональна структура парку формує постійний потік користувачів: працівники офісних просторів, студенти профільних програм, відвідувачі івентів та жителі прилеглих кварталів. Це створює середовище, у якому послуги інклюзивно-ресурсного центру не набувають статусу «специфічних» чи «вузькопрофільних», а стають частиною загального міського сервісу. Наявність великої кількості молодих сімей і працівників, зайнятих у сферах інтелектуальної праці та креативних індустрій, формує природний попит на підтримку дітей, які мають труднощі з навчанням, адаптацією чи сенсорними реакціями. У такому середовищі ІРЦ не виступає елементом компенсації недоліків системи, а стає інфраструктурою, що забезпечує сталість розвитку громади. Район не позбавлений також і житлової функції. Наявність поблизу житлових комплексів і сформованих мікрорайонів забезпечує потенційну базу користувачів, для яких доступ до центру буде не епізодичним, а регулярним. При цьому територія парку позбавлена ознак периферійності: вона не є «віддаленим місцем», куди необхідно спеціально добиратися, і не асоціюється з функціями, що відокремлюють користувача від міського життя. Простір центру включається у структуру повсякденності, що є ключовою умовою ефективності інклюзивного середовища. Територіальний аспект підтверджує доцільність і стратегічність обраної локації. Вона поєднує транспортну доступність, наявність освітніх і соціальних інституцій, сформований попит на відповідні послуги та відсутність функціональної ізоляції. У сумі ці фактори створюють підґрунтя для розміщення інклюзивно-ресурсного центру, здатного забезпечити повноцінну інтеграцію у міську екосистему закладу ІРЦ.

Це дозволяє формувати внутрішню структуру центру не за рахунок поділу площини, а шляхом роботи з вертикаллю – стратегія, що відповідає принципам універсального дизайну. Планувальна схема приміщення є відкритою, без капітальних перегородок. Наявні колони виконують функцію конструктивного каркаса та не обмежують розташування функціональних блоків, що особливо важливо для ІРЦ, де кожен кабінет має власні вимоги до світла, акустики та маршрутизації користувача. Така ситуація дає змогу адаптувати простір під різні типи занять: від індивідуальних консультацій до групових сенсорних практик та роботи з обладнанням. Наявність залізобетонних колон не створює конфлікту з можливим плануванням, оскільки їхній крок дозволяє зберегти логіку руху та уникнути зон, що перехрещуються. Огороджувальні конструкції виконані з керамоблоку та цегли, що забезпечує якісну звукоізоляційну основу, а це є важливою передумовою для створення середовища без акустичних перевантажень. Для дітей з порушеннями слухового сприйняття чи когнітивної сенсорної інтеграції рівень фонового шуму виступає критичним чинником. Наявна конструкція дозволяє реалізувати акустичні рішення без необхідності повної перебудови оболонки приміщення. Панорамне засклення фасаду формує важливу психоемоційну якість простору – відкритість та візуальну доступність. Діти, які вперше потрапляють у невідоме середовище, часто потребують можливості контролю зорової інформації (рис. 3.4).

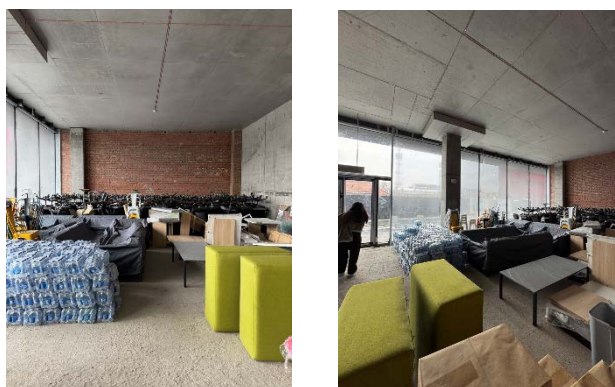

Рис. 3.4. Фото приміщення ІРЦ

Прозорий фасад знімає ефект «непередбачуваності входу» та забезпечує м'який візуальний перехід із зовнішнього простору до внутрішнього. Це принципово відрізняє простір ІРЦ від класичних інституцій із закритими входами, що традиційно підсилюють бар'єрне сприйняття. Панорамні вікна також створюють умови для використання природного світла, що позитивно впливає на концентрацію, настрій та адаптацію до простору (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Фасад приміщення майбутнього ІРЦ

Фасад будівлі виходить на активну частину території парку, що забезпечує легкість орієнтації у просторі й формує потенціал для зовнішньої айдентики центру. Розміщення логотипу або навігаційних елементів на прозорій площині створює ефект інтеграції з архітектурним середовищем, а не нав'язування додаткового об'єкта у міський ландшафт. У контексті інклюзивного проєктування це означає, що інформаційні елементи можуть читатися природно, без створення когнітивного перенавантаження.

Узагальнення вихідних даних, просторових характеристик приміщення та контексту інноваційного парку UNIT.City дає підстави сформулювати завдання на проєктування інклюзивно-ресурсного центру як комплексного простору, здатного забезпечити корекційно-освітню, консультативну та соціальну підтримку дітям з особливими освітніми потребами. Майбутній ІРЦ має функціонувати як інтегрований елемент сформованої міської екосистеми, що

працює на розвиток компетентностей, адаптаційних стратегій та соціальної взаємодії користувачів. Умови, визначені вихідною ситуацією, формують такі ключові напрями проектування.

Просторова організація середовища. Необхідно створити інтер'єр, який забезпечуватиме доступність для користувачів із різними формами мобільності, відповідатиме принципам інклюзивного дизайну та дозволить варіативність сцен використання. Відсутність капітальних перегородок і значна висота приміщення зумовлюють гнучкість планувальних рішень та відкривають можливість формування другого рівня або окремих антресольних площин. Це дає змогу збільшити корисний фонд приміщення та диференціювати функціональні блоки без порушення цілісності просторового образу.

Функціональна структура простору. Необхідно передбачити такі обов'язкові зони: кабінети фахівців (психолога, дефектолога, логопеда, реабілітолога); сенсорну кімнату з регульованими параметрами світла, звуку та тактильних стимулів; приміщення для групових занять і соціальної адаптації; адміністративну зону; комфортну зону очікування для дітей і батьків; санітарно-гігієнічні вузли, доступні для маломобільних груп користувачів. Планувальна структура має забезпечувати орієнтування без складних маршрутів, уникати перетину потоків та дозволяти спокійний перехід між зонами з різним рівнем сенсорної насиченості.

Оскільки у приміщення вже заведені комунікації для підключення припливно-витяжної вентиляції, фанкойлів, електропостачання та води, проєкт має інтегрувати їх у логіку інтер'єру та передбачити відповідні сценарії регулювання мікроклімату. Система вентиляції, освітлення й акустичного контролю повинні працювати не як фоновий набір технічних засобів, а як інструменти корекційних процесів. Пріоритетом є створення адаптивних умов, у яких кожна зона отримує власний режим комфорту.

Проєкт повинен сформувати впізнаваний образ ІРЦ, який відповідатиме естетиці території UNIT.City та не створюватиме ефекту «медичного закладу». Панорамний фасад дозволяє розмістити зовнішню айдентику, яка працюватиме

як навігаційний орієнтир та елемент доброзичливого сприйняття простору. Внутрішня навігація має спиратися на кольорові, графічні та тактильні коди, зрозумілі дітям із різними когнітивними та сенсорними особливостями.

І останнє, але не менш важливе – психоемоційна складова середовища. Проєктування повинно забезпечити відчуття безпеки, передбачуваності та можливості контролю над простором. Важливими є: відсутність агресивних візуальних акцентів; можливість усамітнення без ізоляції; поступовий сенсорний градієнт; умови для ініціативної взаємодії, а не нав'язаного соціального контакту. Ці параметри мають бути закладені не лише в оздоблення, а й у саму архітектурну та функціональну структуру простору.

3.2. Опис та обґрунтування функціонально-планувальних рішень та зонування приміщень

Формування функціонально-планувальної структури інклюзивно-ресурсного центру є прямим продовженням теоретичних і нормативних закономірностей, визначених у попередніх розділах дослідження. Аналіз сучасних моделей інклюзивної освіти засвідчив перехід від медичної логіки організації середовища, де дитину намагаються «адаптувати» під простір, до соціальної, що передбачає трансформацію архітектури під індивідуальні потреби користувачів [35]. Саме ця парадигма зумовила принципи, закладені у проєкт ІРЦ: доступність, передбачуваність, відсутність бар'єрів та підтримка різних способів сенсорної взаємодії [46; 67]. Нормативний аналіз (підрозділ 1.3) довів, що проєктування установ із високою часткою користувачів з інклюзією повинно здійснюватися з урахуванням вимог ДБН В.2.2-40:2018, ДБН В.2.2-4:2018 та ДСТУ ISO 21542:2013 щодо ширини комунікаційних коридорів, маневрових зон, параметрів дверних прорізів, акустичних умов та способів візуальної орієнтації [11; 13; 10]. Водночас Наказ МОН № 414 визначив обов'язковий перелік обладнання для корекційної діяльності, що вплинуло на місткість і структуру спеціалізованих кабінетів [42].

Аналіз функціонально-просторової структури чинних українських ІРЦ

(підрозділ 1.4) показав, що більшість таких закладів мають недостатньо продумане зонування, перевантажені сенсорні кімнати або хаотично організовані робочі місця фахівців, що знижує ефективність корекційних процесів. Зарубіжні приклади, навпаки, доводять, що якість простору є терапевтичним чинником, а не лише декоративною складовою: сенсорні хаби, зоновані комунікаційні ядра та гнучкі сценарії використання приміщень напряду впливають на емоційний стан і поведінкові реакції дітей [74; 65]. Проведене дослідження меблево-предметного наповнення (підрозділ 2.3) та інноваційних технічних засобів (підрозділ 2.4) підтвердило, що інтер'єр ІРЦ не може функціонувати як звичайний навчальний простір. У ньому мають бути передбачені локальні зони різної сенсорної інтенсивності, мобільні меблі, дидактичні модулі та засоби для моторної активності, які діти можуть використовувати автономно або в супроводі фахівця [2; 42].

Функціонально-планувальна структура інклюзивно-ресурсного центру сформована на основі вимог універсального дизайну, безбар'єрності та соціально-педагогічної моделі інклюзії, викладених у попередніх розділах дослідження. Вихідними даними для проектування стали особливості контингенту користувачів центру – діти з різними типами освітніх труднощів, батьки, педагоги та фахівці супроводу – а також нормативні параметри приміщень, маршрути пересування, необхідний перелік кабінетів і спеціалізованого обладнання згідно з чинними державними регламентами. На відміну від традиційних моделей організації навчальних просторів, де допоміжні приміщення є відокремленими, планування ІРЦ передбачає інтегрованість, послідовність і передбачуваність просторових зв'язків, що мінімізує тривожність дітей та стимулює їхню орієнтацію в середовищі [67; 35].

Функціонально-планувальна структура інклюзивно-ресурсного центру формує логічну послідовність переміщення користувачів від моменту входу до участі у корекційно-розвиткових заняттях, що відповідає сучасному підходу до організації інклюзивного середовища, де архітектура не лише обмежує, а й підтримує поведінкові та навчальні сценарії дитини. Простір центру

вибудовано за принципом поетапного переходу від відкритих спільних зон до більш камерних функціональних приміщень, що дозволяє уникати стресових ситуацій, перевантаження стимуляцією та неочікуваних змін середовища (рис. 3.6).

Рис. 3.6. План зонування приміщення

Зона входу та простір рекреації формують комунікаційний вузол, з якого здійснюється доступ до адміністративного блоку та блоків індивідуальної й групової корекційної діяльності. Таке рішення забезпечує зрозуміле сприйняття простору та мінімізує кількість рішень, які має приймати дитина в момент адаптації. Усі основні приміщення ІРЦ організовані так, щоб їх внутрішні маршрути не перетиналися випадковим чином, а формували структурований рух без зайвих повертань, конфліктів потоків і сенсорного хаосу. Кабінети фахівців індивідуальної роботи згруповані у спільний кластер, що дозволяє реалізовувати корекційні заняття послідовно, без повторної адаптації дитини до простору. Таке рішення сприяє концентрації уваги та ефективності педагогічного впливу. Кабінет реабілітолога та зона групових занять утворюють адаптивний блок, який забезпечує можливість змінювати формат

діяльності залежно від програми роботи з конкретною дитиною або групою. Тут можуть проводитися як заняття з розвитку моторики та координації, так і емоційно-комунікативні тренінги, спільні ігрові сесії або формування навичок соціальної взаємодії. Роль цих приміщень не обмежується визначеною функцією – вони зчитуються як сценарні простори, здатні адаптуватися під мету заняття. Санітарно-технічні та підсобні приміщення розташовані на периферії плану, що дозволяє забезпечити безперешкодний рух користувачів основними маршрутами та не перевантажувати функціональну структуру зайвими перетинами або візуальними подразниками.

Логіка меблювання простору ІРЦ впливає з визначених функцій приміщень та сценаріїв корекційної роботи. Розташування меблів не є випадковим, воно формує архітектоніку взаємодії, забезпечує орієнтацію у просторі та задає поведінкові моделі дітей з різними сенсорними особливостями.

У кабінетах фахівців меблі розташовані таким чином, щоб:

- дитина одразу бачила зону взаємодії, а не шукала її в просторі;
- пересування на кріслі-колісному було можливим без маневрових бар'єрів;
- педагог мав візуальний контроль над маршрутом руху;
- предметне наповнення не відволікало увагу і могло змінюватися залежно від мети заняття.

У зоні групових занять меблі є мобільними та легко транспортуються, що дозволяє:

- організовувати кругову комунікацію;
- створювати простір для рухової або тактильної активності;
- зберігати можливість швидкого переходу від спокійної діяльності до інтерактивної.

Кабінет реабілітолога передбачає розміщення обладнання не вздовж стін, а з можливістю централізованої трансформації. Завдяки цьому приміщення може працювати як:

- осередок сенсорної корекції;
- простір для розвитку моторики;
- зона релаксації з можливістю тимчасового усамітнення.

Таке планувальне рішення демонструє відмову від усталеного підходу «одне приміщення – одна функція» та перехід до логіки багатофункціональної варіативності, що є ключовим для інклюзивного середовища (рис. 3.7).

Рис. 3.7. План розташування меблів та обладнання

Спочатку було сформовано загальну просторову логіку – маршрути, взаємозв'язки та призначення зон. Лише після цього було визначено розміщення меблів та обладнання, яке у подальшому стає інструментом педагогічного впливу, частиною корекційної стратегії та елементом адаптації дитини до середовища.

3.3. Проєктна пропозиція дизайну інтер'єру інклюзивно-ресурсного центру

Проєктна концепція інтер'єру інклюзивно-ресурсного центру сформована на основі ідеї сенсорно врівноваженого середовища, де простір виступає активним інструментом корекційного впливу. Візуальна мова інтер'єру побудована на м'яких геометріях, органічних лініях та природних текстурах, що зчитуються підсвідомо, не порушують просторового ритму й забезпечують відчуття безпеки. Таке рішення відповідає принципам біофільного дизайну, який передбачає повернення користувача до природних сенсорних патернів,

знижуючи емоційне напруження та підтримуючи стабільність внутрішнього стану.

Колірна палітра інтер'єру вибудована на гармонії землястих, рослинних та мінеральних тонів, що створюють психологічно нейтральний, але структурований простір. М'який зелений відтінок виступає базовим кольором, який формує відчуття спокою та фокусу; теракотові та пісочні акценти працюють як м'які стимулятори активності та соціальної взаємодії; світлі дерев'яні поверхні забезпечують відчуття тепла та природності. Обрана колірна гармонія не містить різких контрастів, що особливо важливо для дітей з порушеннями сенсорної інтеграції, підвищеною чутливістю до світла та складністю у переробці візуальних стимулів (рис. 3.8).

Рис. 3.8. Ескізні нариси вхідної групи

Матеріальний склад інтер'єру також підпорядкований принципу природності та сенсорної толерантності. Керамограніт з малюнком травертину використано як основне підлогове покриття у зоні холу та транзитних коридорах; його кам'яна структура формує відчуття стабільності та зв'язку з природним середовищем, працюючи як візуальний і тактильний стабілізатор. Поєднання травертину та світлої деревини у вигляді елементів із ДСП створює тактильний баланс між холодною та теплою текстурністю матеріалів, посилюючи біофільні властивості простору. Фарбовані МДФ-панелі

використовуються як ключовий декоративно-функціональний елемент: вони застосовані як у стінових площинах, так і в меблевих фасадах, забезпечуючи візуальну цілісність та латентну орієнтацію в приміщенні. Їхня гладка поверхня без зайвих деталей не перевантажує поле зору, а відсутність виражених стиків сприяє формуванню спокійної оптичної перспективи. Використання екологічної фарби Little Greene у поєднанні з МДФ-панелями забезпечує безпечний мікроклімат, актуальний для користувачів із підвищеною чутливістю до запахів та хімічних компонентів (рис. 3.9; 3.10).

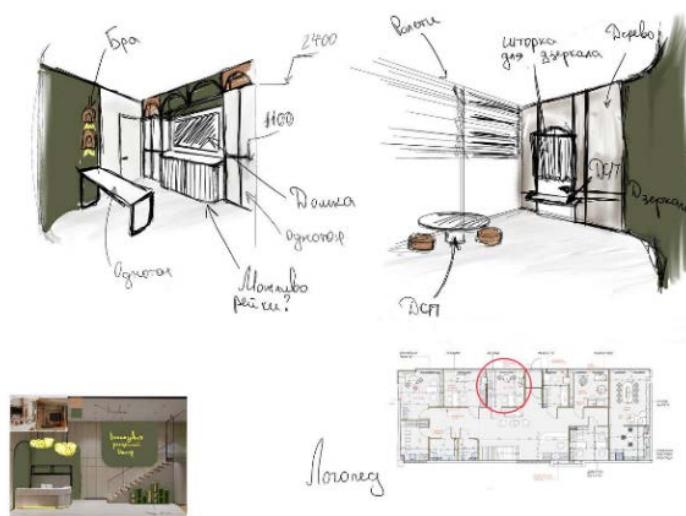

Рис. 3.9. Нарис кабінету логопеда

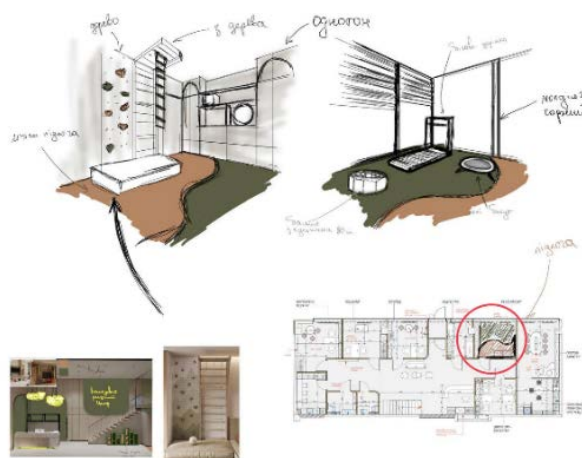

Рис. 3.10. Нарис кабінету реабілітолога

Важливим прийомом є мінімізація візуального шуму через застосування фурнітури прихованого монтажу, що дозволяє усунути фрагментацію площин та будь-які візуальні індикатори технічних швів. Двері та плінтуси прихованого типу [74; 75] інтегруються у стінову поверхню, сприймаючись як її продовження, що спрощує орієнтацію у просторі та створює ефект безперервності руху. Це рішення особливо важливе для дітей, які можуть губитися у складних просторових системах або нервово реагувати на надмірну кількість інформаційних сигналів.

Елементи природного середовища підкреслюються також у сонцезахисній системі: на вікнах передбачено бамбукові рулонні ролети, що не лише регулюють рівень інсоляції, а й створюють теплий, природний фільтр світла. Їхня текстура і тактильні властивості вписуються в логіку біофільного середовища, не порушуючи сенсорну рівновагу та не створюючи агресивних світлових відблисків. Система орієнтації в інтер'єрі реалізована через підлогові навігаційні траєкторії з ковrolінових покриттів акцентних кольорів. Такий спосіб навігації дозволяє уникнути надмірності інформації на стінах, водночас створюючи зрозумілий просторовий «маршрут розвитку», який дитина може зчитувати тактильно та візуально. Для додаткової ідентифікації приміщень передбачені таблички з номером кабінету та із шрифтом Брайля, що забезпечує доступність простору для користувачів з порушеннями зору та формує універсальну комунікаційну систему. Колірно-матеріальна стратегія проєкту формує не декоративний, а терапевтично спрямований інтер'єр, що працює на рівні сенсорної адаптації, психологічної підтримки та просторової безпеки. У цьому середовищі жоден елемент не є випадковим: кожна текстура, колір і конструктивне рішення підпорядковані головній меті – створенню простору, який уповільнює, заспокоює, спрямовує та допомагає дитині почуватися суб'єктом дії, а не об'єктом впливу.

Використані матеріали та колірні домінанти не існують ізольовано, а формують поведінковий каркас інтер'єру, де кожен елемент впливає на темп руху, спосіб взаємодії з предметами та рівень залучення дитини до корекційних

процесів. Простір організований так, щоб дитина могла самостійно зчитувати логіку середовища, не потребуючи додаткових пояснень дорослого. Саме така особливість відповідає сучасним підходам до інклюзивного дизайну, що ставить у центр не об'єкт корекції, а суб'єкта дії.

Важливою складовою інтер'єру є динамічна ієрархія об'єктів, де жоден елемент не виступає домінантою за рахунок агресивної форми або контрасту. Натомість пріоритет надано сенсорній прогнозованості: дитина бачить, що знаходиться попереду, розуміє, де проходить межа між зонами, і легко відтворює маршрут у пам'яті. Так зменшується рівень когнітивного навантаження, оскільки простір не вимагає постійного аналізу, а делікатно спрямовує увагу на завдання, а не на орієнтацію в кімнаті. Окрему роль у формуванні психологічного комфорту відіграє тактильна різноманітність матеріалів, що використовуються не для прикрашання, а для контролю емоційного стану, такі як текстура дерева на панелях, текстура каменю (травертин), текстильні матеріали тощо. Тепла фактура дерева сприяє зниженню тривожності та створює відчуття укоріненості, тоді як кам'яна текстура керамограніту відповідає за стабільність і передбачуваність середовища. М'які ділянки з ковроліну працюють як сигнали уповільнення: потрапляючи у таку зону, дитина інстинктивно змінює темп і стає готовою до взаємодії, що є критично важливим під час переходу від активних до індивідуальних корекційних занять.

Взаємодія кольору та фактури у просторі ІРЦ реалізує принцип багатоканального сприйняття. Якщо колір дає первинну емоційну оцінку об'єкта, то фактура допомагає закріпити враження через дотик, що особливо важливо для дітей із порушеннями сенсорної інтеграції. Таким чином, у центрі формується не лише простір перебування, а простір навчання реакції на середовище, де кожен тактильний контакт стає частиною терапевтичного сценарію.

Світлові рішення поглиблюють цю логіку: вбудовані світильники формують основний рівень освітлення без створення тіней, які можуть лякати

чи дезорієнтувати дитину, тоді як акцентні світлові елементи працюють як тактильні візуальні маркери. Світло не розділяє, а структурує простір, підкреслює траєкторії руху та визначає місця концентрації уваги. Взаємодія світла, кольору та матеріалу створює ефект емоційної карти простору, у якій дитина може читати інформацію без вербальної підтримки.

Проектний підхід до інтер'єру ІРЦ не обмежується формальними характеристиками матеріалів чи палітри. Він створює функціональну модель поведінки, де простір приймає користувача та керує його адаптацією, допомагаючи досягати корекційних результатів без примусу. Застосована система форм, матеріалів і навігаційних прийомів перетворює інтер'єр на енергетично нейтральне, але терапевтично активне середовище, де дитина не відчуває загрози, не втрачає орієнтацію та отримує можливість діяти відповідно до власного темпу розвитку.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі було сформовано цілісну модель інклюзивно-ресурсного центру як простору, інтегрованого в урбаністичний, соціальний та архітектурний контекст інноваційного парку UNIT.City. Аналіз вихідних даних довів, що обрана локація відповідає вимогам безбар'єрності, доступності, відсутності стигматизуючих маркерів та підтримки різних сценаріїв поведінки користувачів. Середовище парку, насичене арт-об'єктами, рекреаційними зонами та освітньою інфраструктурою, формує просторовий та ціннісний контекст, у якому ІРЦ виступає не ізольованим спеціалізованим закладом, а органічним елементом міської екосистеми розвитку.

Просторові характеристики приміщення, такі як значна висота, відкрита планувальна структура, панорамне засклення, розташування в активній частині кампусу, були розглянуті як ресурс для створення гнучкого середовища, здатного підтримувати корекційно-освітні, консультативні та соціально-адаптаційні функції. На цій основі сформульовано завдання на проєктування, яке передбачає поєднання вимог універсального дизайну, безбар'єрності,

нормативних параметрів приміщень і інженерних систем з потребами конкретних груп користувачів, у тому числі дітей з різними типами освітніх труднощів, їхніх батьків і фахівців супроводу.

Розроблені функціонально-планувальні рішення продемонстрували можливість організувати ІРЦ як послідовну систему зон із різним рівнем сенсорної насиченості: від вхідної групи та рекреації до кластеру кабінетів індивідуальної роботи, адаптивного блоку з кабінетом реабілітолога та приміщенням для групових занять, а також санітарно-технічних і допоміжних приміщень. Зонування побудовано таким чином, щоб уникати перетину потоків, надмірної фрагментації маршрутів та випадкових перетинів активних і спокійних зон, що знижує рівень тривожності користувачів і підтримує орієнтацію в середовищі. Багатофункціональність окремих приміщень, зокрема кабінету реабілітолога та простору групових занять, дозволяє змінювати сценарії використання без збільшення площі, що відповідає сучасним підходам до проєктування інклюзивних закладів та вимогам чинних державних регламентів [11; 42].

Проєктна пропозиція дизайну інтер'єру зафіксувала матеріально-просторову мову ІРЦ як сенсорно врівноваженого, терапевтично акцентованого середовища. Колірно-матеріальна стратегія, побудована на поєднанні природних відтінків, текстур деревини та каменю, використанні керамограніту під травертин, фарбованих МДФ-панелей і ДСП під світле дерево, сформувала інтер'єр, де кожен елемент працює на зниження тривожності, підтримку концентрації та формування відчуття опори. Застосування фурнітури прихованого монтажу, дверей і плінтусів прихованого типу, а також продуманої системи сонцезахисту й навігації (бамбукові ролети, ковrolінові маршрути, тактильні таблички зі шрифтом Брайля) забезпечує мінімізацію візуального шуму та доступність середовища для різних груп користувачів.

Узагальнюючи, розділ 3 демонструє перехід від теоретичних положень про інклюзивний та універсальний дизайн до їх конкретної просторової, функціональної та матеріальної реалізації в умовах реального об'єкта. Вибір

локації, визначення завдання на проєктування, формування функціонально-планувальної структури та розробка інтер'єрних рішень утворюють цілісну концепцію ІРЦ як простору, що не лише відповідає нормативним вимогам, а й працює як інструмент корекційної, освітньої та соціальної підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У цій кваліфікаційній роботі було здійснено комплексне дослідження особливостей формування внутрішнього середовища інклюзивно-ресурсного центру як нового типу освітньо-соціального закладу в системі сучасної української освіти. У процесі роботи виявлено, що ІРЦ сьогодні виступають не лише інституціями діагностики та корекційної підтримки дітей з особливими освітніми потребами, а й повноцінними просторовими та соціальними середовищами, у яких поєднуються педагогічні, психологічні та архітектурно-дизайнерські аспекти впливу на розвиток користувачів. Саме тому питання формування середовища ІРЦ потребує значно ширшого підходу, ніж просте забезпечення доступності або створення умов для тимчасового перебування дитини. Розгляд еволюції інклюзивної освіти в Україні засвідчив фундаментальну зміну розуміння феномену особливих освітніх потреб: від медичної моделі, що зосереджувалася на виявленні порушень, до соціальної моделі, яка визначає середовище ключовим фактором розвитку дитини. Завдяки цьому інтер'єр ІРЦ перестає бути лише фізичною оболонкою, де відбувається робота фахівців, і перетворюється на активний інструмент впливу, що формує поведінкові, сенсорні та емоційні реакції користувачів. Дослідження підтвердило, що дизайн інклюзивного середовища здатний компенсувати частину психоемоційних бар'єрів, знижувати тривожність, підтримувати концентрацію, сприяти сенсорній інтеграції, поліпшувати комунікацію і навіть впливати на успішність корекційних занять. Там, де архітектура й дизайн працюють як продумана система, корекційні методики набувають подвійної ефективності, оскільки простір починає «підсилювати» роботу фахівця.

Проведений аналіз нормативних документів і законодавчої бази показав, що в Україні сформовано достатні регламенти для забезпечення інклюзивності в будівлях, проте вони зосереджені переважно на технічних параметрах доступності. У той час як міжнародна практика давно розглядає інклюзивний дизайн як комплексний процес, що охоплює ергономіку, сенсорну адаптацію,

емоційну безпеку, навігацію, колірні сценарії, акустичні рішення та технологічну підтримку, українські ІРЦ часто обмежуються виконанням мінімальних вимог. У результаті простір, формально «доступний», не завжди створює умови для розвитку та соціальної взаємодії дітей, що значною мірою знижує значення інклюзивної реформи. У ході роботи було доведено, що нормативна база, хоч і задає загальні вектори розвитку, сама по собі не може сформувати відповідний простір без участі фахівців, які розуміють психологію користувача, логіку його поведінки та взаємодію з середовищем. Вивчення українських і закордонних прикладів показало, що суттєві відмінності у формуванні інклюзивних просторів зумовлені не стільки рівнем фінансування чи набором обладнання, скільки філософією проєктування. За кордоном інклюзивний простір зазвичай створюється як гнучка система, де кожен елемент – від меблів до світла – виконує функцію та має обґрунтовану роль у поведінковій або сенсорній динаміці дитини. Простір планується з урахуванням різних рівнів активності, передбачуваності та сенсорного навантаження, що дозволяє дитині почуватися в безпеці, не губитися в новому середовищі та мати змогу самостійно здійснювати потрібні дії. Натомість більшість українських ІРЦ, попри наявність обладнання та формальну відповідність нормам, часто позбавлені концептуальної єдності, внаслідок чого середовище не виконує тієї трансформаційної функції, яка закладена в самій ідеї інклюзії.

Практична частина роботи стала підтвердженням того, що впровадження принципів інклюзивного дизайну можливе навіть у межах реальних функціональних і просторових обмежень. У ході проєктування інтер'єру ІРЦ було запропоновано цілісне рішення, що включає логічну структуру зонування, послідовність переходів між функціональними блоками, систему сенсорних і навігаційних маркерів, меблеві та світлотехнічні рішення, а також колористичну концепцію, сформовану з урахуванням психологічних особливостей користувачів. Особлива увага приділена питанню маршруту відвідувача: від моменту входу до завершення роботи з фахівцем. Саме цей неперервний сценарій, як показало моделювання, визначає не лише комфорт, а

й рівень готовності дитини до корекційних занять, її здатність виконувати інструкції, брати участь у спільній діяльності, взаємодіяти з оточенням і поступово набувати автономності.

Результати дослідження підкреслюють, що формування архітектурно-дизайнерського середовища ІРЦ – це не одноразова дія, а процес, який має розвиватися разом із користувачами, технологіями та соціальними змінами. Простір інклюзивного центру повинен бути пластичним, адаптивним, таким, що здатен змінюватися залежно від віку, стану, темпу й потреб дитини. У цьому полягає ключова відмінність інклюзивного дизайну від традиційного: він не фіксує людину в межах середовища, а відкриває спектр можливостей для її розвитку. Сформована в роботі модель інтер'єру ІРЦ підтверджує, що дизайн може і повинен виступати частиною педагогічного процесу, розширюючи його межі та впливаючи на результати не менше, ніж методики спеціалістів.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що інклюзивно-ресурсний центр є складним соціальним організмом, у якому архітектура, дизайн, психологія та педагогіка мають утворювати єдину систему. Ефективність ІРЦ визначається не кількістю обладнання та кабінетів, а тим, наскільки середовище здатне забезпечити дитині безбар'єрний досвід пізнання, комунікації та самостійності. Дизайн у цьому контексті виступає не декоративним доповненням, а повноправним механізмом формування інклюзивного простору. Саме тому результати проведеного дослідження мають практичну цінність і можуть бути використані під час створення нових ІРЦ або модернізації існуючих установ, а запропоновані у роботі принципи формування середовища – послужити методологічним підґрунтям для подальшого розвитку інклюзивної інфраструктури в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабяк О. О. Безбар'єрне освітнє середовище для учнів з порушеннями когнітивного розвитку. *Запровадження безбар'єрності освітніх послуг у закладах дошкільної та загальної середньої освіти* : аналітичні матеріали для МОН України / за заг. ред. Л. І. Прохоренко, В. В. Засенка, Н. А. Ярмоли. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2024. С. 4–8.
2. Байда Л. Як застосовувати в школах універсальний дизайн, стандарти доступності й розумне пристосування. *НУШ*. 2020. URL: <https://nus.org.ua/2020/06/22/yak-zastosovuvaty-v-shkolah-universalnyj-dyzajn-standarty-dostupnosti-j-rozumne-prystosuvannya/> (дата звернення: 05.11.2025).
3. Булатов В. Застосування кольорових поєднань у розробці продуктів інклюзивного дизайну та їх вплив на користувачів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. № 87(1). С. 111–115. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/87-1-14.>
4. Бульбашкова колона Юніор для сенсорної кімнати (кутова з пухом). *Zabava*. URL: https://zabava.kiev.ua/ua/sensornaya-komnata-reabilitatsiya/bulbashkova-kolonna/puzyrkovaya-kolonna-yunior-dlya-sensornoj-komnaty-uglovaya-s-pufom?gclid=CjwKCAiAuIDJBhBoEiwAxhgyFo5yj7SEwK5iDs4Ox2RNEzn0ePckWPBs47QEJFdeH1Jiu3As-cUTWRoClQMQAvD_BwE (дата звернення: 21.11.2025).
5. Вежбовська Л., Коваленко М. Візуальне мистецтво для людей з інвалідністю зору: повернення до синкретизму. *Demiurge: ідеї, технології, перспективи дизайну*. 2024. Т. 7, № 2. С. 216–233. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-7951.7.2.2024.315447>.
6. Войтко В. В. Корекційно-розвиткова робота з учнями з порушеннями опорно-рухового апарату в умовах інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. О. Е. Жосана. Кропивницький : КЗ

«КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2021. 96 с.

7. Воротинцева О. Менеджмент інклюзивної освіти на рівні громади: роль та місце інклюзивно-ресурсних центрів. *Інклюзія і суспільство*. 2024. Вип. 2 (7). С. 23–29. DOI: <https://doi.org/10.32782/2787-5137-2024-2-3>

8. Воротинцева О. Реалізація концепції інклюзивної освіти: роль інклюзивно-ресурсних центрів. *Inclusion and Diversity*. 2025. № 5. С. 10–14. DOI: <https://doi.org/10.32782/inclusion/2025.5.2>.

9. Гнецько З. І. Взаємозв'язок світла, форми та кольору в дизайні дитячих дошкільних закладів. *Вісник ХДАДМ*. 2013. № 2. С. 77–83.

10. ДБН В.2.2-4:2018. Будинки і споруди. Заклади дошкільної освіти. Зі Зміною № 1. На заміну ДБН В.2.2-4-97 ; чинний від 2022-09-01. Вид. офіц. Київ : Мінрегіон України, 2022. 43 с. URL: <https://e-construction.gov.ua/files-token/9a70e666df1f07acb5a325e255621b53> (дата звернення: 27.11.2025).

11. ДБН В.2.2-40:2018. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із Зміною № 1. На заміну ДБН В.2.2-17:2006 ; чинний від 2022-09-01. Вид. офіц. Київ, 2018. URL: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3192362160978134152?doc_type=2 (дата звернення: 13.06.2025).

12. Досвід роботи інклюзивно-ресурсного центру Тетіївської ОТГ. *Київський регіон*. 2019. URL: <https://kyivregion.info/2019/11/22/dosvid-roboty-inklyuzyvno-resursnogo-tsentru-tetiyivskoyi-ob-yednanoyi-terytorialnoyi-gromady/> (дата звернення: 09.11.2025)

13. ДСТУ Б ISO 21542:2013. Будинки і споруди. Доступність і зручність використання побудованого життєвого середовища (ISO 21542:2011, IDT). На заміну ДСТУ ISO 21542:2025 (ISO 21542:2021, IDT) ; чинний від 2014-04-01. Вид. офіц. Київ : Мінрегіон України, 2014. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=56128 (дата звернення: 30.11.2025).

14. Запровадження безбар'єрності освітніх послуг у закладах дошкільної та загальної середньої освіти : аналітичні матеріали для МОН

України / за заг. ред. Л. І. Прохоренко, В. В. Засенка, Н. А. Ярмоли. Київ : Інститут спеціальної педагогіки і психології ім. Миколи Ярмаченка НАПН України, 2024. 77 с. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=12614> (дата звернення: 30.11.2025).

15. Засенко В. В. Освіта осіб з особливими потребами: проблеми війни і миру. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2024. № 3 (115). С. 20–36. DOI: <https://doi.org/10.33189/ectu.v115i3.182>

16. Захарова Л. Г., Норд Г. Л. Технології використання інноваційного інтерактивного обладнання в корекційно-розвитковій діяльності в умовах інклюзивно-ресурсних центрів : методичні рекомендації для фахівців ІРЦ та установ з інклюзивною формою навчання. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. 108 с.

17. Зубченко С. О., Каплан Ю. Б., Тищенко Ю. А. Створення безбар'єрного середовища та соціальна інклюзія: світовий досвід для України: аналіт. доп. Київ : НІСД, 2020. 25 с.

18. Інклюзивна освіта. *MEBLIX*. URL: <https://meblix.ua/uk/inklyuzivnoye-obrazovaniye/?srsltid=AfmBOoqUqQJLPZ84LTPwukyhmxEZ0jBgW2Uw0S3qIaC0HklXbKZy3Q> (дата звернення: 30.11.2025).

19. Інклюзивно-ресурсні центри. *Україна. Інклюзія*. 2020. URL: <https://ircenter.gov.ua/news/view/id/31> (дата звернення: 27.11.2025).

20. Інноваційний парк UNIT.City. *UFuture*. URL: <https://ufuture.com/uk/nashi-kompaniyi/innovatsijnij-park-unit-city/> (дата звернення: 27.11.2025).

21. Інтерактивна підлога для інклюзії та реабілітації. *Briolight*. URL: https://briolight.com/product/interactive-floor/?gad_source=1&gad_campaignid=22924578155&gbraid=0AAAAADxTlOplbLXa7dXqv7jewTkQJKAf&gclid=CjwKCAiA86_JBhAIEiwA4i9JuzTsFZfJ_-bqnb2SFlJWssXQHpc0AUhshOMT-MC1weq5twwkSH2exoCYKUQAvD_BwE (дата звернення: 30.11.2025).

22. Інтерактивний пол AV-Днепр. *AV-Днепр. Системний інтегратор*.

Проектори та інтерактивне обладнання. URL: <https://av-dnepr.com.ua/shop/interaktyvni-systemy/interaktyvnyj-pol/> (дата звернення: 21.11.2025).

23. ІПЦ № 13 Дніпровського району м. Києва. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/groups/448661833680108/> (дата звернення: 09.11.2025)

24. Іттен Й. Мистецтво кольору: суб'єктивний досвід і об'єктивне пізнання як шлях до мистецтва. ArtHuss, 2022. 96 с.

25. Калініна Т. С., Яцинік А. В. Теоретичний аналіз з питань діяльності інклюзивно-ресурсних центрів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Спеціальна психологія*. 2024. С. 119–123. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2024.2.23>.

26. Кіхтенко В. У UNIT.City створили терапевтичний музичний простір для боротьби з тривожністю. *The Village Україна*. 2022. URL: <https://www.village.com.ua/village/city/city-news/330127-u-unit-city-stvorili-saund-terapevtichniy-prostir-dlya-borotbi-z-trivozhnistyu> (дата звернення: 30.11.2025).

27. Комунальна установа «Гірський інклюзивно-ресурсний центр» Гірська ТГ Київської області. *ТГ. Крайці практики*. URL: <https://www.wiki.hromady.org/> (дата звернення: 09.11.2025)

28. Кравченко Ю. Переваги дверей прихованого монтажу. *Portes*. URL: <https://portes.ua/ua/blog/preimushestva-skrytyh-dverej/> (дата звернення: 28.11.2025).

29. Литовченко С. Діяльність ІПЦ у системі підтримки дітей з особливими освітніми потребами: актуальні питання. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2020. № 4(93). С. 30–36.

30. Меблі для закладів корекції, реабілітації. *ISD inclusive space developer*. URL: <https://inclusivespace.shop/katalog/korekciya-ta-reabilitaciya-isd/mebli-dlya-irts/> (дата звернення: 30.11.2025).

31. Методичні рекомендації з дисципліни «Особливості проєктування інклюзивного предметно-просторового середовища» для студентів 1 курсу другого рівня вищої освіти (магістр) за напрямом підготовки. Харків : ХДАДМ,

2022. 78 с.

32. Мирошніченко О. О. Сенсорна інтеграція учнів з особливими освітніми потребами. *Варіативні моделі й технології трансформації професійного розвитку фахівців в умовах відкритої освіти* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (23 червня 2022 р.). Київ : ДЗВО «Університет менеджменту освіти», 2022. С. 257–263.

33. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ : 2018. 252 с.

34. Паламар С., Науменко М. Універсальний дизайн закладів освіти України: доступність інформаційного простору. Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2022. № 38. С. 69–76. URL: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2022.3811>

35. Пантюк М., Садова І., Ілляш С. Моделі розвитку освітньої інклюзії: історико-педагогічний дискурс. *Молодь і ринок*. 2023. № 9. С. 7–12. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.291108>

36. Панченко О. Інсталяція, яку готували для «Burning Man», переїхала до UNIT.City. *The Village Україна*. 2021. URL: <https://www.village.com.ua/village/city/city-news/313743-instalyatsiya-yaku-gotuvali-dlya-burning-man-pereyihala-do-unit-city> (дата звернення: 27.11.2025)

37. Перший Інноваційний парк в Україні. *UNIT.City*. URL: <https://unit.city/about/> (дата звернення: 27.11.2025).

38. Плінтус прихованого монтажу - всі плюси та мінуси. *Зроблено*. 2022. URL: <https://zrobлено.com.ua/blog/111> (дата звернення: 28.11.2025).

39. Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 23 квітня 2018 року № 414 : Наказ МОН України від 21.06.2019 № 873. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0783-19#Text> (дата звернення: 30.11.2025).

40. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр : Постанова Каб. Міністрів України від 12.07.2017 № 545 : станом на 28 серп.

2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-п#Text> (дата звернення: 29.11.2025).

41. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр : Постанова Каб. Міністрів України від 12.07.2017 № 545 : станом на 28 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-п#Text> (дата звернення: 30.11.2025).

42. Про затвердження Типового переліку спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних групах закладів дошкільної освіти : Наказ МОН України від 01.04.2019 № 423 : станом на 6 верес. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0403-19#Text> (дата звернення: 29.11.2025).

43. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 31 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 29.10.2025).

44. Прокопович Т. Основи кольорознавства: навч. посіб. Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2022. 125 с.

45. Прохоренко Л. Діяльність інклюзивно-ресурсних центрів в умовах війни: міфи та реалії. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2025. № 1 (26). С. 183–199. DOI: <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i26.285>.

46. Прохоренко Л. Інклюзивність та безбар'єрність освітнього простору: діти з особливими освітніми потребами. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2025. № 2(25). С. 203-219. DOI: <https://doi.org/10.33189/epsn.v2i25.265>.

47. Розвиток політики інклюзивних шкіл. Інтегроване планування послуг, їх надання та фінансування в Канаді: посібник / Дж. Блейз, Е. Чорнобой, Ш. Крокер, Е. Страт, О. Красюкова-Еннз. Київ : Паливода А. В., 2012. 46 с.

48. Розка А. А. Діяльність ІРЦ: зміст, напрями, характеристика. *Людина і цифрове суспільство: когніція – мова – освіта – дискурс* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (15–16 травня 2025 р.). Київ : КНЛУ, 2025. С. 410–

411.

49. Семикіна О. Воргач А. Інклюзивний дизайн: основні прийоми дизайн-проектування середовища для дітей з особливими потребами. *Актуальні проблеми сучасного дизайну*, Воргач А. Інклюзивний дизайн: основні прийоми дизайн-проектування середовища для дітей з особливими потребами. *Актуальні проблеми сучасного дизайну* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 27 квітня 2022 р.). Київ : КНУТД, 2022.

50. Семикіна О., Воргач А. Інклюзивний дизайн: основні прийоми дизайн-проектування середовища для дітей з особливими потребами. *Актуальні проблеми сучасного дизайну* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 27 квітня 2022 р.). Київ : КНУТД, 2022. С. 224–227.

51. Сенсорна кімната «Релакс» з обладнанням TIA-SPORT. *TIA-Sport*. URL: <https://price.tia-sport.com/ua/sensornaya-komnata-dlya-detej/sensornaya-komnata-relaks-s-oborudovanyem-tia-sport> (дата звернення: 30.11.2025).

52. Скрипко А. *Як у них і як у нас: закордонні приклади системи раннього втручання*. НУІІ. 2020. URL: <https://nus.org.ua/2020/10/01/yak-u-nyh-i-yak-u-nas-zakordonni-pryklady-systemy-rannogo-vtruchannya/> (дата звернення: 09.11.2025)

53. Сухоцька І. Б. Інклюзивно-ресурсний центр в системі соціальної роботи. *Інноваційна педагогіка*. 2023. № 59. С. 207–211. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/59.44>.

54. Тренажер для дрібної моторики 40×50 см – реабілітаційна дошка для дітей і дорослих. *ROZETKA*. URL: <https://meblix.ua/uk/inklyuzivnoye-obrazovaniye/?srsId=AfmBOoqUqQJLPZ84LTPwukyhmXUEZ0jBgW2Uw0S3qIac0HklXbKZy3Q> (дата звернення: 21.11.2025)

55. Троян І. *Докладно про інклюзивне навчання за кордоном: думки українських учителів та батьків дітей з ООП*. НУІІ. 2024. URL : <https://nus.org.ua/2024/01/03/dokladno-pro-inklyuzyvne-navchannya-za-kordonom-dumky-ukrayinskyh-uchyteliv-ta-batkiv-ditej-z-ooop/> (дата звернення: 09.11.2025)

56. У Жмеринці в ІРЦ відкрили 3 нові кімнати для дітей з особливими

освітніми потребами: які послуги. *Жмеринка.City*. 2023. URL: <https://zhmerynka.city/articles/274566/-u-zhmerinci-v-irc-vidkrili-3-novi-kimnati-dlya-ditej-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-yaki-poslugi> (дата звернення: 09.11.2025)

57. У Сумах ІРЦ № 1 відновив свою роботу. *СУМІ : Інформаційний портал Сумської міської ради*. 2020. URL: <https://smr.gov.ua/uk/novini/podiji/19656-u-sumakh-irts-1-vidnoviv-svoyu-robotu.html> (дата звернення: 09.11.2025)

58. У Чернігові відкрився перший в області інклюзивно-ресурсний центр. *Офіц. веб-портал Чернігівської міської ради*. 2018. URL: <https://chernigiv-rada.gov.ua/news/id-407/> (дата звернення: 09.11.2025)

59. Фоменко О. О. Впровадження ергономічних рішень для створення інклюзивного середовища. *Art and Design*. 2024. № 4. DOI: <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2024.4.14>.

60. Цапенко С. А., Кравченко А. І. Загальна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації* : матеріали наук.-практ. конф. (15 лютого 2018 р., м. Суми). Суми, 2018. С. 44–48.

61. Як облаштувати архітектурно доступну школу. *На Урок*. 2022. URL: <https://naurok.com.ua/yak-oblashtuvati-arhitekturno-dostupnu-shkolu-314631.html> (дата звернення: 30.11.2025).

62. Eco Friendly Interior Design for Children’s Educational Centre. *Society of British & International Interior Design. SBID*. URL: <https://www.sbid.org/project-of-the-week-dou-dou-education-center/> (date of access: 30.11.2025).

63. Gür T., Artan I. Sensory Development in Children and Supportive Suggestions: “Child Development Perspective”. *Journal of Child Development and Education*. 2025. Vol. 1, Issue 1. P. 68–77. URL: <https://dergipark.org.tr/en/pub/jocde/issue/88349/1596149> (дата звернення: 30.11.2025).

64. Inclusive Design Research Centre (OCAD University). URL:

<https://idrc.ocadu.ca/> (дата звернення: 27.11.2025).

65. Inclusive Education Center, Enrico Molteni Architecture. *ArchDaily*. 2023. URL: <https://www.archdaily.com/1019228/inclusive-education-center-enrico-molteni-architecture> (date of access: 30.11.2025).

66. LED-куб для сенсорної кімнати. *ElizLabs*. URL: https://elizlabs.com.ua/ru/led-kub-dlja-sjensornoj-komnaty?srsltid=AfmBOooZLzYXZx6W93crYsUpUS5yjC38ZoA6mz3LapSZ5CvjPpk_cg2X (дата звернення: 21.11.2025).

67. Mace R. L., Hardie G. J., Place J. P. Accessible environments: Toward universal design. Raleigh: North Carolina State University. 1996. URL: www.ncsu.edu/ncsu/design/cud/pubs_p/docs/ACC_Environments.pdf (дата звернення: 29.11.2025).

68. Mostafa M. An Architecture for Autism: Concepts of Design Intervention for the Autistic User. *Archnet-IJAR: International Journal of Architectural Research*. 2008. Vol. 2, № 1. С. 189–211. DOI: <https://doi.org/10.26687/archnet-ijar.v2i1.182>.

69. Premier Special Education Center in Dubai with Exceptional Interiors. *Seed. Social Educational Emotional Development*. URL: <https://seedse.ae/seed-gallery/interior/> (date of access: 30.11.2025).

70. Resource Rooms in Special Education: Purpose and Benefits. *Kaltman & Katz*. 2024. URL: <https://www.kaltmanlaw.com/post/resource-rooms-in-special-education> (date of access: 26.11.2025).

71. Sánchez D. Spring / Joey Ho Design. *ArchDaily*. 2013. URL: <https://www.archdaily.com/485970/spring-joey-ho-design> (date of access: 30.11.2025).

72. Sanders L., Stapper P. J. From designing to co-designing to collective dreaming: three slices in time. *Interactions*. 2014. № 21 (6). P. 24-33. DOI: <https://doi.org/10.1145/2670616>.

73. Special Education Design. *Wold Architects & Engineers*. URL: <https://www.woldae.com/expertise/education-design/special-education-design> (date

of access: 26.11.2025).

74. The 10 Best Inclusively Designed Schools in America. *ProCare Therapy*. 2024. URL: <https://www.procaretherapy.com/blog/the-10-best-inclusively-designed-schools-in-america/> (дата звернення: 09.11.2025)

75. UNIT.City. Архітектура для інновацій. *Pragmatika*. 2019. URL: <https://pragmatika.media/unit-city-arhitektura-dlja-innovacij/> (дата звернення: 27.11.2025).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Charles
University

Zahrádky Castle Competition

part of 10th INSPIRELI AWARDS

3rd place

WINNER

ALONA HLUSHAK, ANASTASIIA USTENKO, DARYNA KOTELNIKOVA,
BABARYKA NATALIA, DARYNA KOVBASIUK, TURCHENIUK ANNA,
VIACHESLAV RUKAVISHNIKOV, POLINA KATSION, VIOLETTA
SEMENCHENKO, BUIIMISTER OLEKSANDRA, DMYTRENKO OKSANA, KOROL
MARHARYTA, MARIIA MOSKALENKO, KHARCHENKO MARIA, ABRAMOVA
IRYNA, ANGELIKA NIZHNIK, YAKIV BUZDYHAN

Kyiv National University of
Technology and Design

prof. MUDr. Milena Králíčková, Ph.D.
Rector of Charles University

Ing. Karel Smejkal, Ph.D.
Intl Assoc. AIA
President of the INSPIRELI AWARDS

INSPIRE
AWARDS

ДОДАТОК Б

Апробація результатів роботи

Котельнікова Д. В., магістр, Шмельова-Нестеренко О. Є., доц.

Київський національний університет технологій та дизайну

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРІВ
ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ**

Kotelnikova D. V., Master, Shmelova-Nesterenko O. Ye., Assoc.

Kyiv National University of Technologies and Design

**CONTEMPORARY TRENDS AND FEATURES OF THE INTERIOR DESIGN OF
INCLUSIVE RESOURCE CENTERS**

Анотація. У статті розглянуто сучасні підходи до дизайну інтер'єрів інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) в Україні у контексті принципів інклюзивної та універсальної освіти. Проаналізовано нормативно-правові засади формування безбар'єрного освітнього середовища та їхній вплив на просторово-планувальні й інтер'єрні рішення. На прикладі трьох функціонуючих ІРЦ у м. Києві та Київській області виявлено типові проблеми інтер'єрного середовища. На основі порівняння з зарубіжними прикладами інклюзивних освітніх центрів узагальнено ключові тенденції в дизайні інтер'єру ІРЦ та окреслено напрями його вдосконалення в українському контексті.

Ключові слова: інклюзивний дизайн, інклюзивно-ресурсний центр, дизайн інтер'єру, безбар'єрне середовище, особливі освітні потреби, адаптивні простори, дизайн середовища.

Abstract. The article examines contemporary approaches to the interior design of Inclusive Resource Centers (IRC) in Ukraine within the framework of inclusive and universal education principles. It analyzes the regulatory foundations of a barrier-free educational environment and their impact on spatial and interior design solutions. Drawing on three functioning IRCs in Kyiv and Kyiv region as case studies, the paper identifies typical problems of the interior environment. Based on a comparison with international examples of inclusive educational centers, the main trends in IRC interior design are summarized and directions for its improvement in the Ukrainian context are outlined.

Keywords: inclusive design, inclusive resource center, interior design, barrier-free environment, special educational needs, adaptive spaces, environment design.

Вступ. Інклюзивна освіта та створення безбар'єрного середовища є одним із пріоритетів сучасної освітньої політики, спрямованої на забезпечення прав дітей з особливими освітніми потребами. В Україні важливим інструментом реалізації цих принципів стали інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ), де здійснюється комплексна оцінка розвитку дитини, корекційна робота та взаємодія з батьками й педагогами [3]. Умови воєнного стану посилюють значення таких центрів, ускладнюючи їхню роботу кадровими й організаційними викликами та підвищуючи потребу в психологічній підтримці дітей [2].

Міжнародні документи, зокрема Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, закріплюють підхід, за якого інвалідність розглядається як результат взаємодії людини з бар'єрним середовищем [12]. Закон України «Про освіту» визначає інклюзивне навчання як систему освітніх послуг, що базується на недискримінації та урахуванні різноманітності людини [5]. Водночас у практиці ІРЦ просторове й інтер'єрне середовище нерідко залишається другорядним: визначено, які фахівці та

кабінети потрібні, але недостатньо опрацьовані питання композиції, сенсорної комфортності та цілісності дизайну.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз сучасного стану інтер'єрного середовища інклюзивно-ресурсних центрів в Україні в контексті принципів інклюзивного й універсального дизайну та окреслення напрямів його вдосконалення з урахуванням зарубіжного досвіду й актуальних світових тенденцій. Для досягнення цієї мети узагальнено нормативні засади інклюзивної освіти, проаналізовано інтер'єри кількох діючих ІРЦ і розглянуто приклади інклюзивних освітніх просторів за кордоном.

Результати дослідження.

1. Інклюзивний та універсальний дизайн як основа формування освітнього середовища

Закон України «Про освіту» визначає інклюзивне освітнє середовище як сукупність умов, що забезпечують навчання дітей з урахуванням їхніх потреб, у тому числі завдяки адаптованому простору, засобам навчання та підтримувальним сервісам [5]. Міжнародний підхід, закріплений у Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, наголошує на необхідності усунення бар'єрів у фізичному, інформаційному й соціальному середовищі [12].

Як підкреслює Л. Прохоренко, поняття «особливі освітні потреби» охоплює не лише дітей з інвалідністю, а й тих, хто має мовні, соціальні чи психологічні труднощі, тому інклюзія розглядається як культура взаємоповаги й визнання різноманіття [6]. У цьому контексті зростає значення дитиноцентричного підходу: простір має проєктуватися від потреб дитини, її способів сприйняття, рівня автономності та сенсорної чутливості.

Концепція універсального дизайну, що активно впроваджується в освітніх практиках, полягає в тому, що середовище, послуги та інформація від початку створюються придатними для максимально широкого кола користувачів [4]. Рекомендації щодо застосування універсального дизайну в школах доповнюються принципом «розумного пристосування», коли умови гнучко адаптуються під конкретні потреби, не позбавляючи інших користувачів доступу до простору [1].

Аналітичні дослідження безбар'єрності демонструють, що успішна інклюзія пов'язана не лише з рівнем фінансування, а передусім із послідовною державною політикою та стратегічним плануванням, як це показує приклад Варшави [7]. У країнах Північної Європи питання підтримки молоді з різними життєвими обставинами тісно пов'язані з адаптацією освітнього середовища та ринку праці до різноманітності користувачів [11]. В Україні, за спостереженнями В. Засенка, воєнні події посилили запит на індивідуальні освітні траєкторії, дистанційні формати й розширення системи психолого-педагогічного супроводу [2], що вимагає переосмислення й просторових рішень.

Відтак, інтер'єр ІРЦ повинен не лише відповідати нормам доступності, а й забезпечувати безбар'єрність у широкому розумінні: психологічну безпеку, сенсорну комфортність, зрозумілість і доброзичливість середовища.

2. Аналіз інтер'єрів інклюзивно-ресурсних центрів у Києві та Київській області

Для оцінки поточного стану інтер'єрного середовища розглянуто три функціонуючі заклади: ІРЦ № 2 і № 11 Дарницького району м. Києва та ІРЦ Калитянської селищної ради (м. Бровари). Аналіз здійснювався на основі візуальних матеріалів, планувальних схем та архітектурно-просторових характеристик.

ІРЦ № 2 Дарницького району м. Києва розміщується в будівлі адміністративного типу з типовим коридорним плануванням. Простір оснащено базовим обладнанням для корекційної роботи: сенсорними тунелями, баланс-дошками, гімнастичними модулями, м'якими ігровими формами тощо. Позитивними є наявність зон рухової активності та достатня кількість природнього освітлення (рис. 1).

Джерело: <https://irc2dr.wixsite.com/website>

Рис. 1. Інклюзивно-ресурсний центр № 2 Дарницького району м. Києва

Водночас естетичне вирішення інтер'єру залишається поверхневим: стіни пофарбовані в стандартні пастельні відтінки без виражених акцентів, використано типові шкільні меблі, в кабінетах обмежена кількість приемних на дотик матеріалів. Ігрові, робочі та зони відпочинку мало диференційовані візуально, відсутнє чітке колірне чи графічне зонування. Загальна атмосфера центру асоціюється радше з поліклінікою, ніж із підтримувальним середовищем.

ІРЦ № 11 Дарницького району м. Києва має подібні композиційно-естетичні виклики. «Фон» інтер'єру виконано переважно в бежево-персикових тонах, що не формує виразного емоційного середовища, натомість килимки, меблі та ігрове обладнання мають надто яскраві, насичені кольори, які зосереджені в окремих зонах. У результаті чого, простір виглядає візуально перевантаженим і може бути складним для сприйняття дітьми з підвищеною сенсорною чутливістю (рис. 2).

Джерело: <https://www.facebook.com/groups/irc11kyiv>

Рис. 2. Інклюзивно-ресурсний центр № 11 Дарницького району м. Києва

ІРЦ Калитянської селищної ради (м. Бровари) вирізняється більш сучасним підходом до організації простору. У навчальних приміщеннях використано світлі пастельні кольори з контрастними акцентами, наявне різноманітне сенсорне обладнання, гойдалки, шведські стінки, балансувальні елементи. Інтер'єр виглядає теплішим і візуально привабливішим, а більш продумане зонування сприяє адаптивності занять (рис. 3).

Джерело: <https://www.facebook.com/groups/irc11kyiv>

Рис. 3. Інклюзивно-ресурсний центр Калитянської селищної ради

Водночас через обмежену площу спостерігається надмірна концентрація інвентарю, що створює візуальне перевантаження та ускладнює орієнтацію. Відсутність спеціальних акустичних рішень може призводити до того, що через інтенсивні заняття в одній кімнаті діти у сусідній кімнаті відволікаються. Попри ці недоліки, цей центр демонструє вищий рівень інтеграції принципів інклюзивного дизайну у порівнянні з іншими

Узагальнюючи аналіз трьох українських центрів, можна виділити такі типові проблеми інтер'єрного середовища:

- відсутність цілісної дизайн-концепції;
- недостатньо продумане функціонально-планувальне рішення і зонування;
- недостатнє або епізодичне використання ергономічних рішень та природніх матеріалів;
- незбалансована сенсорна насиченість простору та дефіцит «м'яких» і «тихих» зон для емоційного розвантаження;
- відсутність продуманої, інтуїтивно зрозумілої системи навігації;
- недостатня увага до природнього та штучного освітлення й акустичного комфорту.

3. Зарубіжні практики дизайну інтер'єрів інклюзивних освітніх центрів

Inclusive Education Center / Enrico Molteni Architecture (Парма, Італія) є прикладом закладу, де інклюзивний підхід реалізовано насамперед через просторову структуру та інтер'єр. Будівлю спроектовано як «пазл» із 72 взаємопов'язаних приміщень, утворених єдиним модулем 3,6*3,6*3,6 м [9]. Класи, зали та допоміжні кімнати поєднані системою зашкленних дверей, що забезпечує наскрізні візуальні зв'язки, різні ступені відкритості простору та залученості дітей до спільної діяльності.

Великі віконні прорізи й галереї формують світлий простір де переважає фактура дерева та інших матеріалів нейтральних відтінків, які створюють спокійний фон для активності (рис. 4).

Джерело: [9]

Рис. 4. Inclusive Education Center (Парма, Італія)

Dou Dou Education Center / Taipei Base Design Center (Шанхай, Кітай) поєднує екоорієнтований підхід із чіткою системою просторової навігації [8]. В інтер'єрі використано лише екологічні, нетоксичні матеріали, а простір організовано як мережу «маршрутів польоту»: діти пересуваються за кольоровими лініями та кодами до зон читання, гри чи навчання. Передбачені дитячі санвузли, питні фонтанчики, місця для самостійного догляду за собою, а також комфортні зони для батьків, які можуть відпочивати або працювати, зберігаючи візуальний контакт з дитиною (рис. 5).

Джерело: [8]

Рис. 5. Dou Dou Education Center (Шанхай, Кітай)

Spring Learning Center / Joey Ho Design (Гонконг, Кітай) реалізує концепцію «подвійної перспективи» – простір одночасно орієнтований на масштаб і потреби дитини та дорослого [14]. Інтер'єр виконано в спокійній колірній гаммі (білий, світло-зелений та пастельний блакитний) з активним використанням фактури дерева. У зоні кафе з'являються «будиночки на дереві» та гойдалки, у зоні читання – хвилястий рельєф, що утворює камерні місця для усамітнення. Подвійні набори меблів, сходишки біля рецепції та умивальники-фонтани різної висоти забезпечують зручну спільну взаємодію дітей і дорослих (рис. 6).

Джерело: [14]

Рис. 6. Spring Learning Center (Гонконг, Китай)

Спеціальні освітні заклади та ресурсні кімнати.

У рекомендаціях Wold Architects & Engineers для спеціальної освіти підкреслюється важливість адаптивних просторів: можливість змінювати конфігурацію меблів, використовувати мобільні перегородки, поєднувати або розділяти групи [13]. Простір має підтримувати різні рівні стимуляції, від активних до спокійних зон.

У публікації «Resource Rooms in Special Education: Purpose and Benefits» наголошено на необхідності гнучкого розташування столів (зокрема у формі «підкови»), виділення «тихих» куточків, використання теплих відтінків, комфортного освітлення й м'яких меблів, а також наявності чіткого розкладу й візуальних підказок, що знижує тривожність у дітей [10]. Сенсорна комфортність досягається завдяки поєднанню світла, кольору, текстур і контрольованого рівня шуму.

4. Основні світові тенденції дизайну інтер'єрів інклюзивних освітніх центрів

Порівняльний аналіз українських ІРЦ та розглянутих зарубіжних прикладів дає змогу виділити низку ключових тенденцій, актуальних для проектування інтер'єрів інклюзивно-ресурсних центрів:

- ***гнучкі просторові сценарії*** (зарубіжні проекти демонструють перехід від жорсткої коридорної системи до мережі взаємопов'язаних просторів, які можна поєднувати або розділяти залежно від виду діяльності: індивідуальної роботи, малих груп, спільних заходів; це реалізується за допомогою модульного планування, мобільних перегородок, трансформованих меблів, наскрізних візуальних зв'язків);

- ***цілісність дизайну, композиційних і колористичних рішень*** (замість перенасичених яскравих кольорів у сучасних центрах використовують нейтральний фон, на якому виділяють окремі акцентні зони, графіку чи меблі; такий підхід зменшує сенсорне перевантаження й дозволяє дітям зосереджуватися на діяльності, а не на візуальному шумі; усі елементи інтер'єру підпорядковані єдиній концепції: композиційна логіка простору узгоджена з навігацією, кольорова палітра – з функціями приміщень, графіка – з віковими особливостями дітей; це забезпечує легку орієнтацію, підтримує емоційний стан та зменшує відчуття хаотичності);

- ***натуральні матеріали, біофільний дизайн та тактильне різноманіття*** (деревина, текстиль, натуральні покриття та природні фактури, акустичні панелі з деревного волокна, інтегроване озеленення, панорамне скління з можливістю візуального контакту із зовнішнім середовищем формують тепле, «людяне» середовище, важливе для тривалого перебування дітей; також це забезпечує приємні тактильні відчуття, сприяє створенню відчуття захищеності, знижує рівень

стресу);

- **колірна та графічна навігація** (використання кольору як «маршруту» (лінії, «доріжки», піктограми) допомагає дітям самостійно орієнтуватися у просторі, запам'ятовувати зони за кольором чи символом, що особливо важливо для дітей з РАС або когнітивними порушеннями; навігація стає частиною дизайн-концепції, а не лише додатковим елементом);

- **сенсорний комфорт** (обов'язковим елементом стають простори для емоційної саморегуляції: маленькі «ніші», подіуми, м'які «печери», спеціально організовані куточки з приглушеним світлом, м'якими матеріалами, сенсорними предметами; вони дозволяють дитині вийти зі стану перенавантаження та комфортно повернутися до роботи);

- **інклюзивний та універсальний дизайн** (простір від початку проектується доступним для максимально широкого кола користувачів: від дітей з різними типами ООП до батьків, педагогів та відвідувачів із мобільними чи сенсорними обмеженнями).

Для українських ІРЦ ці тенденції можуть стати орієнтирами модернізації. Зокрема, важливо перейти від фрагментарних ремонтів окремих кімнат до розроблення цілісних дизайн-концепцій, у яких функціональні, композиційні, колористичні та сенсорні рішення працюють як єдина система.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що інтер'єрне середовище українських інклюзивно-ресурсних центрів загалом відповідає базовим функціональним вимогам, однак не реалізує у повній мірі потенціал інклюзивного та універсального дизайну. Виявлені проблеми стосуються насамперед відсутності цілісної дизайн-концепції, обмеженої гнучкості простору, недостатньої уваги до сенсорної комфортності, навігації та використання природних матеріалів.

Порівняння з зарубіжними практиками показує, що перспективним є перехід від окремих ремонтів до системного проектування ІРЦ як дитиноцентричних, адаптивних і візуально цілісних просторів. Подальший розвиток цих закладів має ґрунтуватися на інтеграції принципів універсального дизайну на всіх етапах проектування, міждисциплінарній співпраці фахівців та розумінні інтер'єру ІРЦ як важливого інструмента підтримки й розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Список використаної літератури

1. Байда Л. Як застосовувати в школах універсальний дизайн, стандарти доступності й розумне пристосування. НУШ. 2020. URL: <https://nus.org.ua/2020/06/22/yak-zastosovuvaty-v-shkolah-universalnyj-dyzajn-standarty-dostupnosti-i-rozumne-prystosuvannya/>.
2. Засенко В. Освіта осіб з особливими потребами: проблеми війни і миру. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2024. Вип. 115. № 3. С. 20-36. DOI: <https://doi.org/10.33189/ectu.v115i3.182>.
3. Орленко І. Розвиток інклюзивно-ресурсних центрів в умовах воєнного стану: стратегічні підходи та методологічні орієнтири. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2025. Вип. 1. № 26. С. 169–183. DOI: <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i26.284>.
4. Паламар С., Науменко М. Універсальний дизайн закладів освіти України: доступність інформаційного простору. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2022. Вип. 38. № 2. С. 69–76. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2022.3811>.
5. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
6. Прохоренко Л. Інклюзивність та безбар'єрність освітнього простору: діти з особливими освітніми потребами. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2024. Вип. 2. № 25. С. 203-219. DOI: <https://doi.org/10.33189/epsn.v2i25.265>.
7. Створення безбар'єрного середовища та соціальна інклюзія: світовий досвід для України : аналіт. доп. / [Зубченко С. О., Каплан Ю. Б., Тищенко Ю. А.]. Київ : НІСД, 2020. 24 с.
8. Eco Friendly Interior Design for Children's Educational Centre. Project of the Week: Dou Dou Education Center. *SBID*. 2019. URL: <https://www.sbid.org/project-of-the-week-dou-dou-education-center/>.

9. Inclusive Education Center / Enrico Molteni Architecture. *ArchDaily*. 2024. URL: <https://www.archdaily.com/1019228/inclusive-education-center-enrico-molteni-architecture>.
10. Markley T. Resource Rooms in Special Education: Purpose and Benefits. *K Altman Law*. 2024. URL: <https://www.kaltmanlaw.com/post/resource-rooms-in-special-education>.
11. New Policies to Promote Youth Inclusion: Accommodation of Diversity in the Nordic Welfare States / Nordic Council of Ministers. Copenhagen, 2015. URL: <https://norden.diva-portal.org https://www.norden.org/en/publication/new-policies-promote-youth-inclusion>
12. Sieberns A. Universal Design and Human Rights: The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). Berlin : German Institute for Human Rights, 2018. P. 1–5. URL: <https://repository.ifla.org/items/714e8e4b-424e-48cc-b795-99b03148266a>.
13. Special Education. *Wold*. URL: <https://www.woldae.com/expertise/education-design/special-education-design>.
14. Spring / Joey Ho Design. *ArchDaily*. 2014. URL: <https://www.archdaily.com/485970/spring-joey-ho-design>.

ДОДАТОК В

Ілюстративний матеріал до кваліфікаційної магістерської роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

ФАКУЛЬТЕТ ДИЗАЙНУ
КАФЕДРА ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРУ І МЕБЛІВ

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему:

*Дизайн-проектування інтер'єру інклюзивно-ресурсного центру,
як соціально значущого простору*

*Спеціальність 022 Дизайн
Освітня програма Дизайн середовища*

*Виконала студентка групи МгДс-24: Дарина КОТЕЛЬНИКОВА
Науковий керівник: д. філос. Олександра ШМЕЛЬОВА-НЕСТЕРЕНКО
Рецензент: к. мист., доц. Данило КОСЕНКО*

Київ 2025

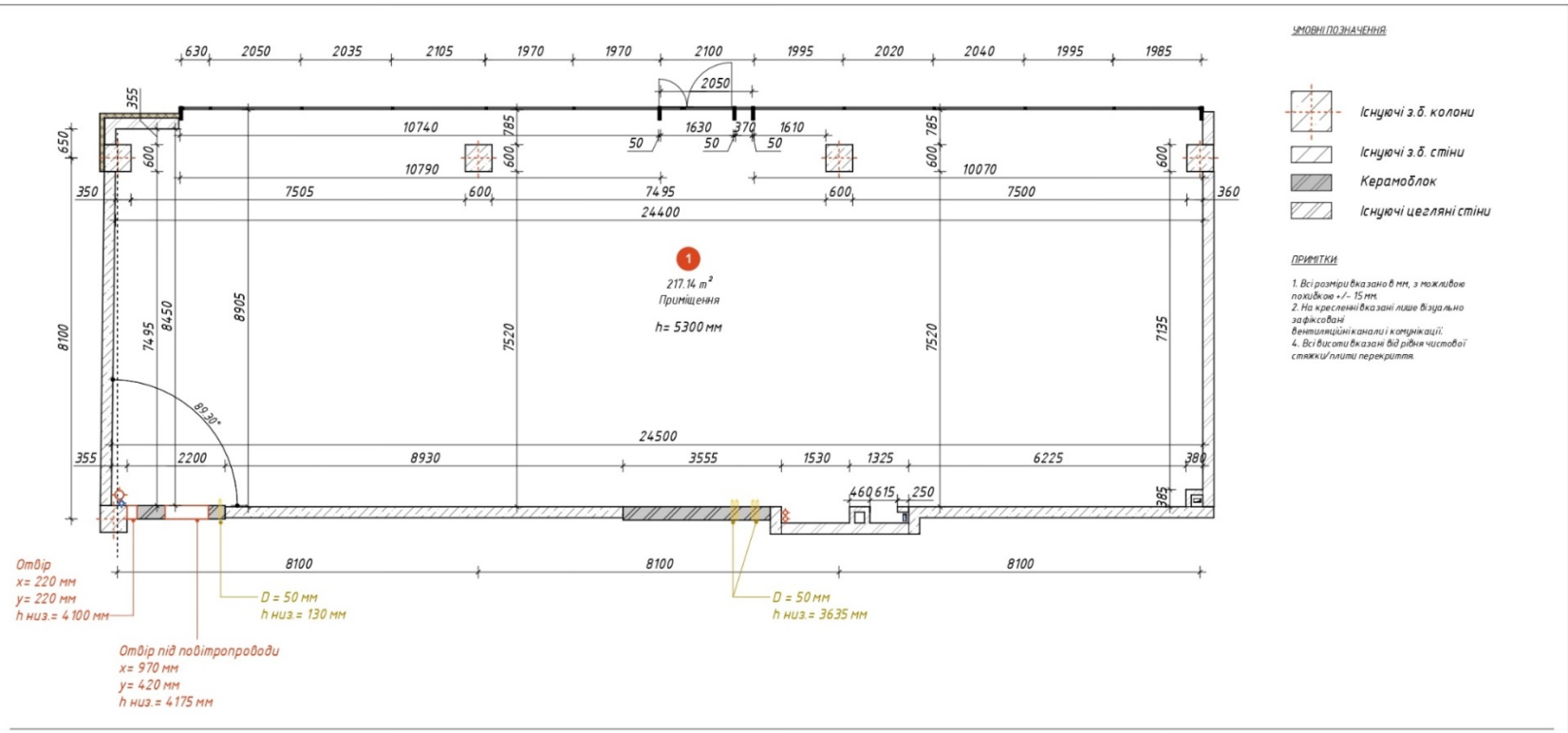
ЗМІСТ КРЕСЛЕНЬ

02	ЗМІСТ
03	ОБМІРНИЙ ПЛАН
04	3D ВИГЛЯД ІСНУЮЧОГО СТАНУ
05	ПЛАН МОНТАЖУ ПЕРЕГОРОДОК
06	3D ВИГЛЯД МОНТАЖУ ПЕРЕГОРОДОК
07	ПЛАН ПЕРЕПЛАНУВАННЯ/ЗОНУВАННЯ
08	ПЛАН РОЗТАШУВАННЯ МЕБЛІВ ТА ОБЛАДНАННЯ
09	ПЛАН РОЗТАШУВАННЯ МЕБЛІВ. 3D-ВИГЛЯД
10	ПЛАН РОЗМІЩЕННЯ ОСВІТЛЮВАЛЬНИХ ПРИЛАДІВ
11	ПЛАН ГРУП СВІТЛА ТА ВИМИКАЧІВ
12	ПЛАН РОЗЕТОК ТА ЕЛЕКТРОВИВОДІВ
13	ПЛАН СТЕЛЬ
14	ПЛАН ПІДЛОГОВИХ ПОКРИТТІВ
15	ПЛАН ОЗДОБЛЮВАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ СТІН
16	ПЛАН МАРКУВАННЯ РОЗГОРТОК
17	РОЗГОРТКИ ЗОНА РЕЦЕПЦІЇ
18	РОЗГОРТКИ. ЗОНА ГРУПОВИХ ЗАНЯТТЬ
18.1	РОЗГОРТКИ. ЗОНА ГРУПОВИХ ЗАНЯТТЬ
19	РОЗГОРТКИ. ПОБУТОВА ОРІЄНТАЦІЯ
19.1	РОЗГОРТКИ. ПОБУТОВА ОРІЄНТАЦІЯ С
20	РОЗГОРТКИ. КАБІНЕТ РЕАБІЛІТОЛОГА
20.1	РОЗГОРТКИ. КАБІНЕТ РЕАБІЛІТОЛОГА
21	РОЗГОРТКИ. КАБІНЕТ ЛОГОПЕДА
21.1	РОЗГОРТКИ. КАБІНЕТ ЛОГОПЕДА

ЗМІСТ КРЕСЛЕНЬ

22	РОЗГОРТКИ. ПЕРЕГОВОРНА
22.1	РОЗГОРТКИ. ПЕРЕГОВОРНА
23	ДЕТАЛЬ
24	ЕСКІЗНІ НАЧЕРКИ
25	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. ЗОНА РЕЦЕПЦІЇ
26	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. ЗОНА РЕЦЕПЦІЇ
27	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. ЗОНА РЕЦЕПЦІЇ
28	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. ЗОНА РЕЦЕПЦІЇ
29	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. ЗОНА РЕЦЕПЦІЇ
30	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. ПЕРЕГОВОРНА
31	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. ПЕРЕГОВОРНА
32	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. ЗОНА ГРУПОВИХ ЗАНЯТТЬ
33	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. ЗОНА ГРУПОВИХ ЗАНЯТТЬ
34	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. ЗОНА ГРУПОВИХ ЗАНЯТТЬ
35	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. ЗОНА ГРУПОВИХ ЗАНЯТТЬ
36	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. ПРОСТОРОВО-ПОБУТОВА ОРІЄНТАЦІЯ
37	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. ПРОСТОРОВО-ПОБУТОВА ОРІЄНТАЦІЯ
38	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. КАБІНЕТ РЕАБІЛІТОЛОГА
39	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. КАБІНЕТ РЕАБІЛІТОЛОГА
40	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. КАБІНЕТ РЕАБІЛІТОЛОГА
41	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. КАБІНЕТ ЛОГОПЕДА
42	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. КАБІНЕТ ЛОГОПЕДА
43	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. КАБІНЕТ ЛОГОПЕДА
44	ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. САНВУЗОЛ

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект Інклюзивно-ресурсного центру	Стадія	Аркуш
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Е.				ДП	02 49
				Зміст	КНУТД	

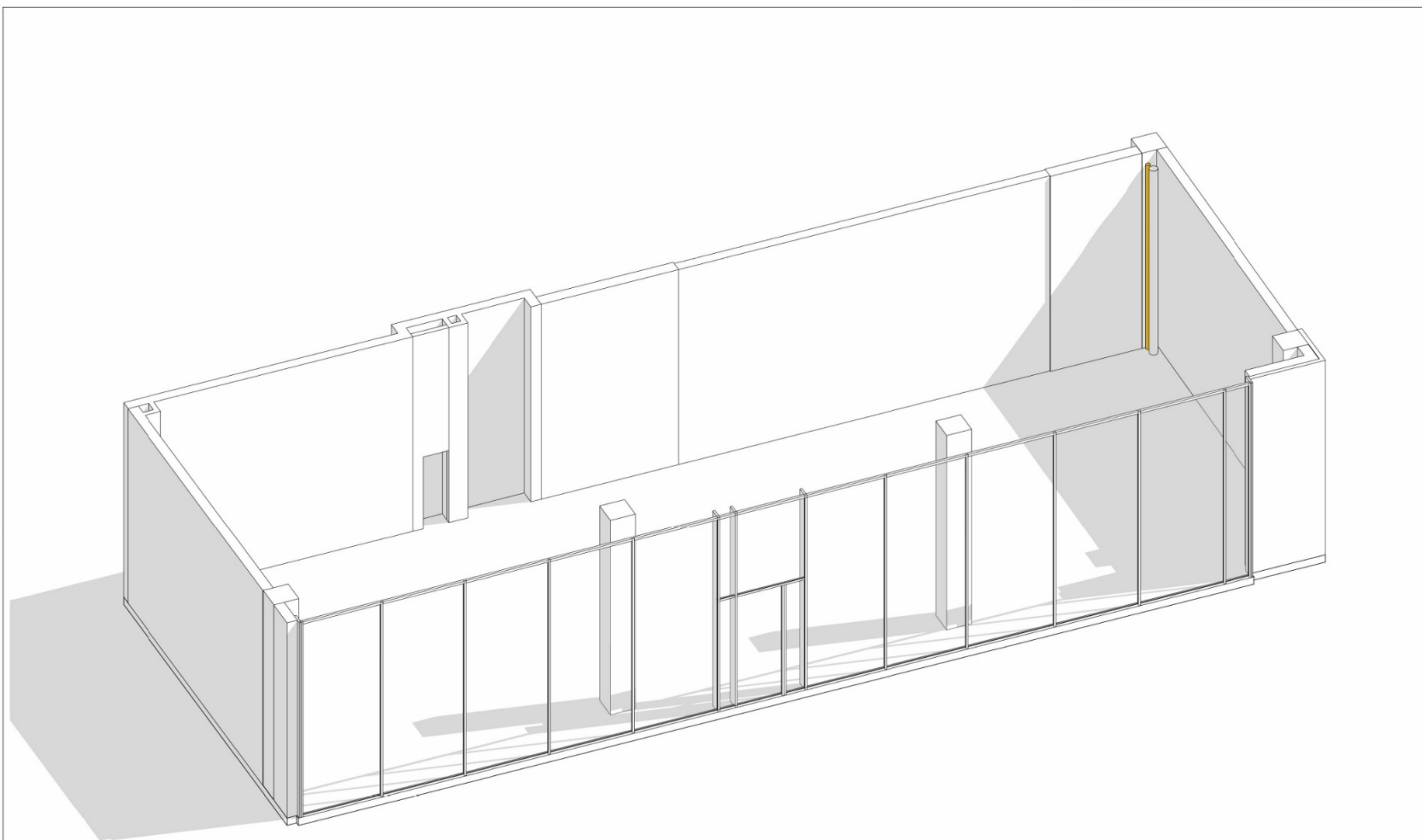
АРХІТЕКТУРНА СИТУАЦІЯ

Приміщення для розміщення інклюзивно-ресурсного центру знаходиться на першому поверсі сучасного офісного комплексу UNIT.City. Це відкриває одразу кілька важливих переваг: простота доступу для відвідувачів, зручний вихід назовні та можливість організувати простір відповідно до потреб маломобільних груп населення без необхідності додаткових під'юмників чи складних систем вертикального транспорту.

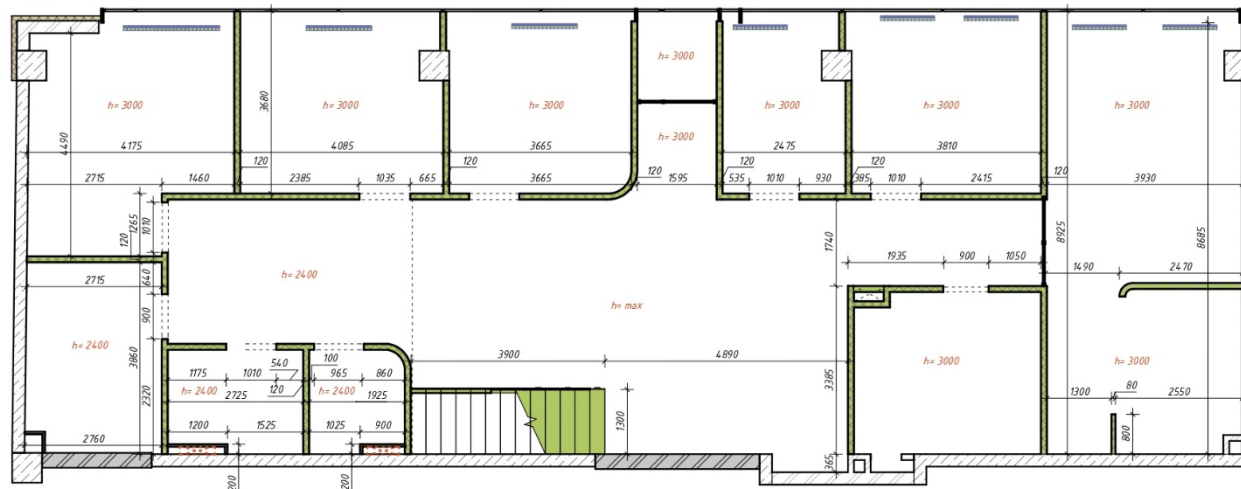
Найбільш биразна архітектурна характеристика приміщення – величезні панорамні вікна, що займають значну частину фасаду. Вони створюють відчуття відкритості та забезпечують природне освітлення, що є важливим фактором у контексті інклюзивного дизайну. Достатній рівень денного світла позитивно впливає на концентрацію, настрій і загальне самопочуття дітей, а також дозволяє органічно інтегрувати інтер'єр у міський контекст. Ще одна вагомий риса – висота стелі, яка сягає 5000 мм. Такий простір дає можливість вільно працювати з масштабом, формами та сценаріями освітлення. Це дозволяє створювати багаторівневі композиції, візуально зонувати простір без втрати відчуття легкості та простору. Для інклюзивного середовища це важливо, адже комфортне просторове відчуття допомагає уникнути переважаючої тривожності чи дезорієнтації у дітей з особливими освітніми потребами.

За своєю планувальною структурою приміщення є фактично чистою коробкою без внутрішніх перегородок. Це надає максимальну свободу для проєктних рішень: можна сформулювати простір, виходячи з функціональних потреб центру, організувати логічну послідовність приміщень, зручні маршрути пересування та правильно розподілити освітліні, ігрові, терапевтичні та адміністративні зони. Такий «чистий аркуш» особливо цінний, адже дозволяє застосувати принципи універсального дизайну з нуля, не підлаштовуючись під існуючі обмеження.

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект інклюзивно-ресурсного центру	Сторінка	Аркуш
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			Об'єкт	ДП	03
				Архив	49	
				Об'єктний план	КНУД	

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект інклюзивно-ресурсного центру	Стадія	Аркуш
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			ЗД- вигляд існуючого приміщення	ДП	04 49
					КНЧТД	

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

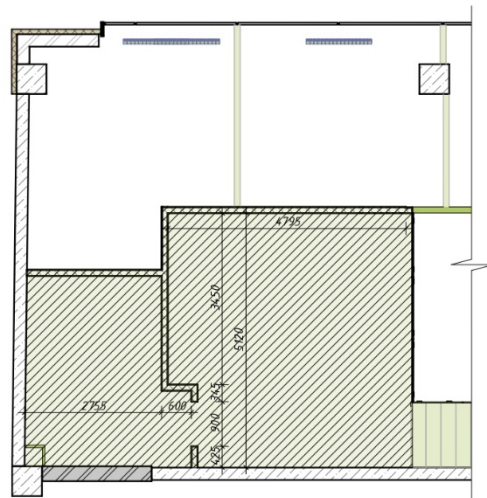
- існуючі стіни
- монтаж перегородок ГКЛ/ГКВ
- монтаж інсталяції під'їмніз

ПРИМІТКИ

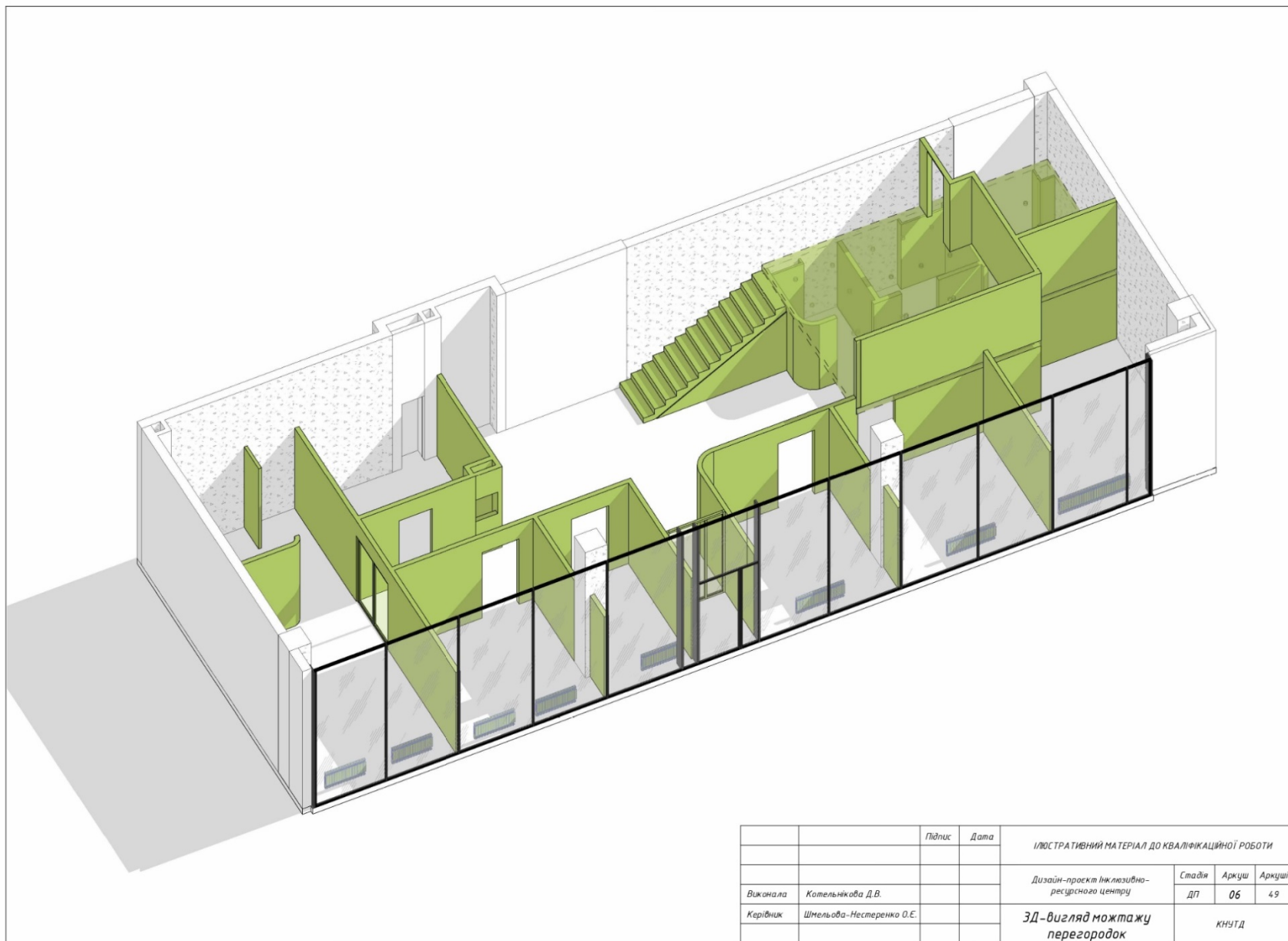
1. Всі розміри вказано в мм, з точністю ± 15 мм.
2. Об'єкти монтажних стін вказано з похибкою ± 15 мм.
3. Всі висоти вказані від рівня чистової підлоги.
4. Товщини монтажних стін на плані вказані з урахуванням шпательки.
5. Перегородки зводяться на все висоту приміщення, окрім тих, що вказані додатково.
6. Перегородки, крім влаштування, обов'язково вивести рівно по горизонталі та вертикалі. Допустима похибка - 5 мм.
7. Об'єкти вказані в плані вказані в плані шпательки під 90°.
8. Розміри вказані в плані, санітарні та у нішах для вбудованих меблів.

* Всі міжкімнатні перегородки = 120 мм

* Перегородки приєднані до існуючих віконних отворів.

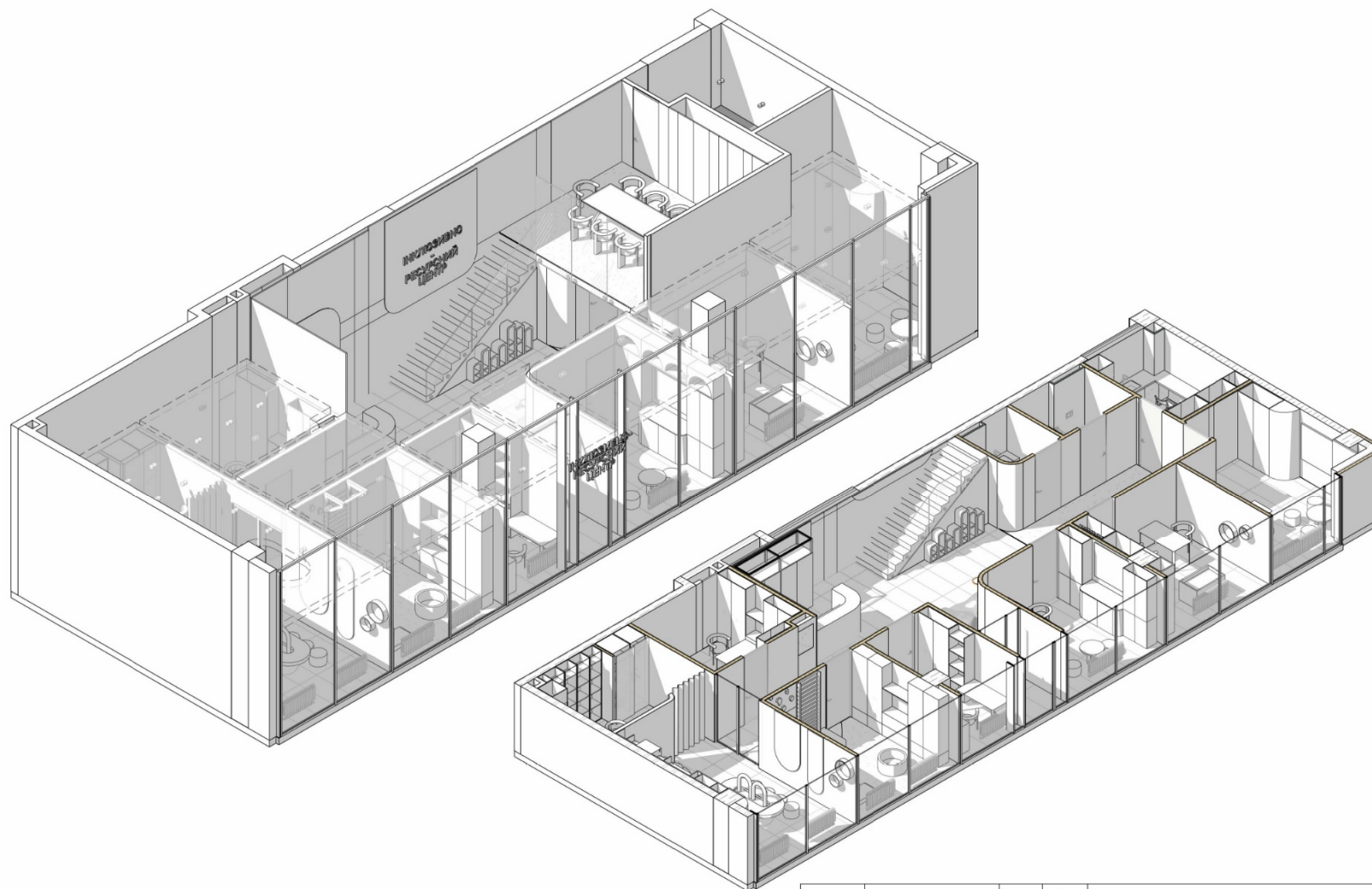
		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект інтегровано-ресурсного центру	Сторінка	Архив
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			План монтажу перегородок	ДП	05 49
					КНУД	

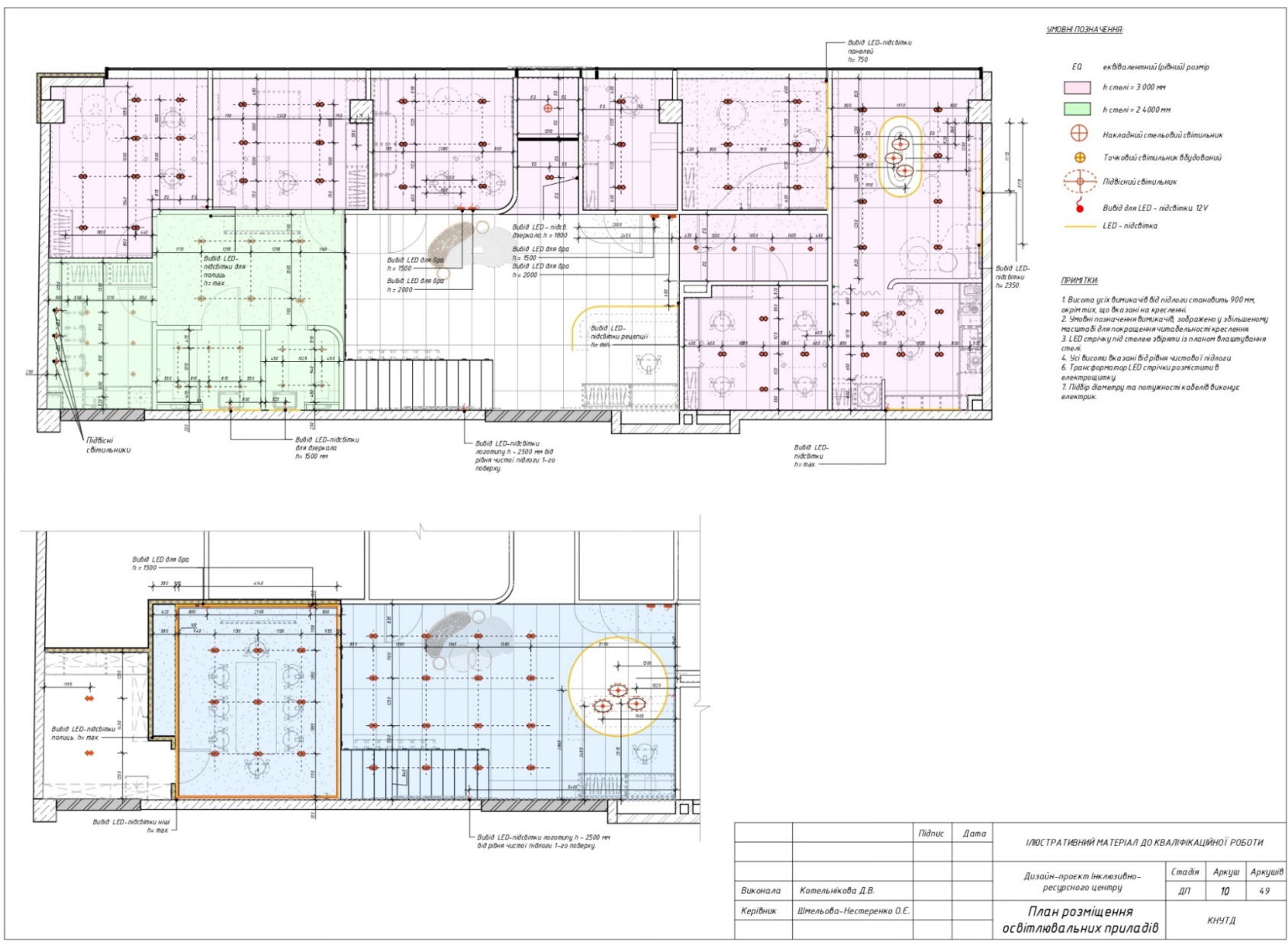

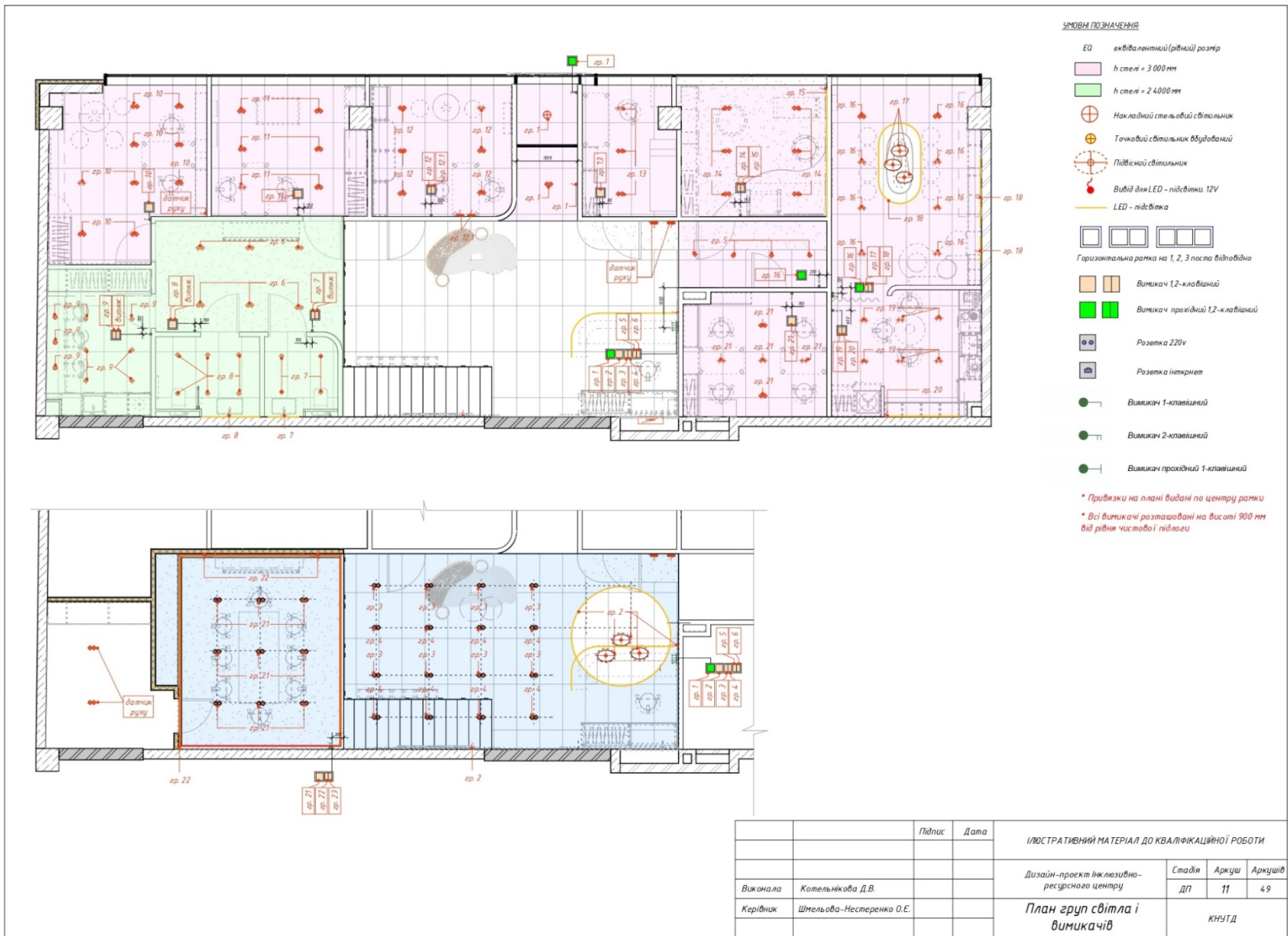

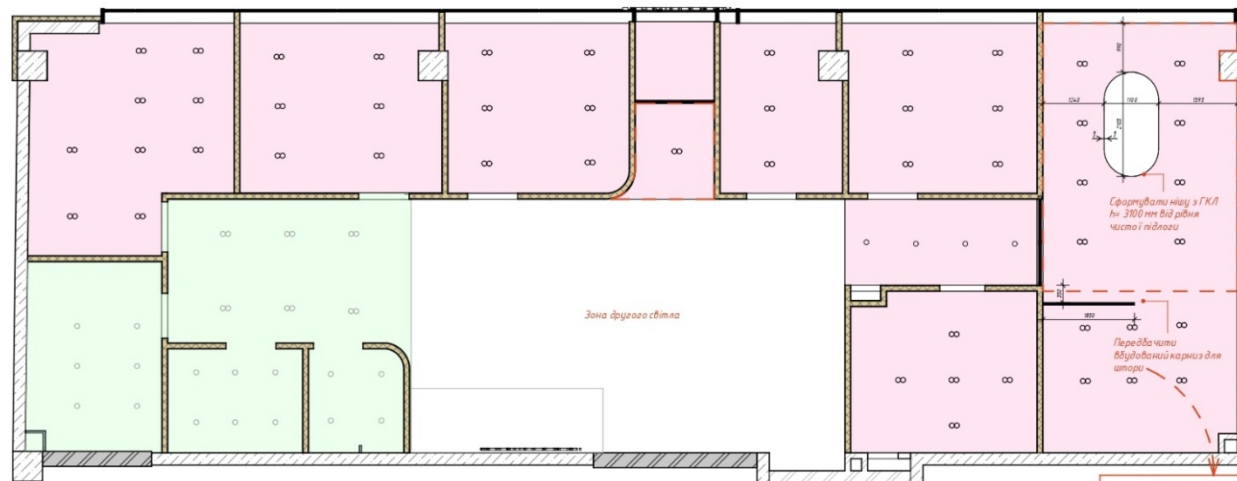
		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект інтелектуально-ресурсного центру	Стадія	Аркуш
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			План розташування меблів. 3Д вигляд	ДП	09 49
					КНУТД	

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

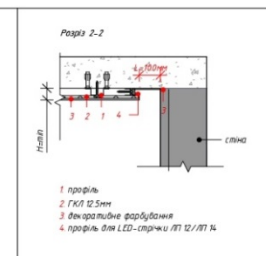
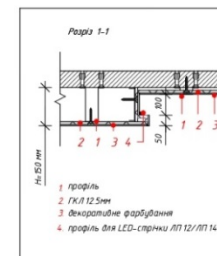
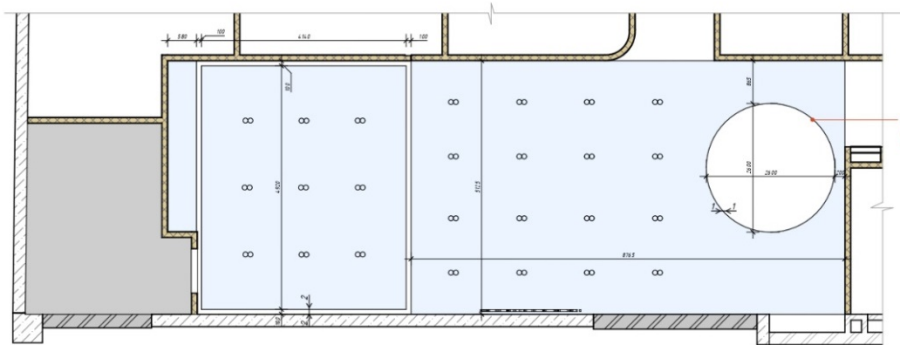
- Опуск стелі з ГКЛ. Фарбування й стелі в чистоту вигляді = 3 000 мм від рівня чистої підлоги.
- Опуск стелі з ГКЛ. Фарбування й стелі в чистоту вигляді = 2 400 мм від рівня чистої підлоги.
- Опуск стелі з ГКЛ. Фарбування й стелі в чистоту вигляді = 5 100 мм від рівня чистої підлоги.
- Покриття лаком для бетону.
- Стеля пофарбована в Neon™ (24). LittleGreene.

* Весь периметр стелі ОКРІМ зазначених на плані ділянок- вифарбувати в Rolling Fog® (14.3) LittleGreene.

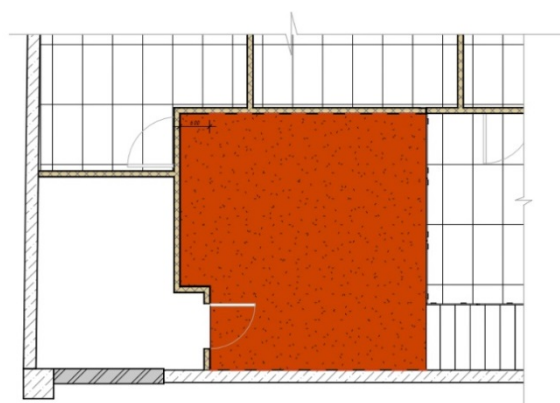
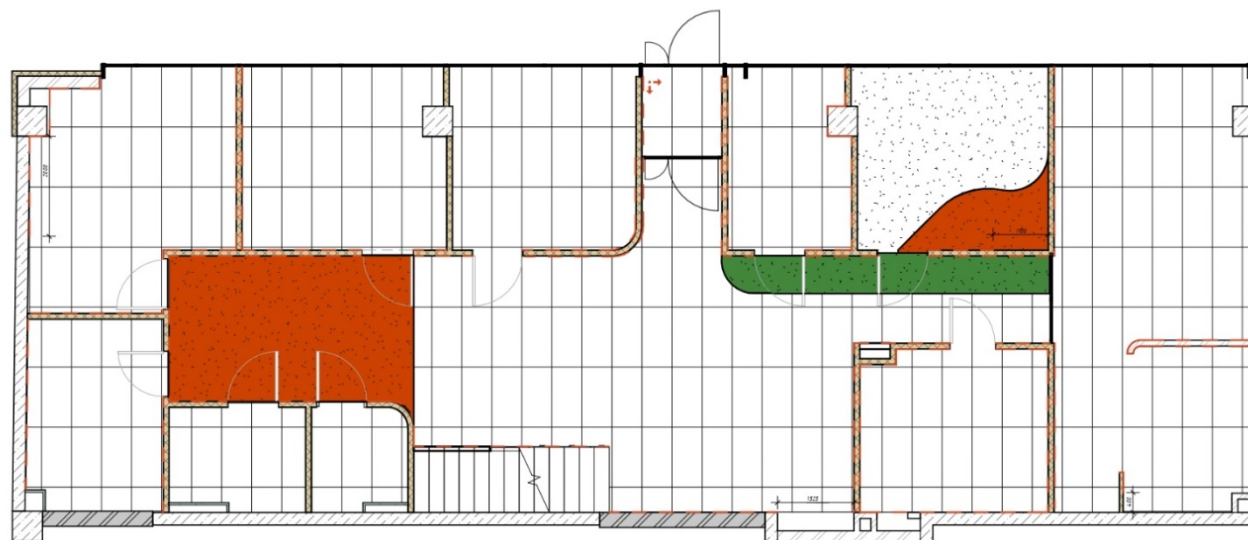

ПРИМІТКИ

Всі розміри вказані з урахуванням оздоблювальних матеріалів.

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект інженерно-ресурсного центру	Стадія	Аркуш
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Е.			План розміщення освітлювальних приладів	ДП	13 49
					КНУТД	

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

↑
→ напрямки розкладки підлогових покриттів

каболок Тип 1 11,2 м²
каболок Тип 2 38,3 м²
каболок Тип 3 4,8 м²
Керамогранітна плитка
1200 x 600 мм. Травертін.
188,8 м²

Плитка 60*120 Realstone
TraverTino Vein Bianco Refl Rca7

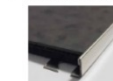
Код товару 400008163

Плінтус прихованого монтажу
115 мм. дов.

Плінтус прихованого монтажу 80мм
для інсталяції без покриття
фарбування в Чорний-м. 9005 ALU-
S2012RCH

Стик покриттів через Г-подібний куточок.

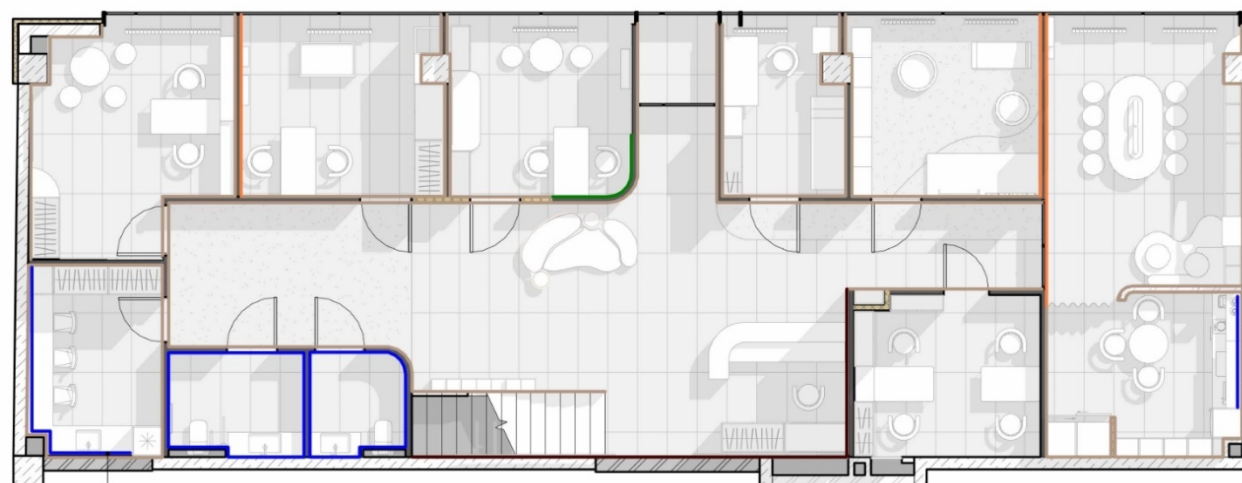
Куточок Г-подібний нержавілка.
10 мм 2.7 м ST10 Rawotex Код 10102

ПРИМІТКИ

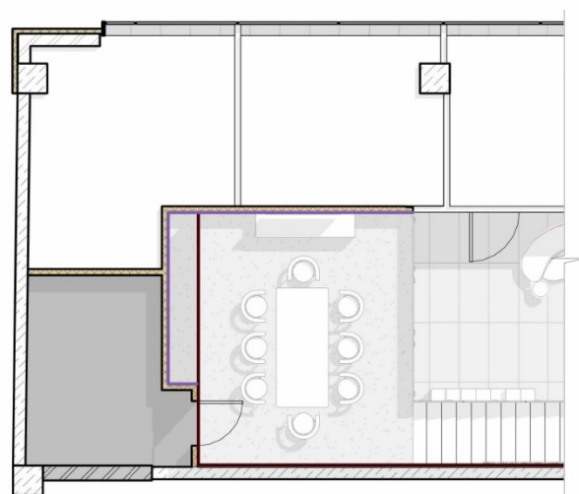
1. Всі розміри уточнити на місці.
2. Площа підлогових покриттів вказана без запасу та % на відрахунок.
3. Площа покриття уточнити на місці перед монтажем.
4. У зоні відкритих місць покриття не встановлюється.
5. Стик між покриттями 9мм.
6. Стик покриттів в дверних отворах виконувати в 2х см від сторони відкриття дверей.
7. Щоб між плитками – 9мм.

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект Інженерно-ресурсного центру	Старший	Архитектор
					ДП	14
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Е.			План підлогових покриттів	КНУТД	

Вказати робочу
поверхню плитково

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

- Меблеві панелі ТИП 1
- Меблеві панелі ТИП 2
- Фарба ТИП 1
- Фарба ТИП 2
- Фарба ТИП 3
- Фарба ТИП 4
- Керамограніт

Фарба тип 1:
Rolling Fog® (14.3), Little Greene.

Фарба тип 2:
Heal™ (24), Little Greene.

Фарба тип 3:
Sage Green™ (80), Little Greene.

Фарба тип 4:
Lamp Black™ (228), Little Greene.

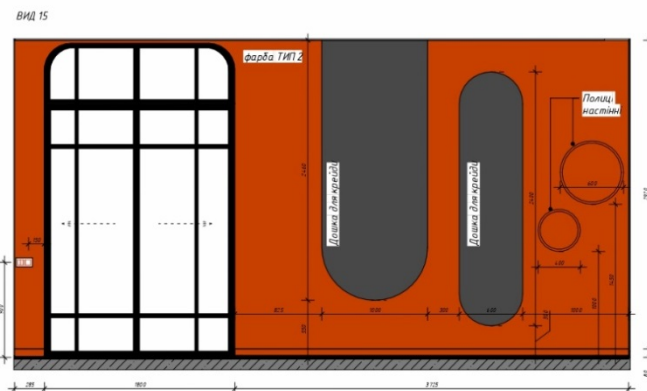
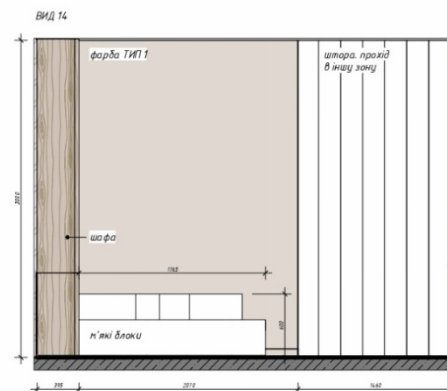
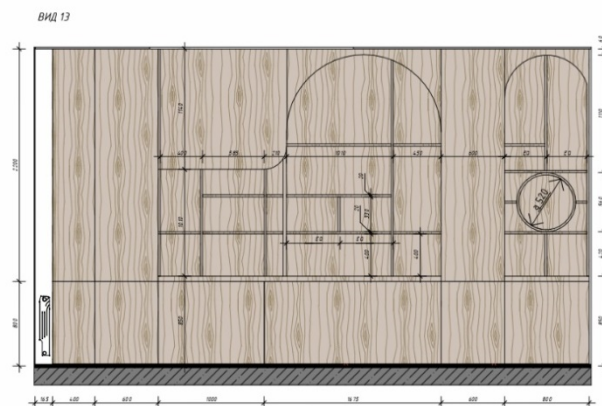

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект інклюзивно-ресурсного центру	Стадін	Аркуш
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			План оздоблювальних матеріалів	ДП	15
					КНУТД	49

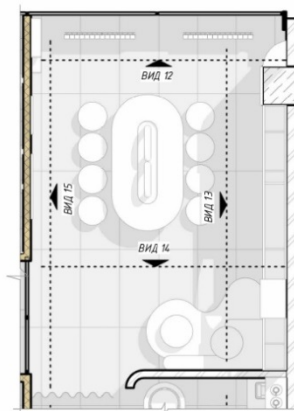

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект інклюзивно-ресурсного центру	Старий	Аркуш
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.				ДП	16 49
				План маркування розгортки	КНУТД	

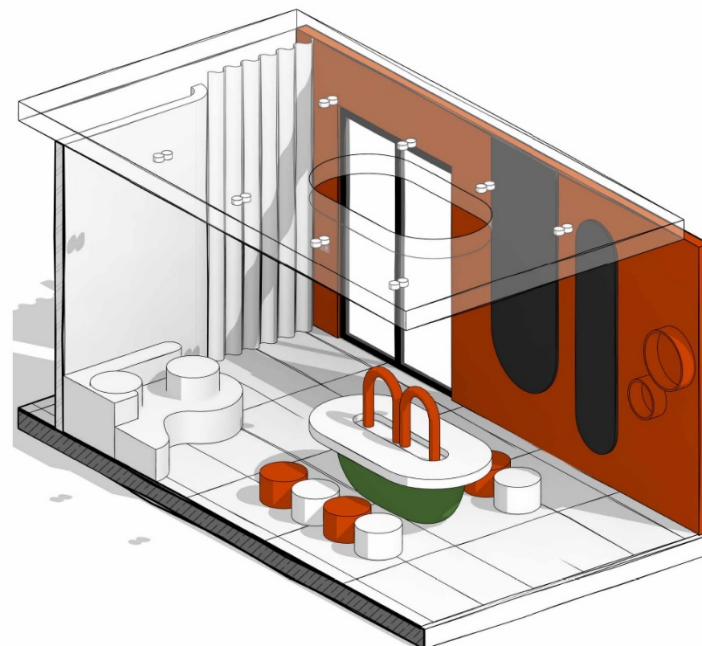
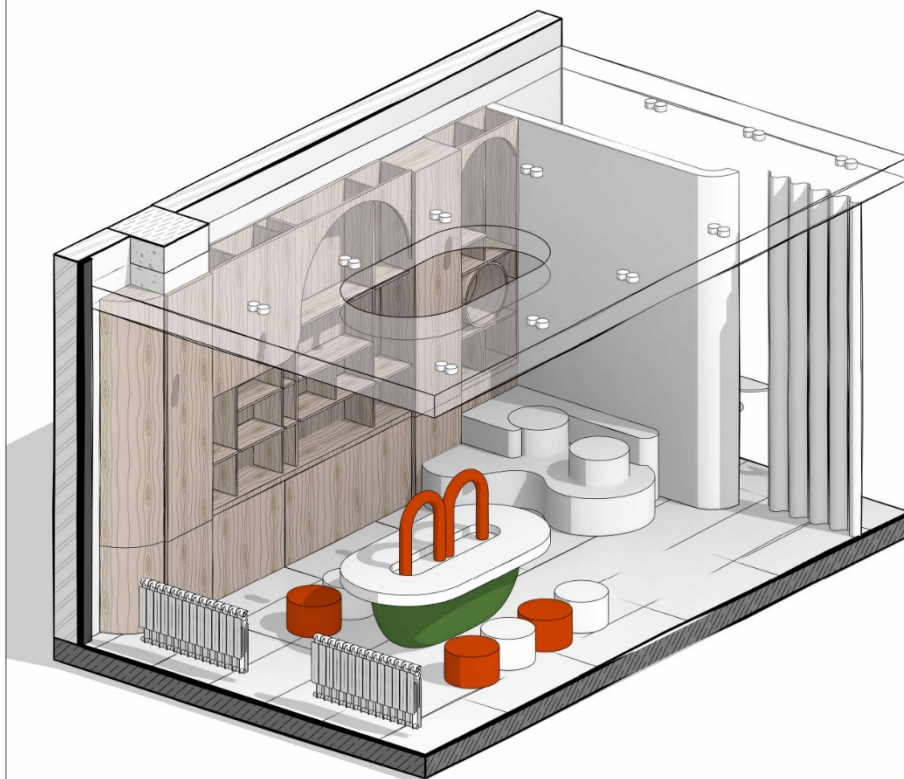
УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

ПРИМІТКИ:

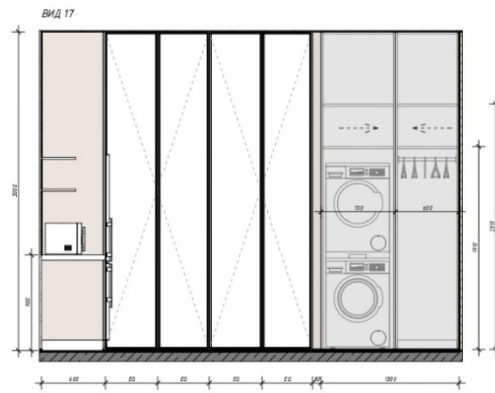
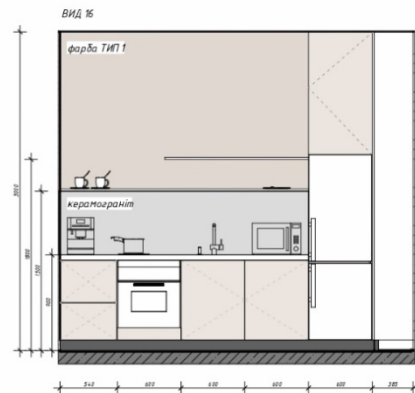
1. Всі розміри уточнити на місці.
2. Всі розміри вказані з урахуванням оздоблювальних матеріалів.
3. Всі висоти надані від чистого рівня підлоги.
4. Дивитись лист разом з планами сантехніки, електрики, вентиляції та кондиціонування

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ			
				Дизайн-проект лікбезно-ресурсного центру	Стадія	Аркуш	Аркуші
Виконала	Котельнікова Д.В.				ДП	18	49
Керівник	Штельова-Нестеренко О.Є.			РОЗГОРТКИ. Зона групових занять.	КНУД		

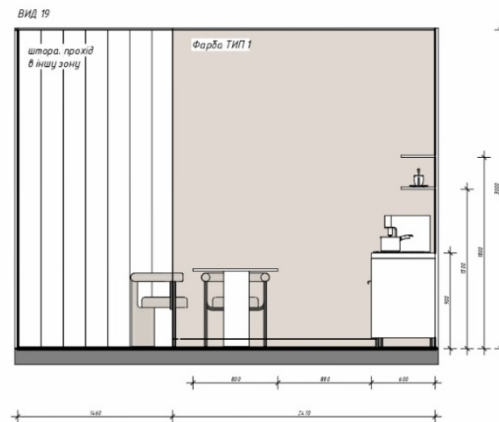
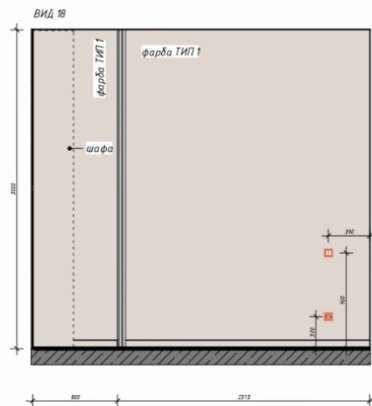
		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект Інклюзивно-ресурсного центру	Стадія	Аркуш
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			РОЗГОРТКИ. Зона групових занять.	ДП	18.1
						49
					КНУТД	

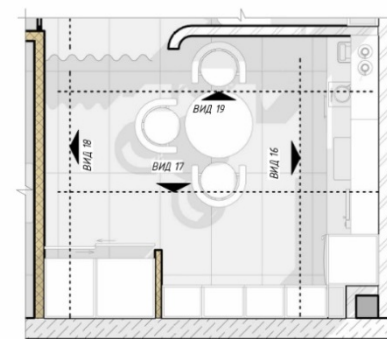

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

- Фарба тип 1:
Rolling Fog® (143) LITHEGREENE.
- Фарба тип 2:
Heal™ (24) LITHEGREENE.
- Фарба тип 3:
Sage Green™ (80) LITHEGREENE.
- Фарба тип 4:
Lamp Black™ (228) LITHEGREENE.

ПЛАН-СХЕМА

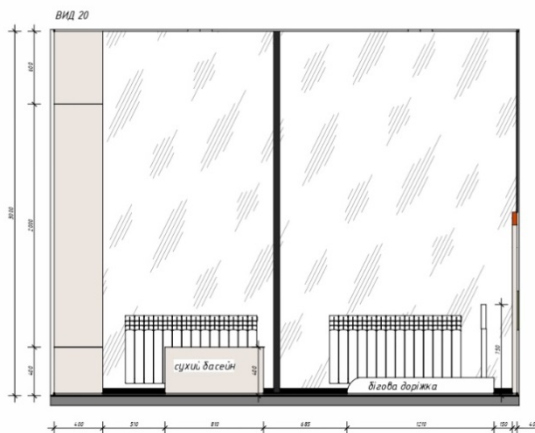
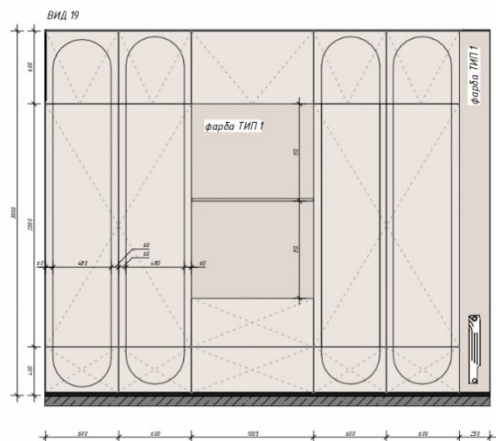
ПРИМІТКИ

1. Всі розміри уточнити на місці.
2. Всі розміри вказані з урахуванням оздоблювальних матеріалів.
3. Всі висоти на дані від чистового рівня підлоги.
4. Додатись лист разом з планом сантехніки, електрики, вентиляції та кондиціонування.

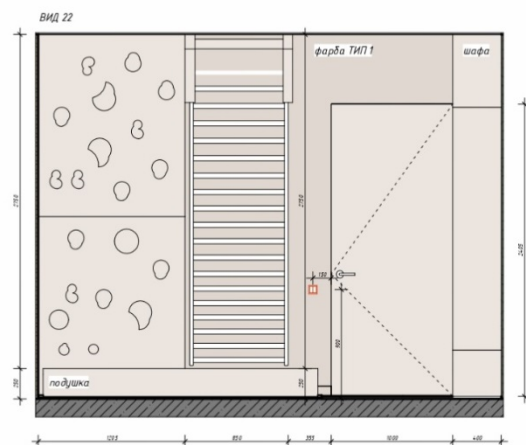
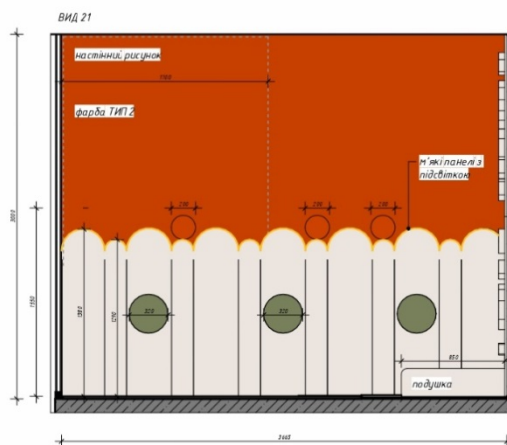
		Підпис	Дата	ІЛІСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект інж.назв.но-ресурсного центру	Статус	Аркуш
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			РОЗГОРТКИ. Побудова орієнтація	ДП	19
						49
						КНУТД

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект Інтегровано-ресурсного центру	Стадія	Аркуш
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			РОЗГОРТКИ. Побутова орієнтація	ДП	19.1
						49
					КНУТД	

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

ПЛАН-СХЕМА

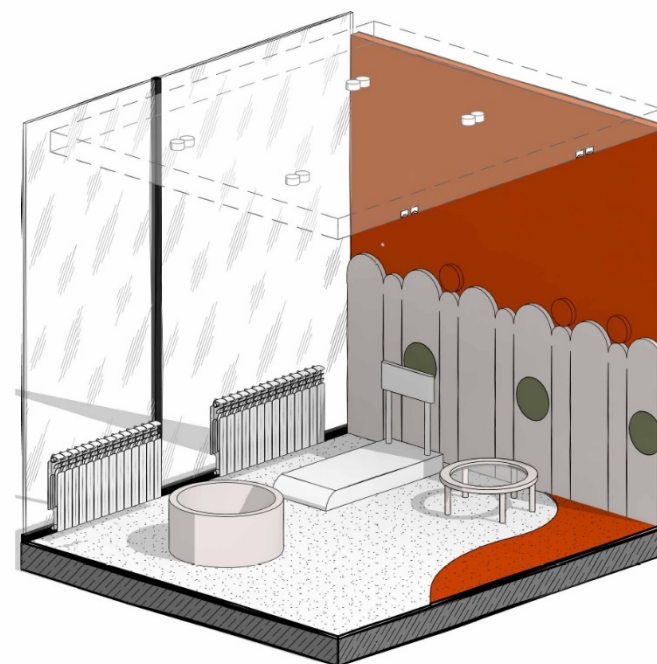
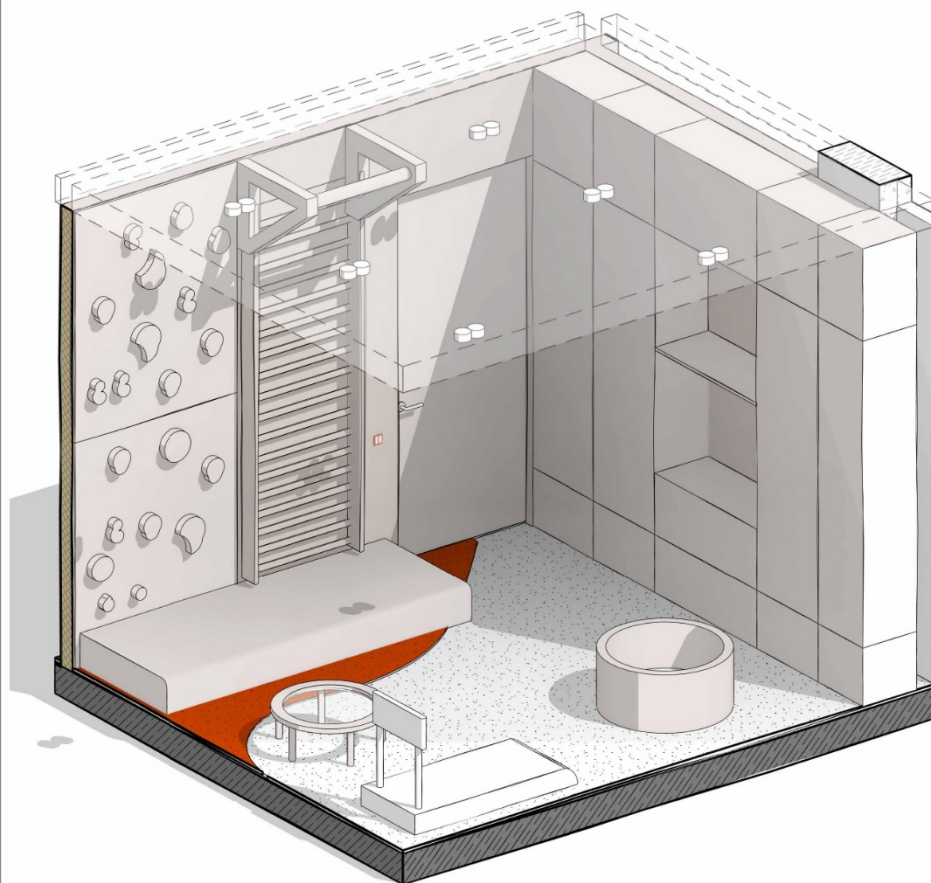

ПРИМІТКИ

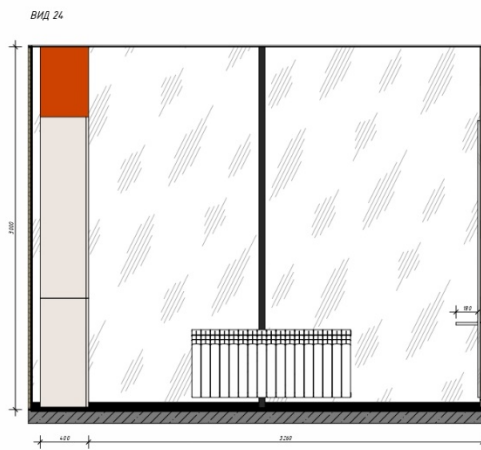
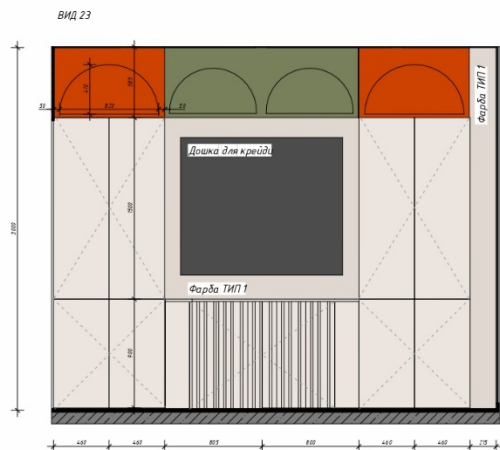
1. Всі розміри уточнити на місці.
2. Всі розміри вказані з цим же планом оздоблювальних матеріалів.
3. Всі висоти надані від чистового рівня підлоги.
4. Додати лист разом з планами сантехніки, електрики, вентиляції та кондиціонування.

		Підпис	Дата	ІЛІСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Віканала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект Інноваційно-ресурсного центру	Старий	Архив
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Е.				ДП	Архив
РОЗГОРТКИ. Кабінет реабілітолога					20	49
					КНУД	

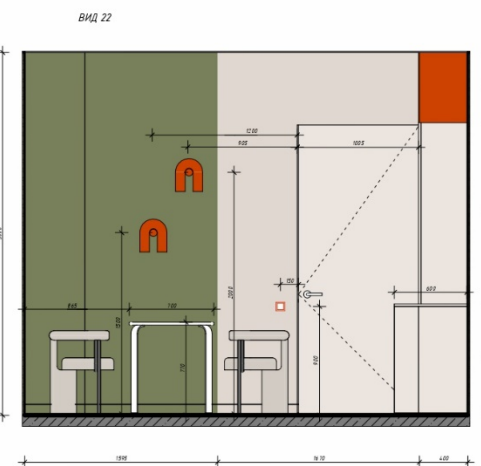
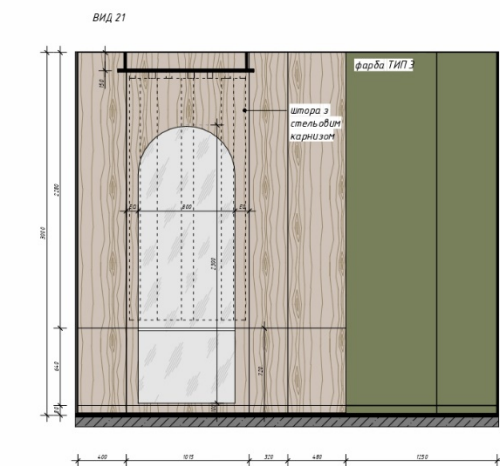

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ			
				Дизайн-проект Інклюзивно-ресурсного центру	Стадія	Аркуш	Аркушів
Виконала	Котельнікова Д.В.				ДП	20.1	49
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			РОЗГОРТКИ. Кабінет реабілітолога	КНУТД		

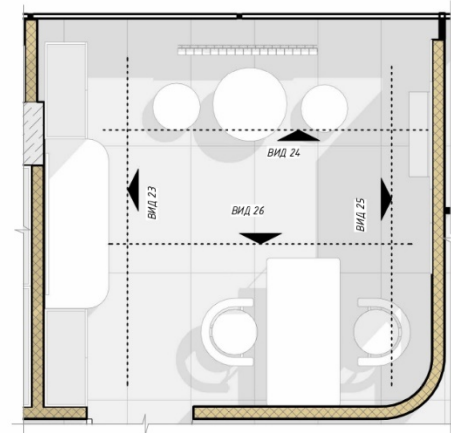

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

- Фарба тип 1:
Rolling Fog® (143) Little Greene.
- Фарба тип 2:
Heat™ (24) Little Greene.
- Фарба тип 3:
Sage Green™ (80) Little Greene.
- Фарба тип 4:
Lamp Black™ (228) Little Greene.

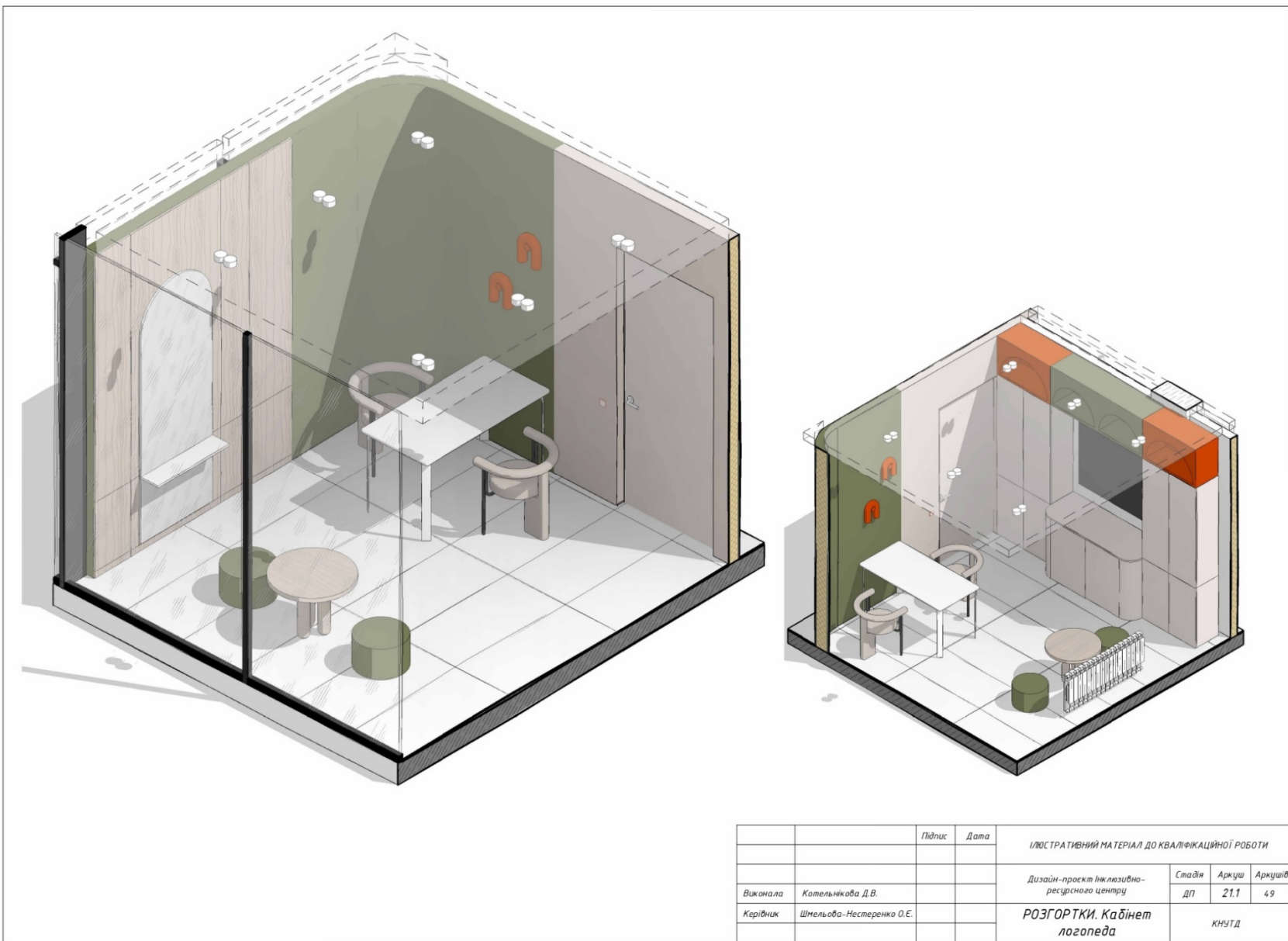
ПЛАН-СХЕМА

ПРИМІТКИ

1. Всі розміри уточнити на місці.
2. Всі розміри давати з урахуванням оздоблювальних матеріалів.
3. Всі висоти надати від чистового рівня підлоги.
4. Ділитися лист разом з планами сантехніки, електрики, вентиляції та кондиціювання.

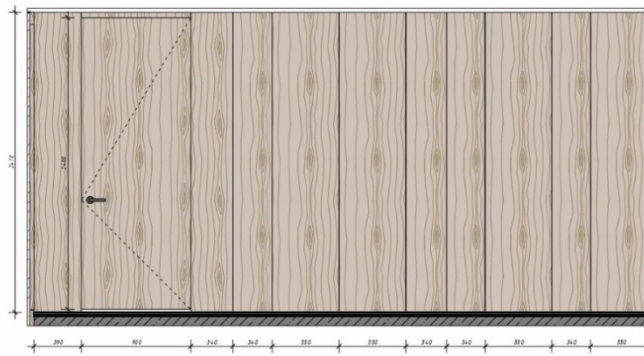
		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ			
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект інклюзивно-ресурсного центру		Стадія	Аркуш
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			РОЗГОРТКИ. Кабінет логопеда		ДП	Аркуш
						21	49
						КНУТД	

ВИД 27

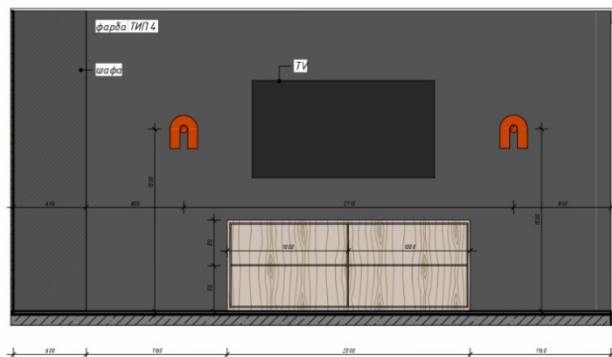
ВИД 28

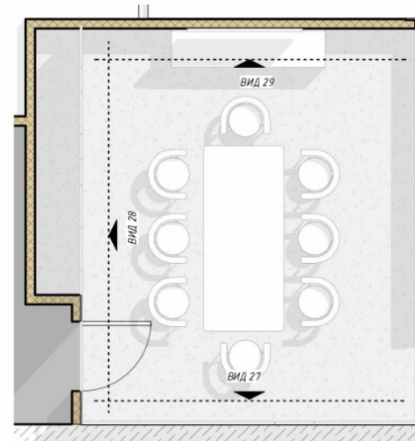
УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

- Фарба тин 1: Rolling Fog® (14.3) Little Greene.
- Фарба тин 2: Heat™ (24) Little Greene.
- Фарба тин 3: Sage Green™ (80) Little Greene.
- Фарба тин 4: Lamp Black™ (228) Little Greene.

ВИД 29

ПЛАН-СХЕМА

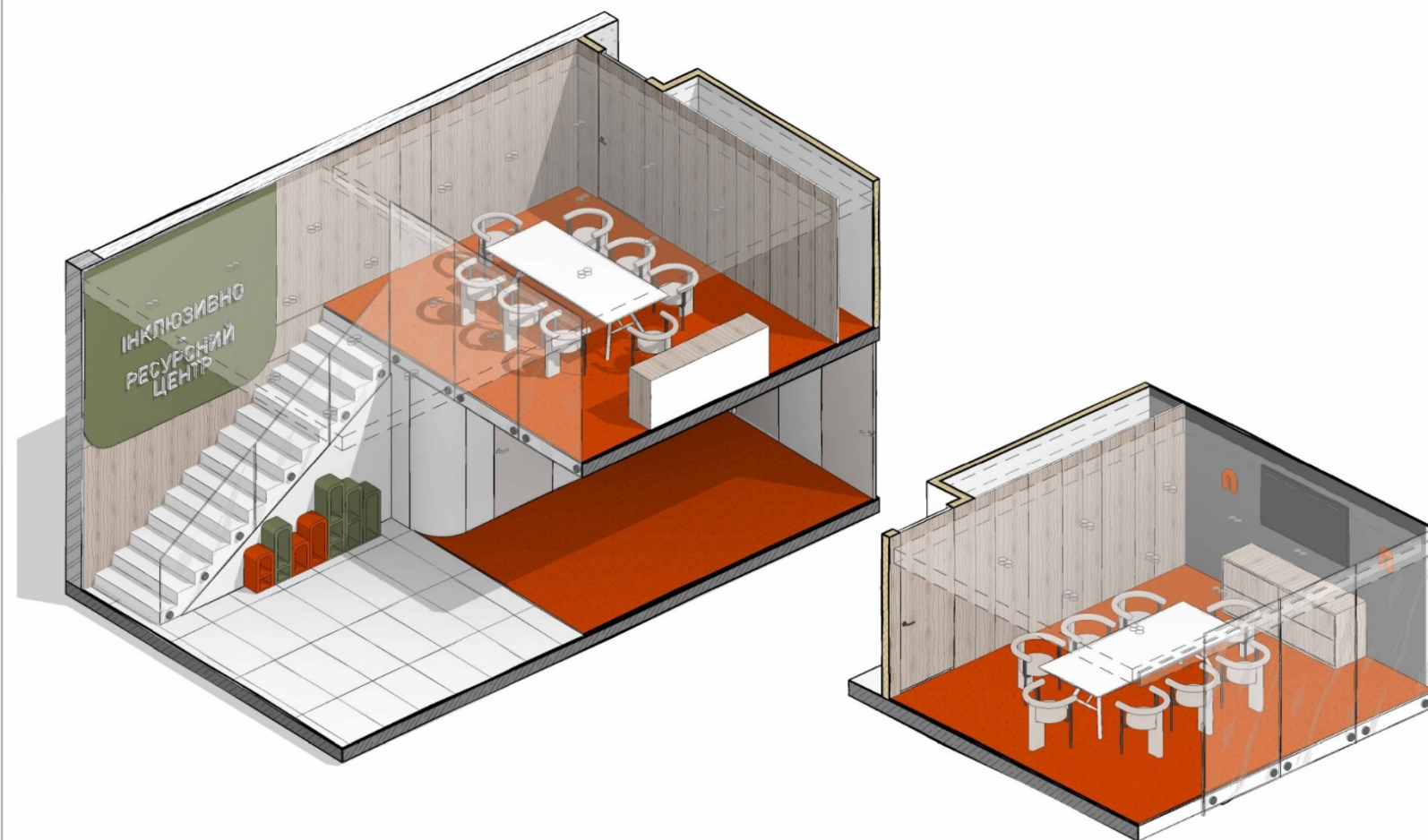

ПРИМІТКИ

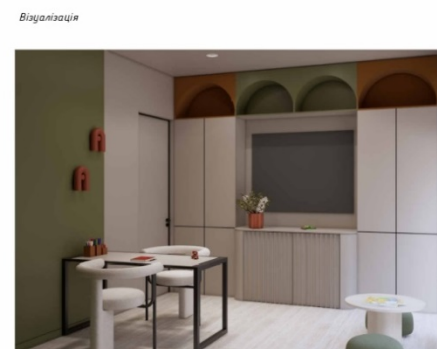
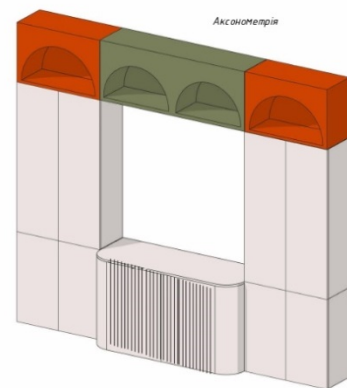
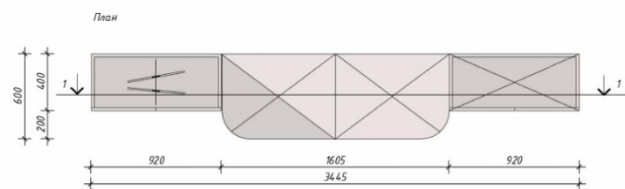
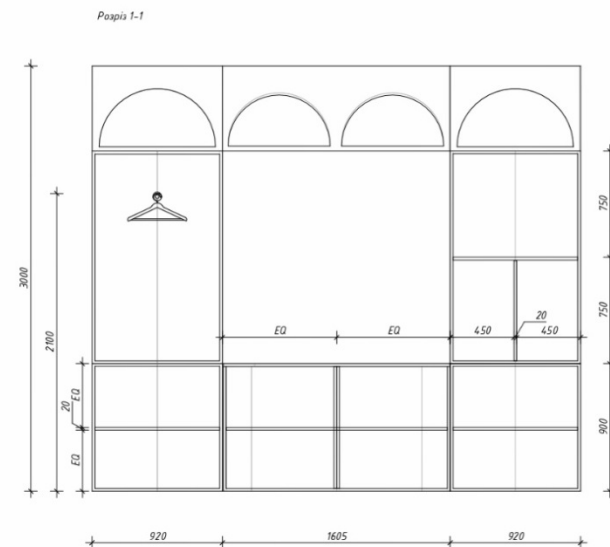
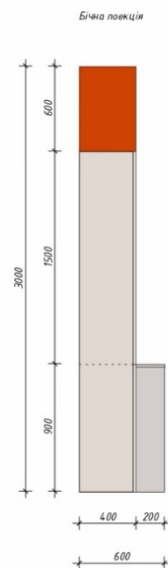
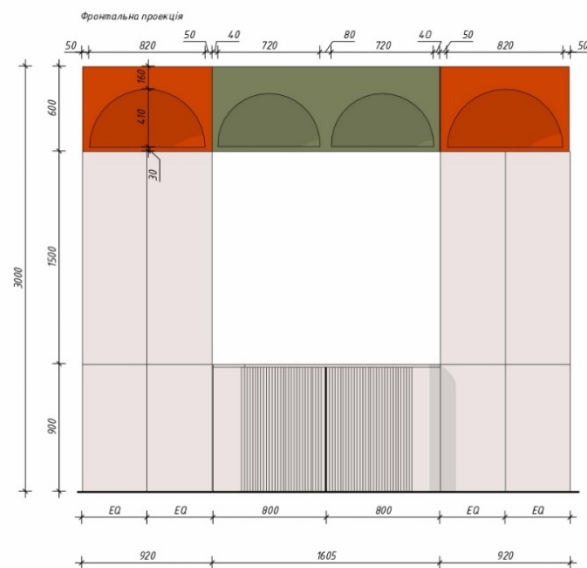
1. Всі розміри уточнити на місці.
2. Всі розміри вказані з урахуванням оздоблювальних матеріалів.
3. Всі висоти надані від чистового рівня підлоги.
4. Дивитись лист разом з планами сантехніки, електрики, вентиляції та кондиціонування.

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ			
				Дизайн-проект Інклюзивно-ресурсного центру	Стадія	Аркуш	Аркуш
Виконала	Котельнікова Д.В.				ДП	22	49
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Е.			РОЗГОРТКИ. Переговорна		КНУТД	

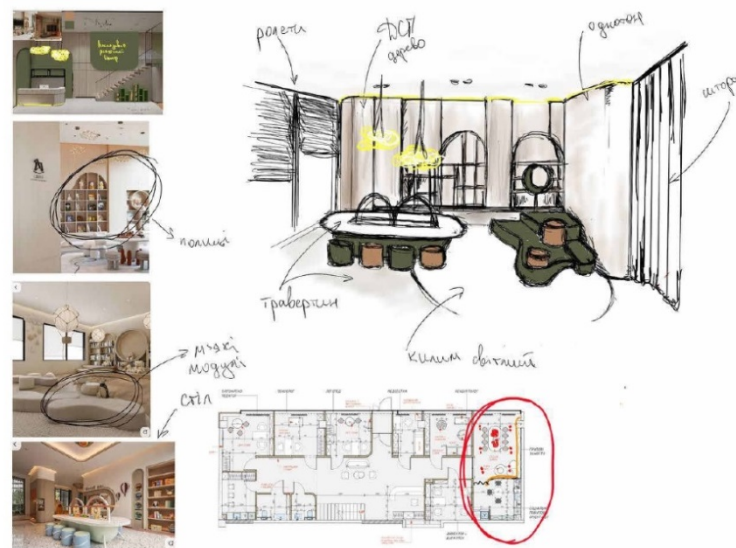

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ			
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект інклюзивно-ресурсного центру	Стадія	Аркуш	Архів
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.				ДП	22.1	49
				РОЗГОРТКИ. Переговорна		КНУТД	

		Підпис	Дата	ІЛІСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект інклюзивно-ресурсного центру	Стадія	Аркуш
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Е.			ДЕТАЛЬ	ДП	23
						49
					КНУТД	

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ			
				Дизайн-проект інклюзивно-ресурсного центру	Стадія	Аркуш	Аркушів
Виконала	Котельнікова Д.В.				ДП	25	49
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			ВІЗУАЛІЗАЦІЯ. Зона рецепції	КНУТД		

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ			
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект інклюзивно-ресурсного центру	Стадін	Аркуш	Аркушів
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. Зона реєстрації	ДП	26	49
					КНУТД		

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект інклюзивно-ресурсного центру	Стадія ДП	Аркушів 27 49
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			ВІЗУАЛІЗАЦІЯ. Зона рецепції	КНУТД	

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
				Дизайн-проект Інклюзивно-ресурсного центру	Стадія	Аркуш
Виконала	Котельнікова Д.В.				ДП	28
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			ВІЗУАЛІЗАЦІЯ. Зона рецепції	КНУТД	

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ			
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект Інтегровано-ресурсного центру	Стадія	Аркуш	Аркушів
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. Зона реценції	ДП	29	49
					КНУТД		

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ			
				Дизайн-проект Інтегровано-ресурсного центру	Стадія	Аркуш	Аркушів
Виконала	Котельнікова Д.В.				ДП	30	49
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			ВІЗУАЛІЗАЦІЯ. Переговорна	КНУТД		

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ			
				Дизайн-проект інклюзивно-ресурсного центру	Стадія	Архів	Архів
Виконала	Котельнікова Д.В.				ДП	31	49
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. Переговорна		КНУТД	

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
				Дизайн-проект Інклюзивно-ресурсного центру	Старший ДП	Архитектор
Виконала	Котельнікова Д.В.				32	49
Керівник	Штельоба-Нестеренко О.Є.			ВІЗУАЛІЗАЦІЯ. Зона групових занять	КНУТД	

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект Інклюзивно-ресурсного центру	Старта	Аркуш
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Е.			ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. Зона групових занять	ДП	33 49
					КНУТД	

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ			
				Дизайн-проект Інклюзивно-ресурсного центру	Стадія	Аркуш	Архив
Виконала	Котельнікова Д.В.				ДП	34	49
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			ВІЗУАЛІЗАЦІЯ. Зона групових занять		КНУТД	

		Підпис	Дата	ІЛІСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект Інклюзивно-ресурсного центру	Старий	Архив
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Е.			ВІЗУАЛІЗАЦІЯ. Зона групових занять	ДП	35 49
					КНУТД	

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ			
				Дизайн-проект інклюзивно-ресурсного центру	Стадія	Аркуш	Аркушів
Виконала	Котельнікова Д.В.				ДП	36	49
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. Просторова-побутова орієнтація		КНУТД	

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект інклюзивно-ресурсного центру	Стадія ДП	Аркушів 37 49
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			ВІЗУАЛІЗАЦІЯ. Просторова-побутова орієнтація	КНУТД	

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ			
				Дизайн-проект Інклюзивно-ресурсного центру			
Виконала	Котельнікова Д.В.			Стадія	Аркуш	Аркушів	
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			ДП	38	49	
				ВІЗУАЛІЗАЦІЇ. Кабінет реабілітолога		КНУТД	

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект Інклюзивно-ресурсного центру	Стадія ДП	Аркуш 39
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Е.			ВІЗУАЛІЗАЦІЯ. Кабінет реабілітолога	КНУТД 49	

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ			
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект інклюзивно-ресурсного центру	Стадій	Аркуш	Аркушів
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			ВІЗУАЛІЗАЦІЇ: Кабінет реабілітолога	ДП	40	49
					КНУТД		

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ			
				Дизайн-проект інтелектуально-ресурсного центру	Станд	Архив	Архивш
Виконала	Котельнікова Д.В.				ДП	41	49
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Е.			ВІЗУАЛІЗАЦІЯ. Кабінет логопеда		КНУТД	

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
				Дизайн-проект Інклюзивно-ресурсного центру	Стадія	Архив
Виконала	Котельнікова Д.В.				ДП	42 49
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Є.			ВІЗУАЛІЗАЦІЯ. Кабінет логопеда	КНУТД	

		Підпис	Дата	ІЛІСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект Інклюзивно-ресурсного центру	Стардія	Архуш
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Е.			ВІЗУАЛІЗАЦІЯ	ДП	43
				Кабінет логопеда	КНУТД	49

		Підпис	Дата	ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ		
Виконала	Котельнікова Д.В.			Дизайн-проект Інклюзивно-ресурсного центру	Стадія	Аркуш
Керівник	Шмельова-Нестеренко О.Е.			ВІЗУАЛІЗАЦІЯ: Кабінет логопеда	ДП	43 49
					КНУТД	

